



LAPPEENRANNAN KAUPUNKI
LAPPEENRANNAN KESKUSTAAJAMAN OSAYLEISKAAVA 2030

LÄNTINEN OSA-ALUE

Maisema- ja kulttuuriympäristöselvitys

Ramboll Finland Oy 19.12.2014



Ramboll Finland Oy Valtakatu 25
53100 Lappeenranta www.ramboll.fi

Ramboll Finland Oy
Valtakatu 25
FI-53100 Lappeenranta
Finland
www.ramboll.fi

Päiväys 19.12.2014
Viite 16USP0136

Copyright © Ramboll Finland Oy

Kaikki oikeudet pidätetään Tätä asiakirjaa tai osaa siitä ei saa kopioida
tai jäljentää missään muodossa ilman Ramboll Finland Oy:n antamaa
kirjallista lupaa.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto.....	1
2. Maisemaselvitys.....	2
2.1 Maisemamaakunta.....	2
2.2 Maisemarakenne	2
2.3 Maisemakuva ja maisemalliset osa-alueet	3
3. Kulttuuriympäristöselvitys – Rakennettu kulttuuriympäristö ja arkeologinen kulttuuriperintö	5
3.1 Lähdeaineisto ja menetelmät.....	5
3.2 Alueen yleiskuvaus.....	6
3.3 Rakennetun kulttuuriympäristön piirteitä	7
3.4 Suunnittelualueen rakentumisen historia	7
3.4.1 Esihistoria	7
3.4.2 Historiallinen aika	8
3.5 Rakennetun kulttuuriympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet	17
3.5.1 Esihistorialliset muinaisjäännökset	17
3.5.2 Vanhan asutukset kyläalueet ja historiallisen ajan muinaisjäännökset.....	19
3.5.3 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.....	22
3.5.4 Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.....	26
3.5.5 Paikallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	26
4. Lähteet	31

Liitekartat:

2a Topografia, 2b Maiseman perusrunko, 2c Ensimmäisen Salpausselän geomorfologiaa, 2d Maankäytön suunnittelussa huomioitavia maisemaelementtejä

3a Rakennettu kulttuuriympäristö ja kiinteät muinaisjäännökset, 3b Salpalinja.

1. Johdanto

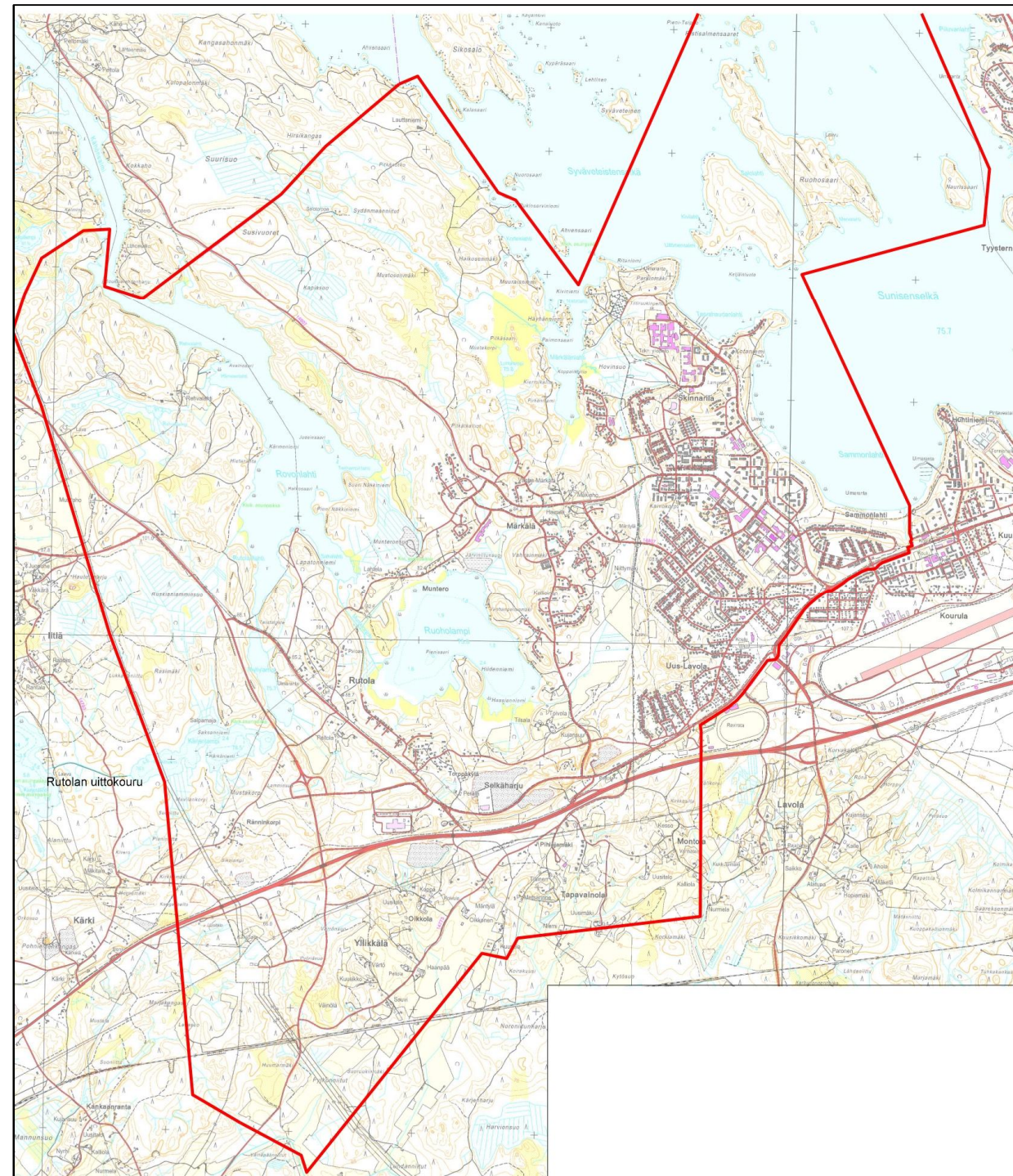
Tämä raportti sisältää Lappeenrannan Keskustaajaman osayleiskaavan 2030 Läntisen osa-alueen maisemaselvityksen ja kulttuuriympäristöselvityksen. Muut perusselvitykset on esitetty yleiskaavaselostuksessa tai omina raportteinaan.

Raportin on laatinut Ramboll Finland Oy, projektipäälliköinä maisema-arkkitehti Kaisa Rantee ja arkkitehti Matti Veijovuori.

Suunnittelualue sijaitsee Lappeenrannan keskustan länsipuolella. Alue käsittää keskustaajaman länsiosat, Ruoholammen ja Rutolan

alueet sekä näiden pohjois-, länsi- ja eteläpuolella sijaitsevia haja-asutusalueita. Suunnittelualueeseen kuuluu myös osa Läntisestä Pien-Saimaasta mukaan lukien Ruohosaari.

Suunnittelualue rajoittuu pohjoisessa ja luoteessa vajaan 7 kilometrin matkalla Taipalsaaren kunnan rajaan, lännessä suurjännitelinjaan, etelässä Ylikkälän ja Tapavainolan kylien eteläosiin ja kaakossa Salpausselänkatuun ja Helsingintiehen. Idässä suunnittelualueen raja kulkee Sunisenselän ja Piiluvanselän poikki. Alueen pinta-ala on noin 42 km².

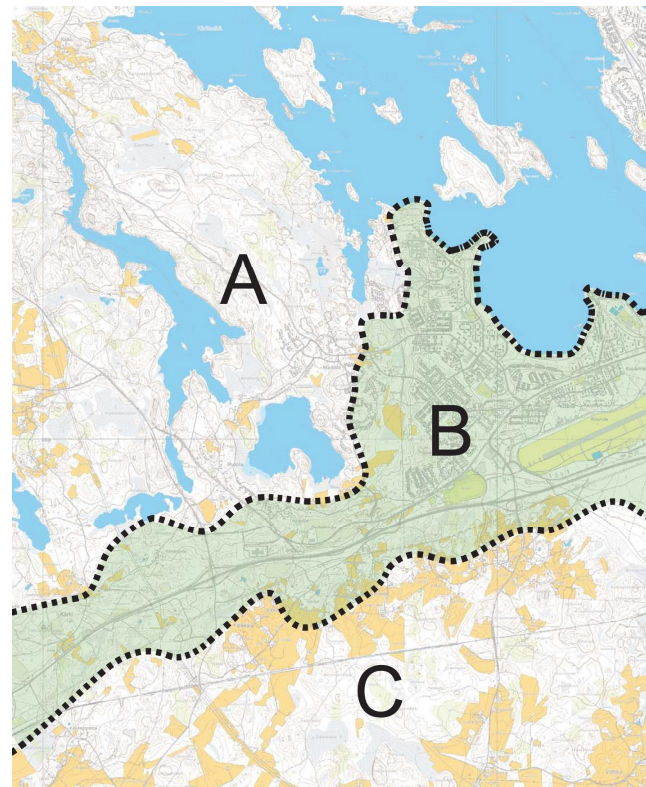


Suunnittelualue
(Pohjakartta Maanmittauslaitos)

2. Maisemaselvitys

2.1 Maisemamaakunta

Suomi on jaettu kymmeneen eri maisemamaakuntaan, joista osa jakautuu edelleen seutuihin. Jako ilmentää kulttuurimaisemille ominaisia alueellisia piirteitä ja maiseman vaihtelevuutta. Läheisten seutujen väliset erot eivät yleensä ole jyrkkiä, vaan maisemien piirteet vaihtuvat yleensä vähittäin. (www.ymparisto.fi) Eteläisessä ja itäisessä Suomessa Salpausselkä rajaa maisemamaakuntia toisistaan verrattain selväpiirteisesti. Läntisten alueiden osayleiskaava-alueella Salpausselän pohjoispuoleiset alueet kuuluvat Itäiseen Järvi-Suomeen ja siellä seutujaossa Suur-Saimaan seutuun. Salpausselän eteläpuoleiset alueet kuuluvat puolestaan Eteläiseen rantamaahan ja seutujaossa Kaakkoiseen viljelyseutuun. Siten kaava-alueella on havaittavissa molemmille maisemamaakunnille tyypillisiä maiseman ja maisemakuvan piirteitä. (Ympäristöministeriö 1992)



Kaaviomainen esitys maisemamaakuntien sijoitumisesta I Salpausselän pohjois- ja eteläpuolille.

A) Itäinen Järvi-Suomi B) I Salpausselkä ja C) Eteläinen rantamaa.



Venesatama Skinnarilanniemessä



Yllykkälän savikoille muodostuneita viljelymaisia.

- Itäinen Järvi-Suomi

Itäiselle Järvi-Suomelle ovat tyypillisiä maisemakuvaa hallitsevat Saimaan suuret selkävedet ja sokkeloiset, kallioperän ruhjeissa sijaitsevat reitivedet. Saimaan Sunistenselkä, Tervahaudanlahti ja Syväveteistenselkä hallitsevat Sammonlahden, Skinnarilan ja Ruohosaaren maisemia. Vesistön rajautuminen suoraan I Salpausselän proksimaalirinteeseen on maisemallisesti kiinnostava ja merkityksellinen elementti, joka mm. topografisten ominaisuuksiensa ja maaperäkoostumuksensa ansiosta lisää rannan virkistyskäyttöarvoa. Rovonlahti edustaa maisemamaakunnalle tyypillistä

kallioperän murroslinjaan syntyneitä vesistöjä. Yli seitsemän kilometriä pitkän lahden viimeisistä kärjistä jatkuvat alavat laaksot etelään Ruoholammelle ja länteen Kärjenlammen vesireitille. Selännemetsät ovat suhteellisen karuja kallio- ja moreenimäkiä, joiden painanteisiin on kerrostunut turvetta, hiesua tai savea. Hiesu- ja savikerrostumat ovat syntyneet Baltian jääjärven aikana. Laajahkoja turvemuodostumia on Märkälänlahden länsipuolella Mustakorvessa ja Skinnarilanniemen länsiosissa Hovinsuolla. Salpausselän lievealueina Munterossa, Rovonlahden länsirannalla, Rehvalahdessa ja Märkälässä on varsinaisesta reunamoreenimuodostumasta erillisiä sora-, hiekka ja hietaesintymiä, jotka tuovat vaihtelua kasvillisuuteen. Muodostumien laidolle sijoittuva hienoaineinen maa-aines on mahdollistanut pienialaisen maanviljelyksen, tilakeskusten rakennukset ovat puolestaan sijoittuneet karkeampien maa-ainesten kohdalle.

- Eteläinen rantamaa

Eteläiselle rantamaalle ovat tyypillisiä alava korkokuva ja vaihtelevat viljelyalueet. Asutus on perinteisesti keskittynyt viljelymaiden tuntumaan ja niitä halkovien teiden varsille ryhmä- ja nauhakyliksi. Myös haja-asutusta ja sodan jälkeiseen asutukseen liittyviä tiloja on jonkin verran. Yllykkälä, Tapavainola, Montola ja Lavola sijoittuvat Salpausselän eteläpuoleiselle reunadeltalle eli reunamuodostuman distaaliosaan, mutta niiden maisemakuvassa on yhtymäkohtia myös eteläiselle rantamaalle ominaiseen maisemakuvaan. Deltamuodostuman eteläpuoleisille kerrallisille savi- ja silttialueille on raivattu kylien viljelyalueet.

2.2 Maisemarakenne

Maisemarakenne tarkoittaa maastorakenteen sekä siinä toimivien luonnon- ja kulttuuriprosessien muodostamaa dynaamista kokonaisuutta, jonka perusosia ovat maisemaelementit eli maa- ja kallioperä, vesi, ilmasto, elollinen luonto ja kulttuurisysteemi. Kaikki maisemarakenteen osatekijät ovat toisistaan riippuvaisia, joten ympäristöä

suunniteltaessa tulisi nämä vuorovaikutussuhteet tuntea ja huomioida. (Iisakkila 1975)

Kaava-alueen maisemarakenteen merkittävimmät osatekijät ovat A) reunamuodostuman pohjoispuoleiset vesistöt, karut kalliosydämiset selänteet ja moreenimäet, B) reunamuodostumavyöhyke eli I Salpausselkä sekä C) reunamuodostuman eteläpuoleiselle hietaisille rinteille ja savikoille muodostuneet kulttuurimaisemat.

Maiseman perusrunko tarkoittaa maaston, maa- ja kallioperän määrittämää selänteiden ja laaksojen muodostoa.

Liitekartta 2b maiseman perusrunko

- Salpausselkä

*Jäätikön puoleinen sivu –proksimaalirinne.
Jäätiköstä pois päin ollut sivu – distaalirinne
Delta, reunatasanne - joen tai jäätikköjoen suisto, joen veteen kerrostama lajittuneen aineksen muodostuma
Päätemoreeni – jäätikön reunaan tai kärkeen syntynyt pääasiassa moreenista koostuva moreeniselänne, joka on kerrostunut kohtisuoraan jäätikön liikesuuntaa vastaan.
Sanduri – jäätikköjoen maalle kerrostama lajittuneen aineksen muodostuma, kuivan maan delta*

I Salpausselkä on maisemarakenteellisesti ja maisemakuvallisesti kiinnostava ja huomionarvoinen elementti, joka tuo koko seutukunnan maisemaan erityisiä piirteitä. Sillä on huomattava vaikutus moniin maisemarakenteen osatekijöihin kuten vesistösuhteisiin, maaperään ja tätä heijastavaan kasvillisuuteen, topografiaan, paikallisilmastoon ja maankäyttömuotoihin. Maisematilojen kannalta I Salpausselkä luo kaava-alueelle jännitettä, sillä se sijoittuu kohtisuoraan kallioperän murroslinjojen suuntautuneisuuden kanssa ja toimii mm. Saimaan vesistön järvaltaan selkeänä visuaalisena päätteenä. Yhtälailta se rajaa niin Ruoholammen itäistä ja eteläistä reunaa kuin Yllykkälän – Lavolan viljelymaisemien pohjoislaitaa. Lisäksi kun varsinaisen reunamuodostuman lievealueita

sijoittuu Rovonlahden länsirannoille ja Ruoholammen pohjoisreunalle Munteroon, jää ainoaksi osa-alueeksi, jossa I Salpausselällä ei ole hallitsevaa asemaa Rovonlahden ja Syväveteistenselän välinen selännealue.

Reunamuodostumat ovat muodostuneet jäätikön reunan eteen sulamisvesien kerrostamana ja ne koostuvat useimmiten erityyppisistä rinnakkaisista ja eri aikaan muodostuneista elementeistä kuten deltoista, sandureista tai niiden yhdistelmistä. Pienten reunamuodostumien proksimaaliosissa on usein moreenia kun taas distaaliosissa on pääasiassa lajittunutta ainesta. Salpausselän kaltaisissa suurissa reunamuodostumissa aines on kuitenkin pääasiassa lajittunutta prosessin pitkäkestoisuuden vuoksi. (Ympäristöministeriö 2007). Maalajien kerrostumat ovat tyypillisesti Salpausselän läheisyydessä tavallista monimuotoisempia ja ne ovat osoitus jäätikön edestakaisesta liikkeestä. Kaava-alueelle sijoituvalla Salpausselän osuudella on useita erilaisia geomorfologisia muodostumia, joilla on myös maisemallista merkitystä ja sitä kautta vaikutusta myös maankäytön suunnitteluun.

- Reuna- ja proksimaaliharjuselänteet

Maisemallisesti merkittäviä reunamuodostumasta erottuvia harjuselänteitä ovat Skinnarilan Parkinmäki ja kampusaluetta ympäröivät selänteet. I Salpausselän deltatasanteen proksimaalirinne erottuu samoin topografiansa vuoksi maisemassa selänteenä. Tämä selänteen reuna hahmottuu erityisesti Kärenlammen ja Ruoholammen alueilta kohti etelää suuntautuvissa näkymissä.

- Jyrkkä proksimaalirinne

Proksimaalisivun jyrkkiä rinteitä on erityisesti Saimaata vasten rajautuvilla rannoilla, kuten Sammonlahdella. Myös Uus-Lavolan länsipuoleisella rinteellä on maisemallista merkitystä.

- Reunatasanne, delta tai sanduri lieveosiin

Lappeenrannan keskusta ja lentokentän alueet ovat rakentuneet useita kilometrejä leveälle deltatasanteen laajentumalle. Keskustan länsipuolella deltatasanne kapenee edellistä nauhamaisemmaksi ja sen sijaintia ja suuntaa seuraten on rakennettu nykyinen valtatie 6.

Kaava-alueella Ylikkälä, Tapavainola, Montola ja Lavola sijoittuvat distaaliosaan ja sen lievealueille. Deltamuodostuma on havaittavissa maaston topografiasta ja maalajijakautumasta. Nykyisten pienvesistöjen kuten purojen ja ojien suuntautuneisuudessa on yhtäläisyyksiä sulamisvesiuomien kanssa ja osan vesiuomista voitaneen tulkita sijoittuvaksi jäätikön sulamisvesien uurtamiin maastopainanteisiin.

- Reunakumpu tai kame-muoto

Reunamuodostumien yhteydessä tavattavaa kumpujen ja selänteiden muodostamaa maastoa kutsutaan kames-maastoksi. Reunakumpuja ovat Skinnarilanniemen länsipuoleiset mäet (Mäki-aho), Kotaniemen kärki ja osa Rutolan mäistä.

- Harjuhauta- tai kuoppa (tai suppa)

Suppamaastoa on erityisesti Uus-Lavolassa.

- Sulamisvesiuoma

Baltian jäärjärven tason laskeminen Yoldianmeren tasoon aiheutti tiheän vesiuomaston synnyn Salpausselän etelälaidalla. Uomat erottuvat korkeuskäyrissä sekä maaperäkartan suojuoteissa erityisesti valtatie eteläpuoleisilla alueilla.

Liitekartta 2c, I Salpausselän geomorfologiaa

- Muinai-Saimaan rantatasot

Mannerjäätikön sulaessa n. kymmenentuhatta vuotta sitten maanpinta oli nykyistä alempana ja Salpausselkä muodostui Baltian jäärjärven veden pinnan tasoon tai paikoin jopa sen yläpuolelle. Lappeenrannassa Baltian jäärjärven ranta on tasolla 105 m.m.p.y.

Jäätikön vetäytyttyä Toiselta Salpausselältä n. 11600 vuotta sitten Baltian jäärjärven pinta laski nopeasti ja voimakkaasti valtameren tasolle ja Saimaan altaaseen syntyi jäätikön ja korkean maankamaran vuoksi itsenäinen jäärjärvi, jonka pinnan taso oli Lappeenrannassa 95 m.m.p.y.

Jääkauden loputtua jäärjärvi yhtyi Yoldianmereen ja veden pinta laski kymmenisen metriä nykyistä alemmaksi tasolle 70 m.m.p.y. Maankohoaminen aiheutti Keski-Suomen vesien kuroutumisen Yoldianmerestä erilleen ja edelleen kerääntymiseen Saimaan altaaseen n. 8000 vuotta sitten. Vesi etsi uusia purku-uomia ja tähän aikaan sijoittuu Kärenlammen toimiminen lasku-uomana Kivijärven n. 500 vuoden ajan. Vuoksen synnyn myötä veden pinnan taso laski jättäen muinai-Saimaan rannat kuivalle maalle. Nämä rantaviivat ovat nykyisin tasolla 82-83 m.m.p.y. (Hakulinen M.)

(Kontturi. O. & Lyytikäinen A. 1987, GtK, maaperäkartta, lehdet 313404, Rutola)

- Kallioperä

Kaakkoisen Suomen rapakivialueen rajapinta sijoittuu Lappeenrannan seudulle ja jakaa myös kaava-alueen eri kivilajialueisiin. Rapakivialueen reuna kulkee luoteis-kaakkoisuuntaisesti Lappeenrannan keskustan ja Taipalsaaren tuntumasta siten, että koillispuolella ovat peruskallioalueet ja lounaassa rapakivialueet. Rajapinnassa on sikäli rikkonaisuutta, että Rovonlahden eteläkärjen ja Ruoholammen ympäristössä on peruskalliosulkeuma, joka on pääasiassa harmaata, joskin paikoin punertavaa granodioriittia tai gneissigraniittia. Salpausselän eteläpuoleiset alueet, Lappeenrannan keskusta, Skinnarila ja Rovonlahden eteläisen kärjen ympäristö ovat rapakivialuetta. (GTK, kallioperäkartan 3134 selitys) Kalliopaljastumia on Rovonlahden molemmin puolin, Ruohosaaren itäosissa ja vähäisemmässä määrin Ruoholammen ympäristössä. Salpausselän maa-aines on peittänyt kallioalueet alleen, eikä paljastumia sen lakialueilla tai distaaliosissa kaava-alueella juurikaan ole.

- Korkeussuhteet

Kaava-alueen suhteellinen korkeusero alimman ja ylimmän kohdan välillä on noin 55 metriä. Kaava-alueen maisemallisina perustasoina voidaan pitää toisaalta Saimaan veden pintaa (75 m.m.p.y) ja muita samalle tasoluokalle sijoituvia vesistöjä ja laaksopainanteita ja toisaalta I Salpausselän lakitasannetta (n. 110 m.m.p.y), joka muodostaa maiseman ylimmän perustason. Absoluuttisesti korkeimmat kohdat (yli 115 m.m.p.y) sijoittuvat nekin Salpausselälle; Uus-Lavolaan ja Selkäharjulle. Pohjoisten kallio- ja moreeniselänteiden laet kohoavat pääasiassa n. 110 m tasolle. Vedenkoskemattomia alueita on vähän. I Salpausselän distaalisivulta maasto viettää kohti etelää ja Ylikkälässä savikot sijoittuvat korkotasolle 60-70 m.m.p.y, mikä on kaava-alueen alavimpia osa-alueita.

Liitekartta 2a, korkeussuhteet.

- Vesistösuhteet

Salpausselkä on päävedenjakaja. Vuoksen vesistöalueeseen virtaavat Salpausselän pohjoispuoleiset vedet ja sen eteläpuolella olevat vedet kuu-luvat Hounijoen vesistöalueeseen.

2.3 Maisemakuva ja maisemalliset osa-alueet

- Salpausselkä

Salpausselän deltatasanteen taajama-alueiden ulkopuoleinen maisemakuva koostuu verraten vähistä elementeistä. Alue on pääosin metsäistä ja huomio kiinnittyy tasannetta seuraaviin tie-linjoihin ja laajoihin maa-ainestenottoalueisiin. Distaaliosa on maisemakuvultaan ja maankäyttömuodoiltaan suhteellisen monipuolinen ja sinne sijoittuvat kaava-alueen yhtenäisimmät viljeltyt kulttuurimaisemat. Viljavassa maisemakuvassa on kulttuurimaisemille tyypillistä pieni-piirteistä vaihtelevuutta. Proksimaalisivulla I Salpausselkä rajautuu joko järvi-altaisiin tai kallio-moreenimaihien ja maisemakuva on suhteellisen karua.

- Salpausselän eteläpuoleiset kulttuurimaisema-alueet - Yllikkälä, Tapavainola, Montola ja Lavola

Kylät sijaitsevat Salpausselän rinteessä keskenään samalla korkoasemalla ketjumaisesti rinnakkain muodostaen kukin oman maisematilallisen kokonaisuuden. Kylien maisemakuvalle on tyypillistä etelään viettävän distaalirinteen hieta- ja savimaille raivatut viljelyalueet, näitä rajaavat reuna-vyöhykkeet, tilakeskukset tai rakennusryhmät ja Salpausselältä laskevat vesiuomat. Erityisesti maisematilojen pohjoiset rajapinnat ovat maisemallisesti rikkaita ja vaihtelevia topografian tarjoamien näkymien, vanhojen tielinjausten, pienten peltokuvioiden, kasvillisuuskuvioiden ja pienvesistöjen ansiosta. Maisematila vaihtuu Salpausselän metsäisistä lakialueista suhteellisen laajoiksi avoimiksi peltomaisemiksi, jossa näkyvät avautuvat peltojen ylitse paikoin noin kilometrin pituisina.



Montolan ja Yllikkälän kulttuurimaisemia.

- Salpausselän pohjoispuoleiset maisema-alueet

Salpausselän pohjoispuolella kaava-alueen maisemakuvaa hallitsevat maisemamaakuntajaon mukaisesti vesistöt ja topografialtaan vaihtelevat kallio- ja moreenimäet. Selänteiden väliset ja vesistöihin linkittyvät laaksopainanteet rytmittävät maisematiloja. Erityisesti I Salpausselän ja Märkälän sekä Rovonlahden - Ruoholahden ja Rovonlahden - Kärenlammen väliset laaksopainanteet ovat maisemakuvallisesti merkittäviä. Kaava-alueen maisemakuva vaihtuu Skinnarilan ja Uus-Lavolan rakennetusta kaupunkiympäristöstä Kärjenniemen ja selännealueiden luonnonmaisemiin. Lisäksi alueella on ajallista kerroksellisuutta lisääviä rakennuskeskittymiä, pienialaisia kulttuurimaisemakohteita sekä kulttuurimaiseman erityiskohteita kuten Salpalinjoja. Maisemallisesti merkittäviä avoimia viljelymaisemia ei juurikaan ole.



Kinnarin talo.



Ruohosaaren kallioista länsirantaa Parkinmäen rannasta katsottuna.

- Kärenlammenuoma

Kärenlammenuoman ympäristön maisemakuva on metsäistä ja karua.



Kärenlammenuoma Ränninkorven suunnasta kuvattuna.



Salpalinjan rakenteita Rutolassa.

- Selännealueet

Rovonlahdella maisemakuva edustaa Järvi-Suomen maisematyyppiä. Kallio- ja moreenimäet nousevat vesistöjen reunoilta suhteellisen korkeina. Kallioperän murroslinjat ja niiden suuntautuneisuus erottuvat samoin selkeästi maisemassa. Maisemakuva on metsäistä ja asutusta vain vähän.



Näkymä Haikosenmäeltä kohti Syvävetetenselkää.

Liitekartta 2d Maankäytön suunnittelussa huomioitavia maisemaelementtejä.

Lähteet:

Geologian tutkimuskeskus 2012: Geokartta-palvelu. <http://geokartta.gtk.fi/>. Kallioperäkartan 3134 selitys

Hakulinen M. Saimaan jääjärvet. Sininen hetki–yli 10 000 vuotta sitten

Hakulinen M. 2012. Suursaimaa–Hiekkarantojen elämää 6000 vuotta sitten. Lappeenranta

Kontturi. O. & Lyytikäinen, A. 1987: Etelä-Karjalan harjuluonto. Valtakunnallinen harjututkimusraportti 36. Etelä-Karjalan seutukaavaliitto.

Ympäristöministeriö 1992. Maisemanhoito, Maisema-alueityöryhmän mietintö I, mietintö 66/1992.

Ympäristöministeriö 1992. Arvokkaat maisema-alueet, Maisema-alueityöryhmän mietintö II, mietintö 66/1992.

Ympäristöministeriö 2007. Suomen ympäristö 14/2007. Valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat. Helsinki.

3. Kulttuuriympäristöselvitys – Rakennettu kulttuuriympäristö ja arkeologinen kulttuuriperintö

3.1 Lähdeaineisto ja menetelmät

- Rakennettu kulttuuriympäristö

Selvityksen lähtöaineistona on käytetty pääasiassa Rakennettu Lappeenranta –julkaisun kohdetietoja sekä Etelä-Karjalan museon rakennusinventointeja, jotka on tallennettu KIOSKI 2.0 – tietokantaan. KIOSKI 2.0 on maakuntamuseon käytössä oleva inventointisovellus, jonka ylläpidosta vastaa maakuntamuseo. Tietoja on täydennetty muista kirjallisista lähteistä sekä kohdekäynneillä. Huomattavat muutokset kohteissa sekä puretut ja tuhoutuneet kohteet on todettu erikseen paikan päällä.

Kaavatyötä varten ei ole erikseen suoritettu rakennusinventointia, mutta kaavatyötä varten alueella sijaitsevat inventointikohteet on tarkistettu ja niiden tietoja on täydennetty. Selvityksen teon yhteydessä on rajattu uusia rakennettuja kokonaisuuksia, jotka edustavat 1970-, -80- ja -90-lukujen julkista rakentamista sekä yhtenäisiä pientaloalueita.

Alueen rakentumisen ja kaavoituksen vaiheita on selvitetty kirjallisen lähdemateriaalin, aikaisempien selvitysten ja saatavilla olevan historiallisen kartta-aineiston pohjalta. Historiaa koskevaa tietoa on saatu myös rakennusinventoinneista.

- Arkeologinen kulttuuriperintö

Keskustaajaman osayleiskaavatyötä varten suoritettiin vuonna 2012 muinaisjäännösten täydennysinventointi, jonka tarkoitus on täydentää ja päivittää aiempia inventointeja ja tutkimuksia, sekä laatia kooste alueen muinaisjäännöksistä. Maastotyöt suoritettiin lokakuun lopulla 2012 Mikroliitti Oy.

Inventoinnissa valittuja, ennestään tunnettuja kohteita tarkastettiin. Näistä kaksi kivikautista asuinpaikkaa todettiin tuhoutuneiksi ja niiden suojelua ehdotetaan poistettavaksi. Uusia kivikautisia asuinpaikkoja löytyi yksi (Hyötiönsaari 5). Inventoinnissa tarkastettiin alueita, jotka ovat

aiemmissa inventoinneissa jääneet huomiotta tai hyvin vähälle huomiolle. Lisäksi tarkasteltiin historiallisen ajan muinaisjäännösten löytämismahdollisuuksia vanhojen kylien alueella, mm vanhoja karttoja tarkastelemalla sekä maastossa. Inventointi keskittyi yksinomaan muinaismuistolain tarkoittamiin muinaisjäännöksiin.

Inventointi koski kaikkia kolmea osayleiskaava-alueita (länsiosa, keskusta, itäosa). Kyseessä oli niin sanottu täydennysinventointi. Lappeenrannan alueella on suoritettu perusinventoinnit vuosina 1974 ja 1998. Näistä jälkimmäisessä silloisen Lappeenrannan alue inventointiin melko perusteellisesti. 2000-luvulla alueella on suoritettu useita suppeahkoja osa-alueinventointeja, mm. Munteron-Ruoholammen alueella ja Ruohosaaressa.

Läntisen osayleiskaavan alueella tarkastettiin valittuja rantakaistoja ja alueita Märkälänlahden pohjoispuolella, sekä Rovonlahden pohjoisosassa, lahden länsi- ja itärannalla. Näillä em. alueilla kuljettiin ainoastaan nykyisen rannan ja Saimaan korkeimman rannan välisillä ranta-alueilla.

Historiallisen ajan muinaisjäännösten ja asuinpaikkojen osalta keskeisin lähde on ollut keskustaajaman osayleiskaavatyötä varten vuonna 2014 suoritettu historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi. Työn suoritti Mikroliitti Oy.

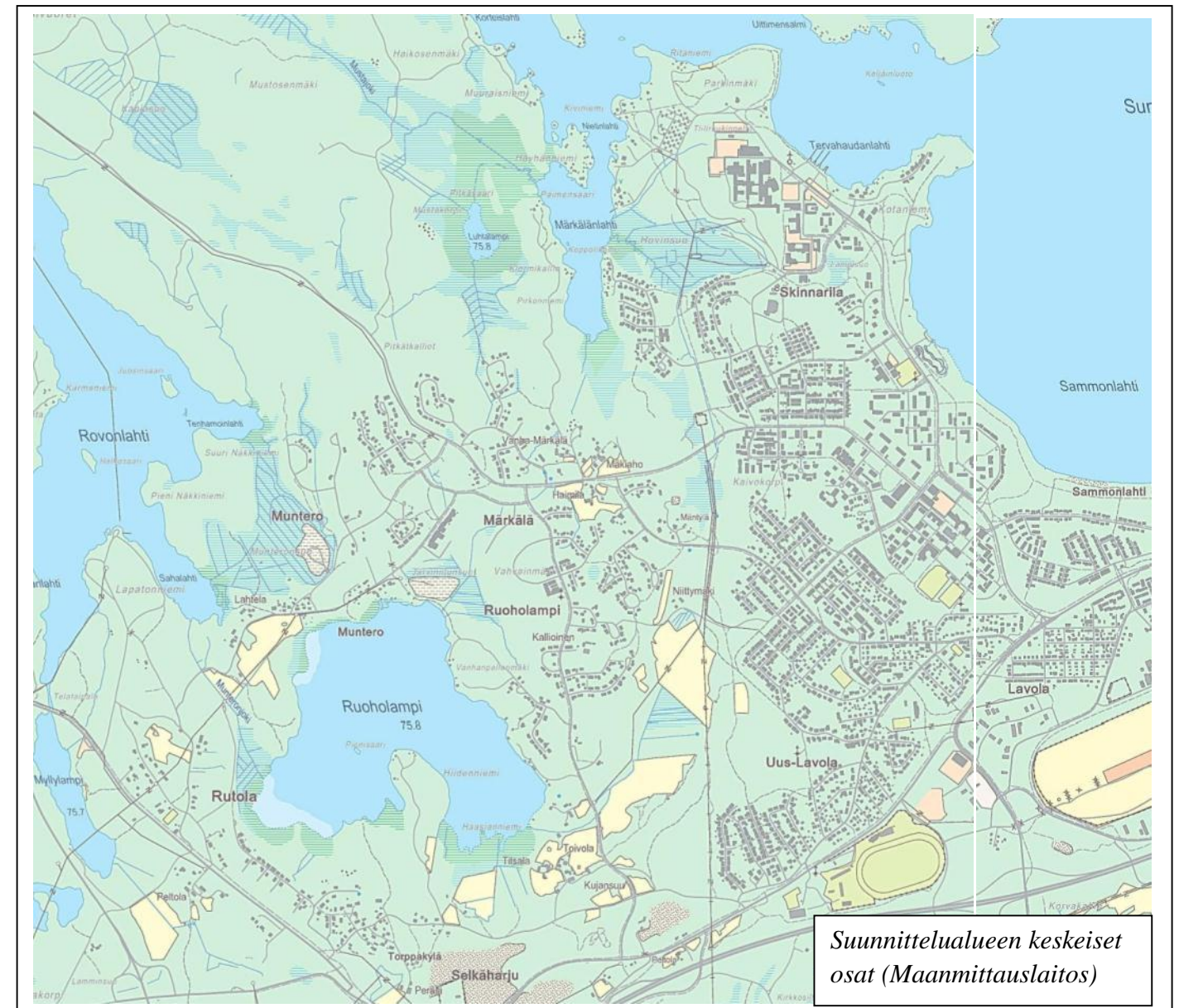
Muinaisjäännösinventoinnin (Mikroliitti 2012) raportista antamassaan lausunnossa museovirasto katsoi, että inventointi ei ollut historiallisen ajan muinaisjäännösten osalta riittävä, vaan sitä tulisi täydentää. Lausunnon mukaan historiallisten kyläpaikkojen ja torppien alueet on rajattava tarkemmin. Lisäksi on selvitettävä, onko alueella muitakin historiallisen ajan kohteita (esim. elinkeinohistoriallisia) kuin vuoden 2012 raportissa esitetyt. Antti Bilund teki muinaisjäännösinventoinnin maastotyöt 6.–11.6.2014 ja 30.6. – 2.7.2014 tutkimuksen kannalta hyvien olosuhteiden vallitessa (Mikroliitti 2014).

Vuoden 2014 tutkimusalueen muodosti Lappeenrannan keskustaajaman osayleiskaava-alue, joka ulottuu noin 22 km pituisena Yllickälästä lännes-

sä Ilottulaan idässä. Koko matkalta inventointialueeseen kuuluu yleensä yhdestä kolmeen kilometriä leveä Salpausselän harjanne. Alueen länsipäässä siihen kuuluu Salpausselän pohjoispuolella noin viisi kilometriä pitkä ja leveä alue maastoltaan vaihtelevaa sisämaata. Idempänä Saimaa ulottuu Salpausselän rinteiden juurelle. Inventointialueeseen kuuluu täällä muutamia kilometrejä Salpausselän pohjoispuolelta Saimaata saarineen. Salpausselän eteläpuolella inventointialueeseen kuuluu harjanteen hiekkaisen liepeiden ulkopuolista savikkoa, moreenimaastoa tai suota vain vähän. (Mikroliitti 2014).

Alueen topografia ja maaperän vaihtelu ovat selvästi vaikuttaneet vanhan asutuksen sijoittumiseen. Isojaon aikaan ja todennäköisesti jo histori-

allisen ajan alussa talot ovat sijainneet joko Salpausselän pohjoispuolella tai sen eteläpuolella, mutta itse karu ja kuiva harjanne on ollut asumaton. Inventointialueen pienemmässä ja maastoltaan yleensä kallioisissa saarissa ei näytä olleen vanhaa maanviljelysasutusta. Inventointialueen länsiosassa Salpausselän pohjoispuolella on enemmän tilaa, ja asutuksen sijoittuminen maastoon näyttää olleen vaihtelevampaa esimerkiksi Rutolan suunnalla. Salpausselän eteläpuolella vanha asutus on säännönmukaisesti sijainnut harjanteen etelärinteiden loivalla, hiekkaisella rinteellä. Asutuksen sijoittumiseen näyttävät vaikuttaneen tälle maastotyypille ominaiset puronotkelmat. Tämä ei kuitenkaan ole kovin voimakkaasti asutuksen sijoittumista rajoittava tekijä, sillä lähteitä ja notkelmia on paljon, ja hieman alempana



rinteellä, hiekkamaan alareunan tasalla, vettä on joka tapauksessa ollut saatavissa. Tällä Salpausselän liepeen alueella onkin ehkä ollut kaikkein vähiten asutuksen sijoittumista ja siirtymistä rajoittavia luontaisia tekijöitä (Mikroliitti 2014).

Inventointialueen myöhempi asutuskehitys on vaikuttanut voimakkaasti vanhan asutuksen jäänteiden ja muiden muinaisjäännösten säilymisedylytyksiin. Lähes puolet inventointialueen maapinta-alasta on nykyisin tiheään rakennettua taajama-aluetta. Muusta alueesta suuri osa on taas aluetta, jolla ei historiallisten lähteiden perusteella ole ollut vanhaa asutusta (saaria, Salpausselän laki-aluetta). Vanhan asutuksen jäänteiden säilyminen on todennäköisintä inventointialueen niissä osissa, joissa rakentaminen on ollut vähäistä, ja ympäristö on vielä säilynyt maaseutumaisena. Näitä alueita on runsaasti inventointialueen länsiosissa (Mikroliitti 2014).

Tutkimusalueella tehty muinaisjäännösinventointi kattoi alueen historiallisen ajan kohteet. Niiden osalta kiinnitettiin erityistä huomiota asuinpaikkoihin, joita tiedettiin alueella olleen ainakin uudella ajalla runsaasti. Peruslähteenä käytettiin Lappeen pitäjän vuoden 1767 revisiokarttaa (Geographisk Charta öfver Lappwäsi Sokn 1767, VKKA, V 24a:1 Ia.* 228/- -) ja sen täydennyksenä ilmeisen samanaikaista karttakonseptia (Geographisk Charta öfver Lapwesi sokn, sine.anno, VKKA, V 24 :1 Ia.* 227/- -). Lisätäydennyksenä käytettiin niin sanottua Steinheilin karttaa (Aflidne Excellencen greffe Steinheils Karta öfver Wiborgs län 1805) ja isojaon jälkeisten asutusmuutosten osalta Senaatin kartastoa 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun peruskarttoja (Mikroliitti 2014).

Koska isojakoa edeltävien karttojen mittakaava on pienehkö, perustettiin tulkinta mainittuihin karttoihin merkittyjen talojen tarkasta sijainnista isojakokartoille, jotka ovat tutkimusalueella pääasiassa 1800-luvun alkupuolelta. Näin pyrittiin päättämään mitkä isojakokartoille merkityistä tonteista, joita usein on enemmän kuin vuoden 1767 kartassa taloja, ovat vanhoja talonpaikkoja. Tontit asemoitiin nykykarttoille, joihin vertaamal-

la pääteltiin, ovatko ne nykyisellä tai 1900-luvun rakennetulla alueella. Inventoinnissa todettiin, että talonpaikkojen jatkuvuus 1700-luvulta (oletettavasti jo varhemmaltakin ajalta) nykyaikaan on ollut erittäin yleistä (Mikroliitti 2014).

Maastossa tarkastettiin kaikki kartta-analyysin perusteella paikannetut kohteet, joissa 1900-luvun karttojen perusteella on voinut ainakin periaatteessa säilyä isojakoa vanhempia asutusjäännöksiä, joita voidaan pitää kiinteinä muinaisjäännöksiä (yli 60 kohdetta). Tämä sisältää kaikki isojakoa vanhemmat talonpaikat ja sellaiset isojaon aikaiset torpanpaikat, joita on eri syistä (nimistö, esiintyvät ennen isojakoa, tapauskohtaiset asutushistorialliset seikat) on syytä epäillä vanhemmiksi asutuksiksi, ja joissa vanhempien asutusjäännösten säilyminen on todennäköistä. Täysin tarkastamatta jätettiin noin 10 kohdetta, jotka ovat selvästi tuhoutuneet myöhemmän rakentamisen vuoksi (Mikroliitti 2014).

Maastotarkastuksissa käytetty työmäärä ja menetelmät vaihtelivat kohteen mukaan. Monissa kohteissa voitiin jo pikaisella maastokäynnillä ja pinnallisella tarkastelulla todeta, että rakentaminen ja muu maankäyttö on kuitenkin ollut niin intensiivistä, että vanhemmat asutusjäännökset ovat suurella todennäköisyydellä tuhoutuneet. Tarkemmin tutkituista kohteista viidessä nykyisin peltona olleessa kohteessa voitiin suorittaa pintapointintaa vähintään kohtalaisissa olosuhteissa. Neljässä kohteessa kaivettiin koekuoppia ja yhtä tutkittiin metallinilmaisimella (Mikroliitti 2014).

Muita historiallisen ajan muinaisjäännöksiä etsittiin kartoissa olevien merkintöjen ja kirjallisten lähteiden mainintojen perusteella. Inventoinnin valmistelutöissä myös Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineiston perusteella tehtyjä maastomalleja käytiin järjestelmällisesti läpi. Asutuksen ympäristöjen metsäisiä alueita tarkastettiin kuitenkin jonkin verran paikoilla, joilla olosuhteet muiden muinaisjäännösten esiintymiselle ja säilymiselle vaikuttivat hyviltä (Mikroliitti 2014).

3.2 Alueen yleiskuvaus

Yleiskaavan suunnittelualue käsittää Lappeenrannan keskustaaajaman länsiosat, joihin kuuluvat seuraavat kaupunginosat: Uus-Lavola, Sammonlahti, Skinnarila, Rutola, Ruoholampi ja Selkäharju. Suunnittelualueen länsi-, pohjois- ja eteläosat ovat maa- ja metsätalousvaltaista haja-asutusaluetta. Suunnittelualueeseen kuuluu lisäksi osa Läntisestä Pien-Saimaasta mukaan lukien Ruohosaari ja Naurissaari. Suunnittelualueen kokonaispinta-ala on noin 42 km².

Uus-Lavolan, Sammonlahden ja Skinnarilan kaupunginosat muodostavat yhtenäisen, kaupunkimaisesti rakennetun alueen, kun taas Ruoholampi, Rutola ja Selkäharju ovat vasta rakentumassa.

Uus-Lavola on pientalovaltainen kaupunginosa, jonka vanhinta rakennuskantaa edustavat Merenlahdentien itäpäähän ja Lavolankadun varren asutukset. Näiden vanhimmat osat ovat 1930-luvulta. Uus-Lavolan pohjois- ja länsiosat ovat pääosin 1970-1990-lukujen pientalorakentamista. Alueen lounaisosassa on 1990-2000-luvuilla rakennettu omakotialue.



Uus-Lavolan rintamamiestaloja

Uus-Lavolan pohjoispuolella sijaitsee **Sammonlahden** kaupunginosa, joka on Lappeenrannan läntisten alueiden alakeskus. Alueen ytimenä on 1980- ja -90-luvuilla rakennettu Sammonlahden aluekeskus monipuolisine julkisine ja kaupallisine palveluineen. Aluekeskuksen ympärillä on pääosin kerrostalovaltaisia asuinalueita.



Sammonlahden 1970-luvun omakotitaloja

Skinnarilan kaupunginosa sijaitsee Märkälänlahden ja Sammonlahden välisessä Skinnarilanniemessä. Alue on saanut nimensä Skinnarin eli Kinnarin talosta. Alueen pohjoisosassa sijaitsee Lappeenrannan Teknillisen yliopiston kampusalue, joka on rakentunut 1970-luvun puolivälistä lähtien.



Sammonlahden kerrostaloaluetta

Skinnarilan länsipuolella on **Ruoholammen** kaupunginosa, joka on rakentunut viime vuosikymmenen puolivälistä lähtien. Alue on laajentunut lännessä lähes Munteronsuohon saakka. Toisaalta alueen keskellä on useita rakentamattomia osalualueita mm. Vahvainmäellä ja Lappeen koulun pohjoispuolella.

Ruoholammen länsi- ja lounaispuolella on pääosin 2000-luvulla rakentunut **Rutolan** kaupunginosa, joka liittyy kaakossa alueen vanhaan, ilman asemakaavaa muodostuneeseen asutukseen. Uudet asuinkorttelit sijoittuvat lammen lounaispuolelle luode-kaakkosuuntaisten Kuikankadun ja Koiniemenkadun tuntumaan.

Vanhaa tienvarsiasiutusta on Ruoholammen molemmin puolin Munterontien, Rutolantien ja Torppakyläntien varressa. Rovonlahden rannalla on asemakaavoitettu, mutta toistaiseksi rakentamaton Lapatonniemen alue, jossa on aiemmin ollut Rutolan sahaan liittyvää asutusta.

Suunnittelualueen pohjois- ja luoteisosaan jää laaja, metsäinen vyöhyke, joka on rantavyöhykettä lukuun ottamatta lähes rakentamaton. Märkälänlahden länsirannalla on tiivistä loma-asutusta, joka jatkuu väljempänä Taipalsaaren kunnan rajalle saakka.

Suunnittelualueen länsi- ja eteläosat ovat haja-asutusalueita. Länsiosan läpi kulkee vuonna 2011 valmistunut osittain uudelleen linjattu valtatie 13, joka liittyy Selkäharjussa valtatie 6:een. Alueen läpi kulkee myös Rännikorventie, jonka varressa on tienvarsiasiutusta.

Suunnittelualueen eteläosa on maatalousvaltaista aluetta ja käsittää Yllikkälän ja Tapavainolan kylät sekä osan Montolan kylästä. Laajimmat viljelyalueet ovat Salpausselän eteläpuolella valtatie 6:n ja rautatien välissä.

3.3 Rakennetun kulttuuriympäristön piirteitä
Suurin osa Etelä-Karjalasta kuuluu maantieteellisessä aluejaossa Järvi-Suomen kaakkoisreunaan. Salpausselän etelä- ja kaakkoispuoli luetaan Eteläiseen Rannikkomaahan. Koska suunnittelualue sijoittuu näiden kahden maisemamaakunnan rajalle, on alueen vanhimman asutuksen sijoittumisessa molemmille maisemamaakunnille ominaisia piirteitä (Ympäristöministeriö 1992)

Salpausselän eteläpuolella perinteinen asutus on sijoittunut harvakseltaan pienten kumpareiden laille, viljelysten laiduille metsän reunaan tai tyypillisimmin nauhamaisesti kyläteiden varsille. Myös Salpausselän etelärinteisiin on muodostunut kyläasutusta, lakitasanteet ovat sen sijaan olleet pitkään lähes asumattomia (Etelä-Karjalan liitto 2008).

Rakennetun kulttuuriympäristön vanhimman ajallisen kerrostuman muodostavat vanhat talon ja kylän paikat.

Seuraavan merkittävän kerrostuman rakennettuun ympäristöön on tuonut 1800-luvun lopulla alkanut puunjalostusteollisuuden kehittyminen. Sen tuloksena on Rutolassa Saimaan vanhaan lasku-uomaan muodostunut kulttuurihistorialtaan rikas ympäristö. Siihen kuuluvat Enso-Gutzeitin uittoa varten 1800- ja 1900-luvun taitteessa rakentama ylivientilaitos sekä saha asuinalueineen. Samalle alueelle sijoittuvat myös lasku-uoman varren esihistorialliset asuinpaikat sekä toisen maailmansodan aikaiset Salpalinjan varustukset.



Rutolan asutusta. Etualalla Salpalinjaan kuuluva Rutolan luola, takana Lapatonniemi (LK).

Suomenlahdelta Lappiin ulottuvan Salpalinjan vahvimmin linnoitettu osa sijoittuu pääosin Etelä-Karjalan maakunnan alueelle Saimaan ja Suomenlahden välille. Skinnarilasta alkaa Salpalinjan lähes yhtenäinen kantalinnoitettu osa. Skinnarilan Kotaniemen ja Ruoholammen väliselle kannakselle rakennettiin ennen jatkosotaa 17 teräsbetonikorsua. Rutolan kannas käsittää puolestaan Ruoholammen, Myllylammen ja Kärjenlammen välisen alueen. Se muodostaa yhtenäisen ja erinomaisen maastokohteen, joka estää vihollisen hyökkäyksen Lappeenrannasta Mikkelin suuntaan (www.rky.fi).

Suunnittelualueelle alkoi 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa muodostua myös huvilasuutusta, muun muassa Lappeenrannan kylpylätoiminnan myötä. Huvila-asutus laajeni voimakkaammin vasta 1930- ja -40-luvuilla, jolloin syntyi nykyaikainen kesämökkikulttuuri (Maanmittauslaitos 2014).

Viimeisen ja nykyisin hallitsevimman kerrostuman länsialueen rakennetussa ympäristössä muodostavat taajamamaiset alueet, jotka alkoivat muodostua osin jo 1930-luvulla ja voimakkaammin 1950-luvulta alkaen. Länsialueet ovat olleet erityisesti 1970-luvulta lähtien Lappeenrannan tärkein asutuksen kasvusuunta, minkä lisäksi alueelle on muodostunut Teknillisen yliopiston ja teknologiayritysten myötä merkittävä työpaikka-keskittymä.

3.4 Suunnittelualueen rakentumisen historia

3.4.1 Esihistoria

Itä-Suomessa esihistoriallinen kausi päättyy noin vuoteen 1300 jKr. Kun ensimmäiset merkit asutuksesta Suomessa ovat noin vuodelta 8600 eKr, on kyseessä hyvin pitkä ajanjakso.

Suurin osa entisen Lappeen pitäjän alueelta saaduista esinelöydöistä on kivikautisia eli ajalta 8600 – 1500 eKr. Vuonna 2011 kivikautisia asuinpaikkoja tunnettiin entisen Lappeen kunnan alueelta 24 kpl sekä entisen Lappeenrannan ja Lauritsalan alueilta yhteensä seitsemän.

Asutus on levinnyt nykyisen Etelä-Karjalan alueelle jo hyvin varhain mesoliittisellä kivikaudella, ilmeisesti melkein heti, kun luonnonolot ovat sen mahdollistaneet. Joutsenon Kuurmanpohjasta tehdyt löydöt osoittavat ihmisen oleskelleen täällä jo noin 8600 eKr. Kuurmanpohjan kohteet kuuluvat kaikkein vanhimpiin Suomen alueelta löytyneisiin merkkeihin ihmisen oleskelusta. On mahdollista, että myös Lappeen alue sai ensimmäiset asukkaansa tässä vaiheessa, mutta konkreettisia todisteita tästä ei ole Lappeen alueelta tämänikäiset eli mesoliittisen kivikauden löydöt puuttuvat melkein kokonaan. Tämä johtuu siitä, että Saimaan rannalla sijaitsevat asuinpaikat ovat nykyisen vedenpinnan alapuolella (Lappeen historia I).

Saviastioiden valmistus levisi Suomeen kaakosta tai idästä vuoden 5100 eKr. tienoilla, jolloin alkoi neoliittinen eli nuorempi kivikausi ja syntyi kampakeraaminen kulttuuri. Vanhin tyyllivaihe, varhaiskampakeraamiikka, on Etelä-Karjalassa harvi-

naista, mikä johtunee siitä, että myös osa tuon aikaisista asuinpaikoista on veden alla. Toisaalta asutus on muutenkin tässä vaiheessa keskittynyt meren rannalle. Itä-Suomessa kampakeraamiikan rinnalla eli vuosituhansia ja sen jälkeenkin asbestikeramiikat (Lappeen historia I).

Saimaan eteläpuolen kivikautinen asutus jakautuu Lappeenrannan alueella kahdelle alueelle: toisaalta Saimaan rannalle ja länsialueelle Välväylän varrelle, toisaalta sisämaan pienten järvien rannoille. Vanhimpia suunnittelualueelta tai sen lähituntumasta löytyneitä kivikautisia asuinpaikkoja on Syväveteistenselän Ahvensaari, joka jää niukasti suunnittelualueen ulkopuolelle (Lappeen historia I).

Lappeen seudun vanhimpana tunnettuna kivikautisena asuinpaikkana pidetään Rutolassa Kärenlammen pohjoispuolella sijaitsevaa Saksanniemeä. Paikan arkeologinen esineistö osoittaa, että paikalla on asuttu suhteellisen pitkään. Ehkä vanhinta täältä esiin tullutta aineistoa on niin sanottu asbestisekoitteinen nuorempi varhaiskampakeraamiikka (Lappeen historia I).



Munteron aluetta. (LK)

Rutolassa, Ruoholammen pohjoispuolella sijaitsee myös Munteron asuinpaikka. Ennen Vuoksen puhkeamista täällä on ollut lounaaseen pistävä hiekkapohjainen niemi, jonka edustalla on lainehittinut Suur-Saimaan lahti. Kivikautista aineistoa on tullut esille useasta eri kohdasta, mutta kyseessä lienee yhtenäinen laaja asuinpaikka, noin kilometrin pituinen ja kenties lähiseudun laajin.

Löydöistä päätellen myös Munterossa on jo kivi-kaudella voitu asua enemmän tai vähemmän yhtä-jaksoisesti tuhatkin vuotta (Lappeen historia I).

Hyvän säilyneisyytensä ansiosta seudun ehdottomasti tärkeimpiä kivi-kautisia asuinpaikkoja on Rutolan Hietaranta Rovonlahden länsirannalla. Kohteesta on tullut esille tarkemmin määrittelemätöntä kampakeramiikkaa sekä asbestisekoitteista keramiikkaa. Paikalla on asuttu jopa parin tuhannen vuoden ajan noin 3700 – 1700 eKr.

Samalla rannalla vain pari sataa metriä pohjoisempana on toinenkin kivi-kautinen asuinpaikka, Hietaranta 2-3. Asuinpaikan ylempi löytöpesäke ajoittuneen vuoden 3700 eKr. tienoille, mutta alempi voi olla jopa 1500 vuotta tätä nuorempi.

Sisämaassa, Salpausselän eteläpuolella sijainnut kivi-kautinen asutus on huomattavasti tunnettua, kuin Saimaan rannoilta löytyneet, vaikka asumaton sisämaakaan ei ole ollut. Läntisen osayleiskaavan alueella ei Salpausselän eteläpuoliselta alueelta ole löytöjä (Lappeen historia I).

Lappeenrannan seudun kivi-kautinen asutus näyttää siis olleen tiheintä Saimaan rannalla, mutta asuinpaikkoja on löytynyt myös pienempien järvien rannoilta. Koko Etelä-Karjalan tiheimmät kivi-kautiset asutusalueet sijoittuvat Saimaan etelärannan länsi- ja itäpäihin. Useimmat Saimaan etelä-/kaakkoisrannan kivi-kautiset asuinpaikat sijaitsevat Suur-Saimaan vanhalla rannalla, muinaisen rantatörmän reunalla tai heti sen alapuolella noin 4,5 metriä nykyisen Saimaan pinnan yläpuolella (Lappeen historia I).

Lappeen seudun vanhin asuinpaikka on nykytiedon valossa siis Rutolan Saksanniemi. Se on otettu käyttöön viimeistään noin vuonna 4250 eKr, ehkä muutama sataa vuotta aikaisemminkin. Asutus on jatkunut paikalla ainakin vuoden 3100 eKr tienoille. On kuitenkin mahdollista että asutusta on ollut liki kolmenkin tuhannen vuoden kuluessa – ei välttämättä yhtäjaksoisesti. Toinen erityisen pitkäikäinen asuinpaikka näyttää olevan Hietaranta (Lappeen historia I).

Alueen kivi-kautisten asuinpaikkojen selvästi yleisin keramiikkatyyppejä on tyypillinen kampakeramiikka. Sen käyttöaikana asutus on ollut runsaimmillaan. Kyseinen keramiikkatyyppejä ilmenee luonteenomaisimmillaan juuri Etelä-Karjalan alueella. Tyypillisen kampakeramiikan aikaan sattuu kivi-kautisten asukkaiden elämään suuresti vaikuttanut luonnonmullistus, Vuoksen puhkeaminen vuoden 3700 eKr. tienoilla. Vedenpinta laski tällöin nopeasti noin 2,5 metriä (Lappeen historia I).

Kampakeramiikan ohella Saimaan rannat olivat myös monien asbestikeramiikkien ryhmien keskeistä aluetta. Varhaista asbestikeramiikkaa tunnetaan Saksanniemen ja Munteron asuinpaikoilta.

Asutus näyttää säilyneen seudulla vahvana myös tyypillisen kampakeramiikan ajan jälkeen. Ainakin kuudelta asuinpaikalta entisen Lappeen alueelta on löydetty myöhäiskampakeramiikkaa. Yleisesti ottaen näyttää kuitenkin siltä, että väestön määrä on vähentynyt tyypillisen kampakeramiikan ajan jälkeen (Lappeen historia I).

Asuinpaikat ovat tyypillinen muinaisjäännösröyhä Itä-Suomessa vielä varhaismetallikaudellakin (noin 1500 eKr. – 400 jKr.). Varhaismetallikauden ajoittuvista asuinpaikoista on Lappeenrannan seudulta niukasti todisteita, mutta yksi sellainen on Rutolan Tenhamoinlahti. Alle kilometrin päässä Tenhamoinlahdesta on toinenkin mahdollinen varhaismetallikautinen muinaisjäännös, Munteronsuon länsilaidalla sijaitseva Rutola – Sahalahti 2 (Lappeen historia I).

Vaikka osa Suomen varhaismetallikautisista asuinpaikoista sijoittuu jo viljelykelpoisten maiden äärelle, ovat Lappeenrannan seudun kohteet kuitenkin samanlaisella paikalla, kuin kivi-kaudenkin asutus. Väestön pääelinkeino on siten ollut edelleen pyynti ja keräily (Lappeen historia I).

Pronssikauden ja alkavan rautakauden asutuksen sijoittumista voidaan Länsi-Suomessa seurata helpoiten kalmistojen avulla. Itä-Suomen sisämaan varhaismetallikautiset haudat ovat pääasias-

sa ns. lapinraunioita. Muodoltaan ja sijainniltaan ne muistuttavat läntisen Suomen pronssikautisia röykkiöhautoja. Suunnittelualueelta ei tunneta lapinraunioita (Lappeen historia I).

Varhaismetallikauden asutus näyttää Itä-Suomessa olleen vakiintunutta lähinnä Suomenlahden rannikolla. Kaikkiaan tämänaikaisia asuinpaikkoja ja hautoja on Etelä-Karjalassa vähän (Lappeen historia I).

Ajanlaskun alun tienoilla sedimenttiin kerrostuneet ohran siitepölyt osoittavat, että Lappeella omaksuttiin jo varhaismetallikauden lopulla myös viljanviljely. Nykyaikaan asti jatkuva viljely alkaa vasta useita vuosisatoja myöhemmin. Tähän saattaa olla syynä se, että varhaismetallikauden aikana ilmasto huononi huomattavasti.

Suomi sijaitsi varhaismetallikaudella sekä läntisten että itäisten laajempien kulttuurialueiden reunalla. Lappee sijaitsi rannikon ja sisämaan kulttuurivaikutteiden risteyskohdassa ja on toistaiseksi vaikea sanoa, kummalla oli vahvempi vaikutus. Tähänastiset löydöt antavat viitteitä siitä, että yhteydet sisämaahan olivat kenties vahvemmat. Kaiken kaikkiaan varhaismetallikautta leimaavat Lappeenrannan seudulla löytöjen vähyys ja epävarmuus asutuksen jatkuvuudesta. Ilmeisesti ajanjaksona väestö joka tapauksessa väheni (Lappeen historia I).

Rautakauden (n. 400 – 1300 jKr.) asutuksen kuva perustuu pitkälti kalmistolöydöille, joita Lappeenrannan seudulta tunnetaan vain Kauskilan Kappelinnäki. Rautakaudelta on kuitenkin löytynyt muunlaisia kiinteitä muinaisjäännöksiä, joiden avulla tiedot rautakauden asutuksesta täydentyvät merkittävästi (Lappeen historia I).

Rautakauden talot ovat Etelä-Karjalassa ilmeisesti myös sijainneet aivan samoilla paikoilla, kuin vanhimmat nykyisetkin maalaistalot. Tämä tekee asuinpaikkojen löytämisestä hyvin hankalaa, koska uudemmat rakennukset ovat todennäköisesti tuhonneet merkit vanhemmasta asutuksesta. Läntisen alueen osayleiskaavan alueelta ei tällä het-

kellä tunneta rautakautisia muinaisjäännöksiä (Mikroliitti 2012).

Kaiken kaikkiaan nykyinen Etelä-Karjala näyttää olleen rautakauden lopullakin suhteellisen harvaan asuttua aluetta. Karjalan asutus oli ylivoimaisesti tiheintä Laatokan länsirannalla Käkisalmen Karjalassa (Lappeen historia I).

Lappeenrannan seudun nykyasutuksen juuria pohdittaessa perinteinen käsitys on ollut, että asutusta on alueelle tullut erityisesti lännestä juuri esihistoriallisen ajan lopussa, ehkä 1200-luvulla. On päätelty mm., että alkuperäisasukkaat olivat karjalaisia, jotka omaksuivat roomalaiskatolisen uskon, kun lännestä muutti uutta väestöä (Lappeen historia I).

Paleoekologisen aineiston perusteella Lappeenrannan seudun nykyisen asutuksen juuret ovat selvästi syvemmällä esihistoriassa, kuin on aiemmin arvioitu. Tarja Tomminen on jopa arvelut, että Lappeenranta olisi ollut yksi niistä keskuksista, joista maanviljelys olisi varhaisvaiheessa levinnyt muualle Kaakkois-Suomeen (Lappeen historia I).

Siitepölytutkimusten perusteella voidaan sanoa, että Lappeen ydinalueilla Kauskilassa on asuttu jatkuvasti ainakin ajanlaskun alusta nykypäivään asti. Todennäköisesti myös monessa muussa kylässä yhtäjaksoinen asutus on ollut rautakautista (Lappeen historia I).

3.4.2 Historiallinen aika

Yleistä

Lappeen alueen rautakauden asutuksen aineistossa ilmenee asutuksen selkeä jatkuvuus rautakauden lopulta keskiajalle – siis 1200-luvulta 1500-luvulle ja lähemmäskin kohti nykyaikaa. Ilmeisesti kaikki ne kylät, joiden alueelta tunnetaan ristiretkiaikaisia muinaisjäännöksiä, ovat olleet asuttuja myös 1500-luvun alkupuolella, jolloin asutusta alettiin merkitä asiakirjoihin (Lappeen historia I).

Edustavia päätelmiä asutuksen laajuudesta voidaan tehdä 1540-luvun verokirjoista. Sen sijaan on vaikeampi arvioida rautakauden- keskiajan taitteen asukasluvua. Lappeen myöhemmän emäpitäjän asukasluvuksi on karkeasti arvioitu vuoden 1300 tienoilla noin 1000 – 2000 henkeä. Minkäänlaista asutuskatkoa ei ole havaittavissa esimerkiksi Pähkinäsaaren rauhan solmimisen aikoihin (Lappeen historia I).

Ensimmäinen dokumentoitu maininta Lappeesta on kirjattu Turun maaorikeuden päätökseen vuodelta 1415. Koska Lappee on ollut tuolloin toimiva seurakunta, lienee se perustettu jo 1300-luvulla tai 1200-luvun lopulla. Samassa lähteessä mainittiin Lappeen kuuluvan Karjalaan, ei Savoan. Lappeen pitäjä perustettiin 1437, jolloin se oli laaja emäpitäjä. (Lappeen historia I). Suunnittelualue kuului Lappeen kuntaan aina vuoteen 1967 saakka lukuun ottamatta Ruohosaaren itäosaa, joka liitettiin Lappeenrantaan vuoden 1932 alusta.

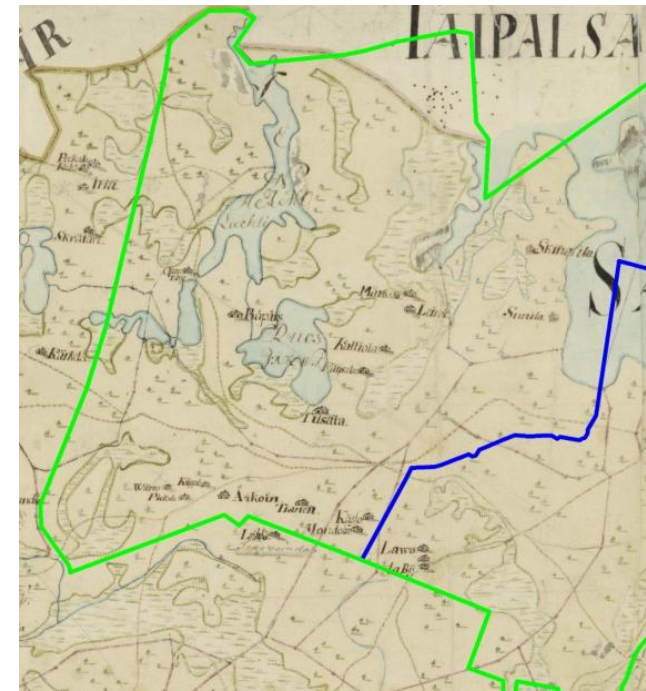
Arkeologiseen täydennysinventointiin sisältyneessä historiallisen ajan tarkastelussa todettiin, että tutkimusalueeseen kuuluneet Ylilikkälän, Oikkolan, Tapavainolan, Montolan ja Lavolan, kylät ovat olleet asuttuja viimeistään 1500-luvun puolivälissä (ks. esim. Partanen 2011:132–135) – todennäköisesti myös Montola, jota ei tuossa vaiheessa vielä mainita itsenäisenä kylänä.

Historiallisten karttojen avulla voitiin todeta, että isojakoa vanhempi asutus on kyseisissä kylissä sijoittunut samoille alueille kuin vielä 1900-luvun maanviljelysasutus.

Vaikuttaa todennäköiseltä, että inventoiduissa kylissä varhaishistoriallinen – ja kenties jo rautakautinen – asutus noudattaa samaa kaavaa kuin Etelä-Karjalasta on aiemminkin havaittu: asuinpaikat ovat todennäköisesti varsin usein sijainneet nykyisten pihapiirien alueella (Mikroliitti 2012).

Tutkimusalueella sijainneet 1700-luvun talotontit, jotka eivät ole kaupunkialueella, sijoittuvat lähes kaikki nykyisten tilakeskusten alueelle tai aivan liepeille – käytännössä talotontit lienevät olleet

nykyisten talojen kohdilla. Kartan perusteella vaikuttaa siltä että selvästi autoituneita talo/kylätontteja, jotka edelleen voisivat olla arkeologisessa mielessä ehjiä (siis ei rakennetulla alueella) ei alueelle osu kuin ehkä muutama. Näistä läntisen OYK:n alueelle sijoittuu Ruoholammin eteläosan itäpuolella sijainnut Käijsalan talotontti. (Mikroliitti 2012).



Läntisen osayleiskaavan alue asemoituna Lappeen vuoden 1767 kartalle. Vihreä viiva on osayleiskaava-alueen ulkoraja, sininen läntisen ja keskustan osa-alueiden raja (Mikroliitti 2014).

Asutuksen muodostumiseen on keskeisesti vaikuttanut myös tiestön kehitys. Ensimmäinen Salpausselkä on ollut luonteva liikkumisväylä ja tarjonnut perustan elinkeinoille. Etelä-Karjalan asutuksen kannalta merkittävää oli Hämeen linnasta Viipuriin Salpausselkää pitkin kulkevan Ylisen Viipurintien muodostuminen 1300-luvun alussa. Tien linjaus noudatteli suunnittelualueen länsiosassa nykyistä valtatie 6:tta ja idempänä myöhempää Salpausselänkatua, Lavolantietä ja Helsingintietä (Etelä-Karjalan liitto 2006).

Keskiajalla syntynyt maantieverkoston runko täydentyi 1700-luvulla ja säilyi 1900-luvun autoistumiseen saakka. Vesistöjen vaikutuspiirissä sijainnutta asutusta auttoi puolestaan tiheä vesi- ja

talvitieverkosto, jonka merkitys säilyi 1900-luvulle saakka (Etelä-Karjalan liitto 2006).

Lappeen väkiluku kasvoi nopeasti 1890-luvun alusta lähtien. Saimaan kanavan ja vuonna 1885 valmistuneen rautatien ansiosta kuljetusmahdollisuudet paranivat ja kunnan alueelle syntyi suuria teollisuuslaitoksia. 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa aloittivat tuotantonsa Lauritsalan saha (1891-92), Kaukaan sellutehdas ja höyrysaha (1896-1905) sekä Lamposaaren saha. Länsialueen kannalta merkittäväksi tekijäksi muodostui Rutolan sahan ja ylivientilaitoksen perustaminen 1800-luvun lopussa.

Lappeen väkiluku kasvoi vuosina 1890-1930 noin 7600 asukkaasta yli 21 300 asukkaaseen (luvuissa huomioitu liitokset Nuijamaahan ja Vahvialaan). Pääosa uusista asukkaista asettui Lauritsalan ja Kaukaan alueille sekä kaupungin rajan tuntumaan keskustan eteläpuolisiin esikaupunkeihin (Lappeen historia II). Länsialueelle syntyi 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa teollisuuden seurauksena pieniä asutustihentymiä. Lapatonniemeen muodostui Rutolan sahan alue työläiskasarmeineen, Munterontien ja Torppakyläntien varteen taas pienipiirteistä mökkiläisasutusta. Myöhemmin viime sotien jälkeen Lappeen kunnan suurimmaksi asutustajamaksi muodostui Uus-Lavola (Lappeen historia II).

Viime sotien jälkeen valtakunnanraja katkaisi lukuisat Lappeen kunnan alueelta Viipuriin johtaneet tiet. Perinteisen Viipuri-keskeisen liikenneverkoston hajottua maakunnan liikenneverkko muuttui pakon sanelemana rajan suuntaiseksi (Etelä-Karjalan liitto 2006). 1950- ja 1960-luvulla maakunnan alueelle rakennettiin uusi päätieverkko. Suunnittelualueen läpi kulkeva valtatie 6 rakennettiin uudelleen 1950-luvulla valtatieksi Porvoon ja Joensuun välillä (Wikipedia)..

Salpalinja rakennettiin pääosin talvi- ja jatkosodan välillä 1940-1941 Suomen itärajan turvaksi. Salpalinjan rakentamispäätös tehtiin maaliskuussa 1940. Salpalinja kulkee Läntisen osayleiskaavan alueen läpi ja alueelle sijoittuu linnoitusketjun kannalta keskeisiä osia. Skinnarilasta alkaa Salpa-

linjan lähes yhtenäinen kantalinnoitettu osa. Skinnarilan Kotaniemen ja Ruoholammen väliselle kannakselle rakennettiin ennen jatkosotaa 17 teräsbetonikorsua. Maaliskuussa 1941 oli kannakselle rakennettu nelirivistä kiviästä noin viisi kilometriä ja kaksirivistä 300 metriä. Taisteluhautaus oli tehty yhteensä 1,45 kilometriä sekä tehty joukko kenttälinoitteita. Salpalinjan toisen rakennusvaiheen aikana loppukesällä 1944 tälle kannakselle rakennettiin 15 pallokorsua täydentämään majoitustarvetta. Rutolan kannas käsittää puolestaan Ruoholammen, Myllylammen ja Kärjenlammen välisen alueen. Se muodostaa yhtenäisen ja erinomaisen maastokohteen, joka estää vihollisen hyökkäyksen Lappeenrannasta Mikkelin suuntaan (www.rky.fi).

Suunnittelualueen eteläosan kautta kulkeva rautatieosuus kuuluu vuonna 1962 valmistuneeseen Luumäen ja Lappeenrannan väliseen rataosuuteen. Sodan jälkeen rataverkkoon tehdyt täydennykset muodostivat yhtenäisen radan läpi Etelä-Karjalan.

Rutolan kylä ja sahayhdyskunta

Rutola on aiemmin tunnettu myös nimillä Ropo ja Ruttoinen. Vanhempi asutus keskittyy Ruoholammen ympärille Märkälään, Munteroon, Rutolaan, Torppakylään ja Tilsalaan.

Alue on jakautunut maanviljelysalueisiin Märkälään ja Tilsalaan sekä entisiin teollisuustyöväen mökkikyliin Munteroon, Rutolaan ja Torppakylään.

Rutolan isojako suoritettiin vuonna 1843, jolloin maarekisteriin merkittiin Tilsalan tila (nro 1), Märkälän perintötalo (nro 2), Leinon perintötalo (nro 3) ja Lapaton perintötalo (nro 4). Tilsalan tila oli jakaantunut viiteen osaan jo isojakoa seuraavana vuonna. Jakautumiset jatkuivat, vuonna 1854 Tilsalasta lohkaistiin Perälän ja Kujansuun tilat. Vuonna 1855 muodostui yksi tila ja edelleen vuonna 1895 yksi uusi tila. Vuonna 1914 lohkotettiin Rutolan kansakoululle palsta. Märkälä merkittiin jakautuneeksi Uus-Märkälään ja Märkälään vuonna 1848. Leinon tila puolittui vuonna 1846 Leinon ja Haimilan tiloihin.

Rutolan tiloista vuoden 1893 venäläisessä topografiakartassa näkyvät seuraavat tilat, jotka yhä ovat samoilla paikoilla: Kallioinen, Uus-Märkälä, Märkälä, Lapatonniemi, Lautniemi, Tilsala ja Kujansuu. Lisäksi kartassa näkyy taloja nykyisen Torppakylän kohdalla, siellä lienee ollut muutama talo tai mökki jo tuolloin. Nykyiset tiet kulkevat suunnilleen niillä urilla, joilla tiet olivat jo 1800-luvun lopussa, lukuun ottamatta Merenlahdentietä Märkälän jälkeen.

Ruoholammen eteläpuolella sijaitseva Tilsala on kolmen talon muodostama kylä, jonka pihapiirit ovat muodostuneet osin jo 1800-luvun lopulla. Ruttoisten Tilsala on ollut aikoinaan Lappeen pitäjän suurimpia taloja karjamäärän perusteella 1830-luvulla. Tilalla oli ollut tuolloin viisi hevosta ja 14 lehmää (Lappeenrannan museoiden www-sivut, Etelä-Karjalan museon inventointitietokanta).



Ote Senaatin kartastosta vuodelta 1893. Lähde Kansallisarkisto.

Rutolan saha

Rutolan tila ja pari muuta maa-aluetta siirtyivät W. Gutzeit & Co:n omistukseen vuonna 1893. Tällöin Gutzeitista tuli tärkeän Saimaan ja Kymijoen vesistöjä yhdistävän maakannaksen omistaja. Rutolan siirtolaitos toimi siten, että tukkien tultua Rovonlahden rantaan ne uitettiin edelleen Myllylampeen. Täältä ne nostettiin höyrykoneella toimivan ylivientilaitoksen avulla Kärenlampeen. Kärenlammesta Jänköjärveen rakennettiin n. 800 m pitkä uittoränni. Jänköjärvestä alkoi puiden lauttaus kohti Kymijokea ns. Väliväylää pitkin. Saimaan ja Myllylammen välinen Telataipaleen kaivanto valmistui 1890, jolloin Myllylammen vedenpinta laski Saimaan tasoon. Rutolan siirtolaitos valmistui vuonna 1892. Lisäksi 1900-luvun alussa Telataipaleen kohtaa levennettiin niin, että laivat pääsivät Myllylammelle saakka.

Ylivientilaitoksen viereen rakennettiin jo vuonna 1897 pieni saha sellaisia puita varten, jotka eivät todennäköisesti olisi kestäneet uittoa Kotkaan saakka. Talvella 1899-1900 Gutzeit rakensi uuden sahan Lapatonniemen itärannalle. Vuonna 1911 sattuneen tulipalon jälkeen rakennettiin uusi neliraamainen saha. Työntekijöitä sahalla oli noin 100-150 henkeä ja se laskettiin keskisuurten sahojen ryhmään. Sahan viereiselle mäelle sijoittui lautatarha, josta valmis sahatavara laskettiin kuljetussiltaa pitkin rannassa odottaviin proomuihin ja laivoihin (Ahvenainen, J. 1992).

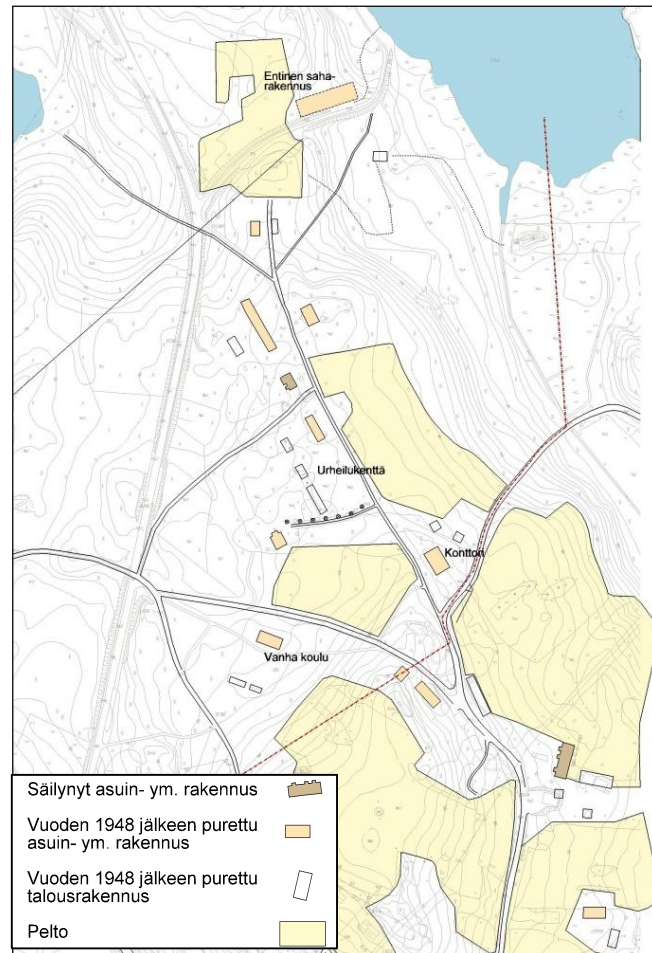


Tulipalossa tuhoutunut Rutolan sahan vanha konttori (Liisa Seppälän kokoelmat)

Sahan eteläpuolelle kasvoi vähitellen yhdyskunta, johon kuului mm. sahan konttori, asuinrakennuksia, koulu ja kauppa. Pääosa rakennuksista sijoittui Munterontieltä lähtevän kujan varteen, jonka linjaus on pääosin säilynyt.

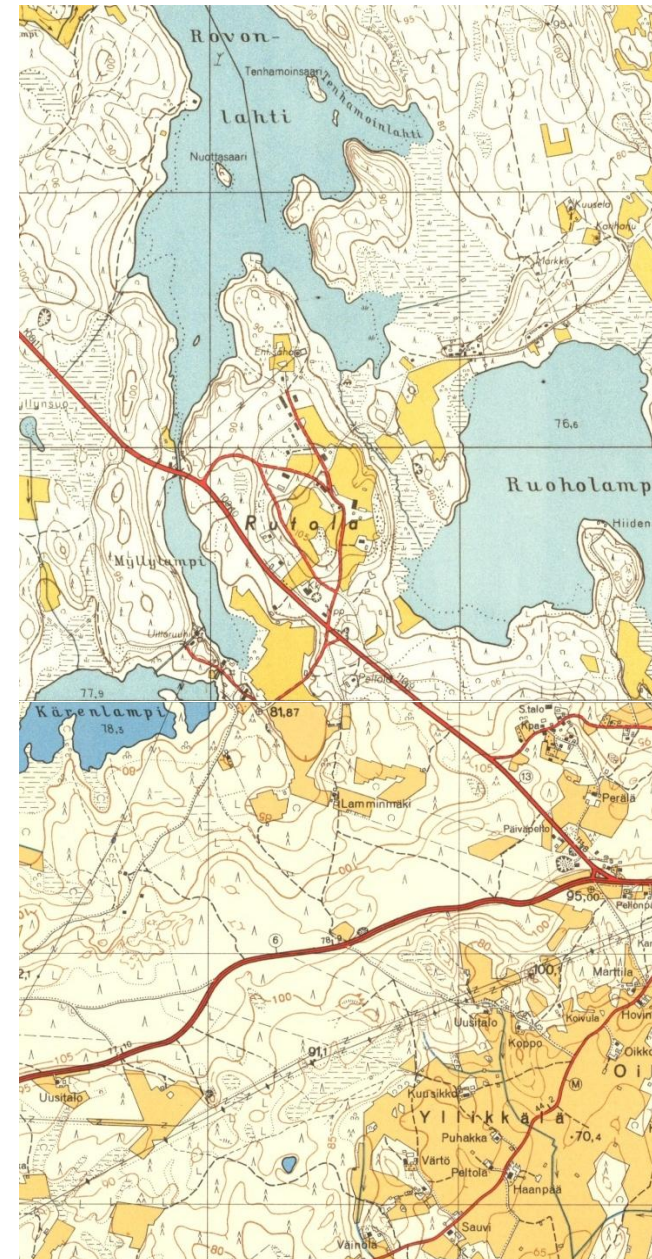


Lapatonniemen kärjessä sijainnut nippunosturi. Kuva vuodelta 1969 (Liisa Seppälän kokoelmat).



Rutolan alueen rakennuskanta 1940-luvun lopussa peruskartan mukaan.

1920-luvun lopulla Rutolan sahaa alettiin pitää vanhanaikaisena ja sahan toiminta päättyi vuonna 1932. Väliväylän uitto päättyi vuonna 1963. Asuin- ja muiden rakennusten purkaminen alkoi haastattelutietojen mukaan 1950-luvulla, jolloin myös kaadettiin sahan savupiippu. Niemen kärjessä sijainnut nippunosturi ja sille johtava tie lienee rakennettu 1950-luvun lopulla. Kulttuurihistoriallisesti merkittävä sahan konttorirakennus tuhoutui tulipalossa 1980-luvulla. Sahalaitoksen kiviset rauniot ovat edelleen pystyssä Lapatonniemessä.



Rutolan alue 1940- ja -50-lukujen vaihteessa (Peruskartta, painettu 1950, lähde Maanmittauslaitos).

Skinnarilan kylä

Skinnarilan kylä on saanut nimensä Skinnarin eli Kinnarin kantatalosta, joka oli muodostettu jo 1709. Ennen kaupunkimaista asutusta alue oli maaseutua, jonka rannoilla oli huvila-asutusta.

Kinnarin tilalla on erityisen paljon historiallista arvoa. Tila on ollut saman suvun omistuksessa 1740-luvulta, ensimmäinen tunnettu omistaja oli Jonas Pärtylinpoika Kotonen 1742-1765. Tila oli kookas, sillä nykyisen Skinnarilan hovin ja Teknillisen yliopiston, pientaloasutusalueen ja Märkälänlahden alueet kuuluivat siihen. Isojako tilalla suoritettiin 3.9.1849, jolloin tila jaettiin veljesten Jeremias ja Joonas Juhonpojan kesken. Edellinen sai Skinnarniemen alueen (n. 110 ha) ja jälkimmäinen nykyisen Kinnarin talon alueen (n. 116 ha).

Alunperin Kinnarin päärakennus on sijainnut hieman idempänä, nykyisen Punkkerimäen paikkeilla, josta se siirrettiin tilan jakamisen vuoksi nykyiselle paikalleen. Kinnarin tilalla on poltettu tiiliä mm. Lappeenrannan kasarmien rakentamiseen 1890-luvulla. Nykyisin alueen nimistössä Tiiliruukinpelto viittaa tähän.

Vuoden 1945 jälkeen maita pakkolunastettiin siirtoväen tarpeisiin. Lappeenrannan kaupunki kuitenkin osti myöhemmin tämän maatilan ja lisää maa-alueita asuntotarpeisiin (Lappeenrannan museoiden www-sivut, E-K museon inventointitietokanta).

Skinnarilan alueen merkittävimmät huvilat ovat jo 1870-luvulla kesänviettopaikaksi muodostunut Skinnarilan hovi, joka oli myös maatila, sekä 1890-luvulla rakennettu Kotaniemi, joka paloi vuonna 1999.

Skinnarilan huvila-asutus laajeni 1920-30-luvuilla Tervahaudanlahden ja Märkälänlahden rannoilla, jolloin rakennettiin pienempiä kesäasuntoja. Tältä ajalta ovat säilyneet Leinon suvun Impivaara-huvila ja Tervahaudankatu 10:n huvila.

Skinnarila on yhdessä Sammonlahden kanssa ollut 1970-luvulta lähtien yksi Lappeenrannan nopeimmin kasvavista kaupunginosista erityisesti Teknillisen yliopiston ansiosta. Kaupunginosien muodostumista on käsitelty luvussa *Läntisten kaupunginosien muodostuminen*.

Tapavainolan, Ylökkälän, Oikkolan ja Montolan kylät

Tapavainolan isojako on vuodelta 1842, jolloin maarekisteriin kirjattiin Lohkon (nro 1) ja Tiaisen perintötalot (nro 2). Vuonna 1850 Lohko jakaantui viiteen osaan, joista Uusimäen osuudesta lohkottiin maita vuonna 1936 Tapavainolantalolle. Lohkominen on tehty jälkikäteen talon jo valmistuttua 1920-luvulla. Tiainen lohkoutui kolmeen osaan vuonna 1851.

Montolan nuorisoseuratalo eli Tapavainolantalot sijaitsee lähellä Kalliomäentien ja Myllytien risteystä Kuutostien eteläpuolella. Tontilla on talon lisäksi ulkorakennus, uusi kotarakennus sekä muistomerkki nuorisoseuran perustamisesta vuonna 1897. Nuorisoseuratalon rakentaminen oli aloitettu vuonna 1922 ja rakennus valmistui kolme vuotta myöhemmin. Rakennukseen saatiin sähköt vuonna 1929.

Nykyisen Luotosen myllyn paikalla on ollut mylly vuodesta 1928 lähtien. Ensimmäinen mylly paloi vuonna 1948. Tämän jälkeen rakennettiin iso kolmikerroksinen savitiilinen myllyrakennus vuonna 1949. Myllyn perusti aikanaan Elias Luoto ja myllyllä on toiminut mm. autojen katsastusasema 1930-luvulla (Lappeenrannan museoiden www-sivut, E-K museon inventointitietokanta).

Ylökkälän kylässä isojako käytiin vuonna 1842, ja silloin merkittiin maakirjaan seuraavat perintötalot: Värtö (nro 1), Puhakka (nro 2) ja Koppo (nro 3).

Värrön tila on säilynyt lähes jakamattomana, vain voimalinjaa varten on lohkaistu maita vuonna 1978. Puhakan tila puolitettiin vuonna 1853 Sauviksi ja Puhakaksi. Vuonna 1900 Puhakasta loh-

kaistiin Kuusikon tila ja 1919 Peltola. Sauvista mitattiin vuonna 1959 Väinölän tilan maat.

Kopon tila puolittui jo 1849 Kuusikoksi ja Koppoksi. Vuonna 1878 Kopon osuus puolittui uudelleen, mutta 1901 osien maat jaettiin uudestaan Kopon ja Lahtelan tilojen kesken. Samana vuonna Kuusikon tilasta lohkaistiin Korpela. Vuonna 1909 Kuusikosta mitattiin Mäkelän tilan maat ja 1923 Koposta Uusisillan maat. Pylkön tila on vuodelta 1930 (Lappeenrannan museoiden www-sivut, E-K museon inventointitietokanta).

Oikkolan kylä sijaitsee valtatie 6:n molemmin puolin numero 7:n muotoisena, pitkinä ja kapeina alueina. Oikkolan isojako tehtiin vuonna 1842 ja silloin kirjattiin ylös Oikkolan (nro 1) kruunutila sekä Hovimäen (nro 2) perintötalot. Oikkolasta lohkottiin vuonna 1909 Haanpään tila ja Haanpäästä 1919 Nurmela. Hovimäki puoliintui vuonna 1854. Vuonna 1900 toinen puolikas jakaantui Hyttiläksi ja Marttilaksi. 1925 Hovimäestä lohkottiin Lamminmäki, 1935 Kantola ja 1937 Pellonpää. Vuonna 1938 tilan maita pakkolunastettiin Lappeenranta-Mikkeli -maantien oikaisua varten (Lappeenrannan museoiden www-sivut, E-K museon inventointitietokanta).

Montolan kylä sijaitsee valtatie 6:n eteläpuolella pitkänomaisena kaistaleena, mutta kyläalueen pohjoisimmat osat sijoittuvat valtatie pohjoispuolelle. Kylän vanhimmat pihapiirit ovat 1800-luvun lopusta.

Montolan isojako käytiin vuonna 1842, maarekisteriin merkittiin Montosen (nro 1) ja Kesson perintötalot (nro 2). Montonen puolittui vuonna 1862 Vanhataloksi ja Pekontaloksi. Vanhatalo, Pekontalo ja Kesson tila näkyvät vuoden 1893 venäläisessä topografikartassa nykyisillä paikoillaan, pellot sijoittuivat talojen ympärille. Myös Montolantie ja Kalliomäentie kulkivat tuolloin samalla urilla kuin nykyisin (Lappeenrannan museoiden www-sivut, E-K museon inventointitietokanta).

Skinnarilanniemen ja Ruohosaaren huvilasutus ja Skinnarilan Hovi

Hovioikeudenneuvos Georg Palmroth osti 1872 Skinnarilanniemen ja eräitä sen ympärysalueita kesänviettopaikakseen. Alue oli pinta-alaltaan yli 100 ha ja se erotettiin Kinnarin tilasta. Palmroth vietti perheineen kesä Skinnarilassa runsaat 10 vuotta. Tänä aikana tilalle rakennettiin joitakin rakennuksia sekä useita pienillä kivillä reunustettuja kävelypolkuja. Tila vaihtoi omistajaa Palmrothin jälkeen useasti.

Pietarinsuomalainen hopeaseppä Pekka Silventoinen osui sattumalta kylpylämatkallaan kesällä 1893 Skinnarilaan. Tuolloin tilaa asui venäläispariskunta Ivan ja Gabriella Maximov. Silventoinen ihastui paikkaan heti ja teki kaupat vuonna 1894. Silventoinen mm. raivautti tilalle noin 20 hehtaaria peltoa, aloitti myöhemmin karjanhoidon sekä rakennutti tarpeelliset talousrakennukset. Vanha päärakennus ulkorakennuksineen paloi kesällä 1901. Perhe joutui asettumaan palolta säästyneeseen rantarakennukseen.

Ennen uuden päärakennuksen valmistumista ostettiin Lemiltä kestiekievarirakennus (Keskihuvila eli Kilpisen huvila), joka purettiin ja rakennettiin uudelleen Skinnarilaan. Samalla siirrettiin myös navetta, aitat, talousrakennus sekä tilanhoitajan asuntona toiminut tupa, joka edelleen sijaitsee Hovin etupihassa.



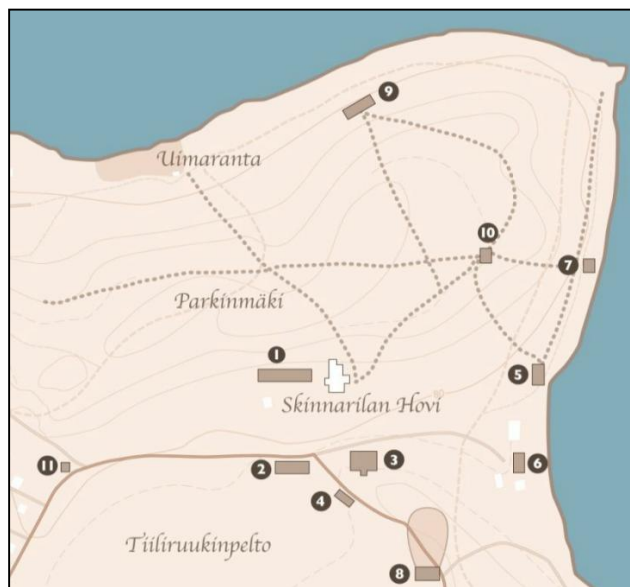
Skinnarilan Hovin päärakennus.

Uusi päärakennus eli nykyinen Skinnarilan Hovi valmistui vuoden 1903 paikkeilla. Huvila oli Silventoisilla lähinnä kesäpaikkana, mutta siellä oleskeltiin myös talvella. Pekka Silventoisin kuoltua 1916 leski asui taloa ympäri vuoden tyttärensä kanssa vuoteen 1927. Karjanhoidosta luovuttiin vähitellen ja pellot vuokrattiin. Vuonna 1963 perikunta myi tilan Lappeen kunnalle. Kolme vuotta myöhemmin tämä lahjoitti alueen perustettavalle korkeakoululle (Kolari, T. 2012).



Entinen tilanhoitajan rakennus.

Vaikka Skinnarilan Hovi olikin pääosin huvilakäytössä, muodostui päärakennuksen ympärille 1900-luvun alussa täydellinen maalaistalon pihapiiri piharakennuksineen. Nykypäiviin saakka vanhoista rakennuksista on Hovin lisäksi säilynyt vain vastapäätä päärakennusta sijaitseva tilanhoitajan rakennus. Oheisessa Pekka ja Hanna Silventoisin lapsenlapsen kuvauksen perusteella laaditussa kartassa näkyvät 1900-luvun alussa Skinnarilan niemellä sijainneet rakennukset. Kuva on Tiina Kolarin selvityksestä *Skinnarilan niemen kasvillisuus ja kulttuuriympäristö*.



Skinnarilanniemen rakennukset 1900-luvun alussa. 1) Talousrakennus, jossa oli mm. navetta, 2) Etuosastaan avoin kalustevaja, 3) Keskihuvila eli Kilpisen huvila, 4) Keskihuvilan halkovaja ja ulkokuusi, 5) Rantahuvila, 6) Vanha sauna, 7) Uimakoppi, 8) Iso heinälato, 9) Katettu peruna-kuoppa, 10) Riihi ja 11) Leikatun viljan varastosuoja (kuvalähde: Tiina Kolari: Skinnarilan niemen kasvillisuus ja kulttuuriympäristö).

Skinnarilan hovin historiaan liittyvät monet vuosisadan alun kulttuurihenkilöt. Heistä tunnetuin on säveltäjä Toivo Kuula, joka 1913 vihittiin Silventoisten tyttären Alman kanssa Skinnarilassa. Huvilan henkilögalleriaan kuuluvat myös Hannikaisen veljekset, Ilmari ja Felix Krohn sekä Leevi Madetoja. Yrjö Kilpinen vietti 1930-luvulla useita kesä Skinnarilassa (Kolari, T. 2012).

Skinnarilan hoviin liittyvistä rakennuksista rantahuvila purettiin 1960-luvun alussa ja Keskihuvila vuonna 1978. Myös talousrakennukset on purettu vähitellen niin, että nykyisin kokonaisuudesta ovat jäljellä ainoastaan päärakennus ja entinen tilanhoitajan rakennus (Kolari, T. 2012).

Skinnarilan hovin päärakennus peruskorjattiin vuonna 1979 LTKK:n (nyk. LTY) kokous- ja edustustiloiksi (arkkitehti Seppo Skinnari). Sivurakennus toimii majoitustiloina. Rannassa hovin kaakkoispuolella sijaitsee vuonna 2003 valmistunut LTY:n rantasauna.

Ruohosaari

Ruohosaaren länsipuolisko on kuulunut Lappeen pitäjän Sunisen ja Kourulan taloihin, joiden tilakeskukset ovat sijainneet Sunisenselän etelä- ja lounaispuolella. Saaren itäosa on kuulunut kirkkoherran virkataloon (Maanmittauslaitos 2014). Mervalahden pohjukassa on sijainnut ns. seurakunnan torppa, jonka päärakennus tuhoutui tulipalossa 1990-luvun puolivälissä. Toinen seurakunnan mailla sijainnut aiemmin ympärivuotinen asuinpaikka sijaitsee em. torpasta n. 200 metriä lounaaseen.

Huvila-asutusta Ruohosaareen alkoi muodostua jo ennen viime sotia. Vuonna 1949 laadittuun peruskarttaan on vakituisten asuinpaikkojen lisäksi merkitty saaren etelärannalle Uittimensalmen tuntumaan puolenkymmentä pientä huvilaa sekä yksi huvila saaren keskellä olevalle kannakselle. Ruohosaaren erikoisuutena ovat venäläisten autojen puisista kuljetuslaatoista viime sotien jälkeen rakennetut mökit ja saunat. Vuosina 1932–66 Lappeenrannan ja Lappeen välinen raja kulki saaren keskellä Salolahdessa (Maanmittauslaitos 2014).



Ruohosaaren länsirannan kesämökkiasutusta.



Ruohosaaren vanhinta huvila-asutusta edustaa saaren keskellä kannaksella oleva rakennus.

Lappeenrannassa Salpalinjan pääasema rakennettiin kaupungin pohjoispuolen saaristoon tasalle Ruohosaari – Naurissaari - Voisalmi – Niemisenniemi- Tuosansaari. Ruohosaareen rakennettiin valmiiksi viisi teräsbetonikorsua. Saaressa on mm. tyypiltään harvinainen kenttätykki- ja 10 miehen majoituskorsu. Linnoitustöiden johtaja E.F.Hanell totesi marraskuun 1940 lopussa tehdyllä tarkastusmatkallaan, että saaren taktinen merkitys on suuri (Oinonen et. al 2005).

Läntisten kaupunginosien muodostuminen

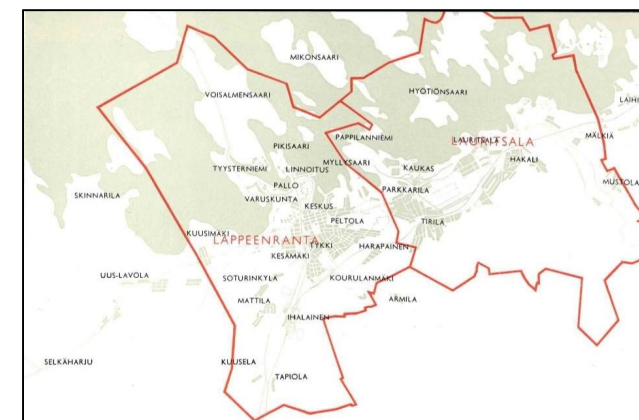
Lappeenrannan kaupungin hallinnollinen alue oli 1880-luvun lopussa vain 0,4 neliökilometrin eli 40 hehtaarin laajuinen. Asukasluku alkoi kasvaa rautatien (1885) ja rakuunarykmentin (1889-93) rakentamisen myötä. Varsinaisen kaupunkialueen ollessa riittämätön tonttitarpeeseen nähden muodostui kaupungin etelä-, länsi- ja itäpuolelle esikaupunkialue, jossa asui 1900-luvun alussa jo lähes 3000 henkeä. Esikaupungeissa oli siten hieman enemmän asukkaita, kuin itse kaupungissa. Lavolan, Skinnarilan ja Kourulan alueelle esikaupunkiasutus ei kuitenkaan tässä vaiheessa laajentunut, mikä osaltaan johtui siitä, että välittömästi kaupungin länsi- ja lounaispuolella oli sotilasalueita, jotka estivät asutusta laajenemasta tällä suunnalla (Talka, Anu et al. 2005).

Lappeen kunta asetti vuosina 1920-23 useita toimikuntia suunnittelemaan esikaupunkien liittä-

mistä kaupunkiin. Monien vaiheiden jälkeen valtioneuvosto päätti 27.2.1931 laajasta esikaupunkiliitoksesta, joka nosti kaupungin asukasluvun noin 4000:sta lähes 11 000:een ja maapinta-alan 19,8 km²:iin. Samalla annettiin asetus Lauritsalan kauppalan perustamisesta. Kaupungin länsiraja tuli vuoden 1932 alusta kulkemaan Ruohosaaren keskeltä Sunisenselän poikki ja edelleen Huhtiniemen länsipuolelta eteläkaakkoon (Lappeen historia II).

Välittömästi vuoden 1932 alueliitoksen jälkeen kävi ilmi, ettei liitosta ollut toteutettu riittävän laajana. Erityisesti tämä näkyi kaupungin uudella länsirajalla Kuusimäessä. Vuonna 1953 Lappeenrannan kaupunki esitti runsaan 10 km²:n laajuisen alueen liitosta, johon länsisuunnalta kuului Lavola (Lappeen historia II).

Vuonna 1955 Uus-Lavolan ja Rutolan asukkaat keräsivät liitoskirjelmän, jossa esitettiin näiden alueiden liittämistä kaupunkiin. Lappeenrannan kaupunki halusi kuitenkin toteuttaa liitoksen anottua huomattavasti laajempaa sisältäen mm. Rutolan, Kourulan, Lavolan, Montolan, Oikkolan, Skinnarilan, Tapavainolan ja Ylikkälän sekä alueita kaupungin etelä- ja kaakkoispuolelta. Liitosalueella asui noin 3250 ihmistä. Hanke kaatui Lappeen kunnan vastustukseen. Myös sisäministeriö suhtautui hankkeeseen epäilevästi. Liitosalue rajattiin koskemaan vain Lavolan ja Armilan asutusalueita sekä Mikonsaarta, mutta tätäkään liitosta ei toteutettu (Lappeen historia II).



Hallinnolliset rajat 1950-luvulla (Olli Kivinen: Lappeenranta yleiskaava 1956)

Vuonna 1962 valmistuneessa Yrjö I. Niemisen selvityksessä esitettiin liitettäväksi Lappeen kunasta kaupunkiin n. 35 km² laajuista aluetta lähinnä kaupungin länsipuolelta. Lappeenrannan kaupunki jätti Niemisen esityksen pohjalta alue-liitosanomuksen valtioneuvostolle vuonna 1963. Tätäkin esitystä Lappeen kunta vastusti ankarasti. Samoihin aikoihin herätettiin kuitenkin jo ajatuksia suuremmasta Lappeenrannan, Lauritsalan ja Lappeen kuntaliitoksesta, jota mm. Kymen lääninhallitus piti vuonna 1964 oikeana ratkaisuna mm. talouselämän kehityksen ja asuntotuotannon kannalta (Lappeen historia II).

Liitoshankkeisiin liittyi myös Itä-Suomen korkeakoulun tonttikysymys. Vahvimmin paikaksi oli ehdolla Skinnarila, jossa Lappeen kunta omisti maata noin 40 hehtaaria ja Lappeenrannan kaupunki noin 70 hehtaaria (Nikkilä 2011).

Länsialueiden sekä koko Lappeen ja Lauritsalan liittämistä Lappeenrantaan päätettiin valtioneuvostossa 29.6.1966 ja liitos toteutui vuoden 1967 alusta. Lappeenrannasta tuli tällöin pinta-alaltaan Suomen suurin kaupunki (622 km²) (Lappeen historia II).

Lappeenrannan länsialueiden vanhin taajamamainen alue on Uus-Lavola, joka oli samalla Lappeen kunnan tärkein asutustaaajama. Uus-Lavola nimitettiin jossain vaiheessa ”lemiläisten Amerikkaksi”, koska se sai erityisen paljon asukkaita nimenomaan Lemiltä. Taajaman kasvua kuvaa erityisesti se, että vuonna 1951 valmistunut viisiopettajainen koulu oli jo vuonna 1958 kahdeksanopettajainen. Uus-Lavola ja muut Lappeen asutustaaajat muodostuivat yksityisten omistamille alueille, sillä kunnalla ei ollut tarjota omakotitontteja Uus-Lavola pysyi Lappeen kunnan historian loppuun saakka kunnan suurimpana taajamana, jossa oli vuonna 1965 jo noin 2250 asukasta (Lappeen historia II).

Ensimmäiset toimenpiteet länsialueiden kaavoittamiseksi tehtiin jo ennen sotia. Vuonna 1938 Viipurin lääninhallitus antoi päätöksen rakennussuunnitelman (rakennuskaavan) laatimisesta osal-

le Lavolan ja Kourulan kylä (Lappeen historia II).

Lappeenrannan yleiskaavassa 1950-luvun puolivälissä kaupungin länsi- ja eteläpuoliset alueet, joukossa mm. Uus-Lavola, oli varattu omakoti-, rivitalo- ja kerrostaloalueeksi. Tässä arkkitehti Olli Kivisen laatimassa kaavassa Lappeenrannan, Lappeen ja Lauritsalan alueita käsiteltiin kuntarajojen yli yhtenä kokonaisuutena (Kivinen, Olli 1956).

Kivisen yleiskaavassa uudisrakentaminen painotui länsialueilla Uus-Lavolaan, joka erityisesti eteläosiltaan oli jo osittain rakentunut. Sammonlahteen ja Skinnarilan eteläosaan yleiskaavassa oli sijoitettu asumista väljästi lenkkimäisen kokoojakadun varteen. Skinnarilanniemen pohjoisosa oli vielä rajattu rakentamisen ulkopuolelle, mutta sen todettiin olevan hyvä reservi asuntorakentamiselle. Tärkeimmät yhtenäiset peltoalueet oli esitetty viljelysaluena. Keskeinen liikenteellinen kysymys oli Helsingintien oikaiseminen, joka sai tosin ratkaisunsa jo yleiskaavatyön aikana. Helsingintien ja Skinnarilaan vievän tien liittymään on sijoitettu läntisen lähiön pääkeskus kerrostalokortteleineen.

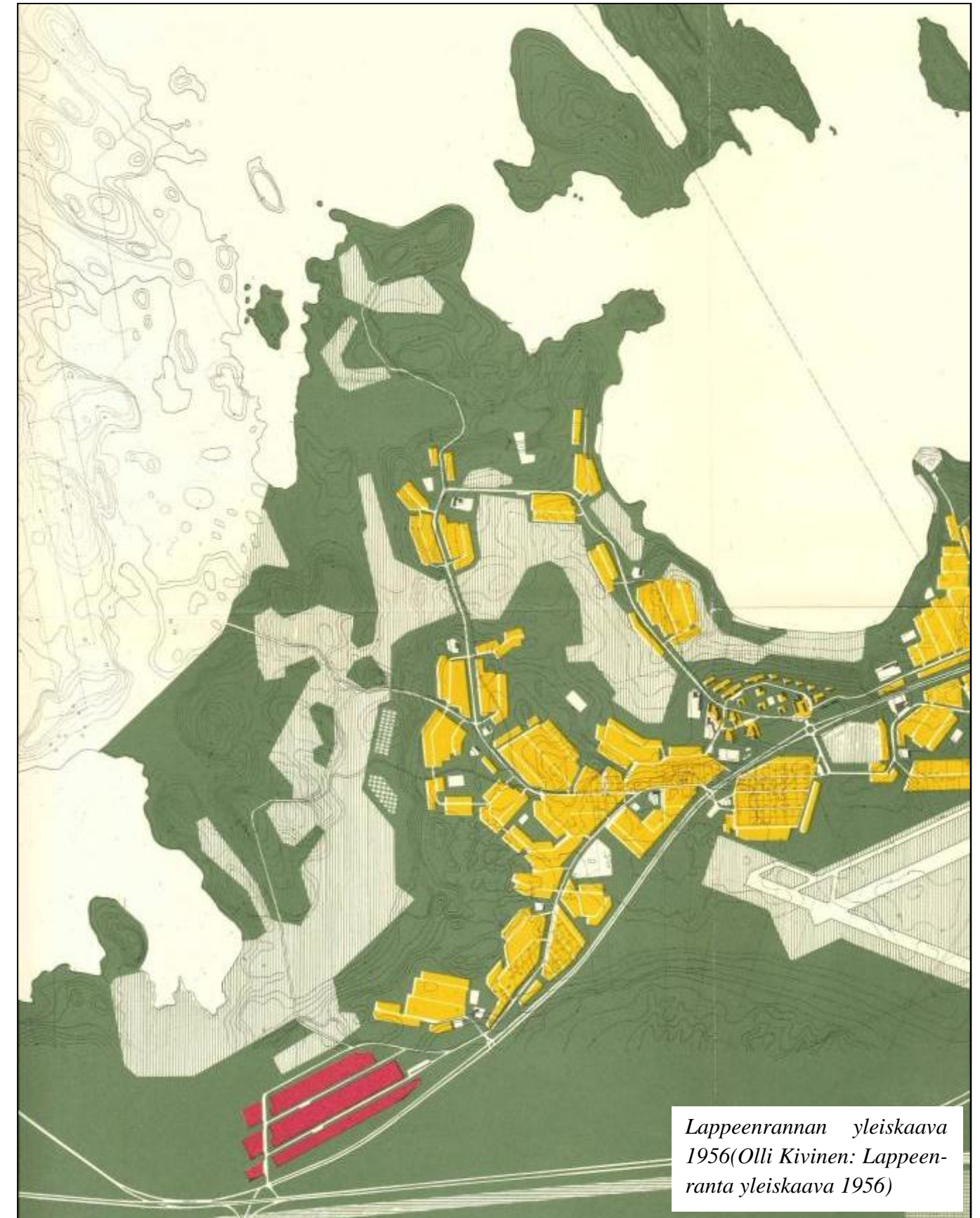
Yleiskaava noudatti 1950-luvun lähiöajattelua ja periaatteita. Aluekokonaisuus koostui pienistä noin 1000 – 1500 asukkaan asumasoluista, jotka oli erotettu puistovyöhykkein toisista soluista ja pääväylistä. Katuverkko myötäili maastoa vapaamuotoisesti (Kivinen, Olli 1956).

Detaljikaavoituskin eteni, kun Uus-Lavola (osa Lavolan ja Kourulan kylistä) sai vuonna 1954 rakennussuunnitelman, joka vahvistettiin vuonna 1959. Suunnitelman laati arkkitehti Olli Kivinen, jonka käsialaa yleiskaavakin oli (Lappeen historia II).

Kivisen rakennussuunnitelmassa noin 305 hehtaarin laajuinen alue oli käsitelty täysin kaupunkimaisesti omakoti-, rivitalo- ja kerrostaloalueena. Kuitenkin jo suunnitelman hyväksymisen aikoihin taajamamaista, suunnitelmaan soveltumatonta

asutusta oli syntynyt suunnitelma-alueen ulkopuolelle. Rakentamisen toteuttamista vaikeutti myös vesi- ja viemärijohtojen puuttuminen (Lappeen historia II).

1950-luvun lopussa Lappeella oli jälleen vireillä rakennuskaavan laatimisia länsialueelle, nimittäin Lavolan lisäalueille. Lappeenrannan lentokentän järjestelyt sekä kaupungin ohikulku- ja sisääntu-



Lappeenrannan yleiskaava 1956(Olli Kivinen: Lappeenranta yleiskaava 1956)

loteiden suunnitteleminen olivat syynä siihen, että kunta halusi laajentaa rakennuskiellon koskemaan myös koko Skinnarilan kylää sekä osia Montolan, Tapavainolan, Oikkolan, Ylikkälän ja Rutolan kylistä, joille myös haluttiin laatia rakennussuunnitelma. Kymen lääninhallitus päätti rakennussuunnitelman laatimisesta ja rakennuskiellon antamisesta vuonna 1958 sekä uudelleen 1961 ja 1963 (Lappeen historia II).

Skinnarila ja Sammonlahti osana Lappeenrannan kaupunkia

Lappeenrantaan oli suunniteltu perustettavaksi Itä-Suomen yliopistoa 1950-luvulta lähtien. Itä-Suomen korkeakoulun valtuuskunta tilasi vuonna 1964 suunnitelman yliopiston sijoittamisesta Linnoituksen alueelle. Myös Linnoituksen lähellä olevia rakennuksia katsottiin voitavan varata yliopiston käyttöön. Itä-Suomen korkeakoulun sijaintikaupunki oli kuitenkin vielä päättämättä ja kisassa pärjätäkseen kaupungin tuli tarjota mahdollisimman laajoja yhtenäisiä maa-alueita (Nikkilä 2011).

Kaupunki päätti tarjota vaihtoehtona Linnoitukselle Voisalmensaaren pohjoisosaa, josta voitiin osoittaa noin 70 hehtaarin alue. Toinen, 110 hehtaarin maa-alue, jonka omistivat Lappeen kunta ja Lappeenrannan kaupunki, löytyi Skinnarilasta. Näitä kahta kaupunki tarjosi keuhällä 1965 tekemällä periaatepäätöksellä korkeakoulualueeksi (Nikkilä 2011).

Lokakuussa 1965 tehtiin päätös Itä-Suomen korkeakoulun jakamisesta Lappeenrannan lisäksi Joensuuhun ja Kuopioon. Lappeenrantaan päätettiin sijoittaa tekniset tieteet (Nikkilä 2011).

Rakennushallitus alkoi 1965 selvittää kaikkia kolmea sijoituspaikkavaihtoehtoa. Se totesi lausunnossaan, että ”Skinnarilassa on riittävästi hyvää rakennuskelpoista ja rakentamatonta maata tarvittaessa vaikka 300 hehtaaria.” Vahvistusta haettiin yleiskaavasta, joka tilattiin Olli Kivisen arkkitehtitoimistolta vuonna 1967. Kivisen osayleiskaavaluonnoksessa korkeakoulu oli sijoit-

tettu Skinnarilan niemelle siten, että se tukeutuu vahvasti aluekeskukseen, jossa on kaikki palvelut. Yhtenäinen ruutukaavarakenne olisi jatkunut yliopistolta Sammonlahden yli Helsingintielle asti. Yleiskaavaa ei ilmeisesti käsitelty kaupungin elimissä (Nikkilä 2011).

Arkkitehtitoimisto Kontio & Räike sai keuhällä 1968 rakennushallitukselta toimeksiannon Skinnarilan alueen käyttösuunnitelman laatimiseksi. Pian tämän jälkeen käytiin vielä värikäs julkinen keskustelu siitä, onko Skinnarila lainkaan sovelias yliopiston sijaintipaikaksi syrjäisyytensä vuoksi (Nikkilä 2011).

Kontio & Räkkeen laatima yliopistoalueen ensimmäinen käyttösuunnitelma valmistui vuonna 1970. Suunnitelmassa itse yliopistoalue on saanut jo varsin pitkälle sen hahmon, joka myöhemmin toteutui, mutta asumisen sijoittaminen yliopiston koulun lähimaastoon ei toteutunut, koska kaupunki lupasi – ilmeisesti kritiikin vuoksi – että Skinnarilaan ei rakenneta kampusta (Nikkilä 2011).

Korkeakoulun sijoittuminen Skinnarilanniemeen merkitsi luonnollisesti Lappeenrannan länsialueiden muuttumista entistä tärkeämmäksi kasvusuunnaksi. Länsialueiden kaavasunnittelu käynnistyi 1970-luvun alkupuolella, jolloin aluekeskuksen paikaksi kiinteytyi Sammonlahti. Vuoteen 1977 mennessä oli asemakaavoitettu laaja, Helsingintieltä Skinnarilanniemen pohjoisosaan ulottuva alue, johon ei kuitenkaan vielä kuulunut Sammonlahden keskustaa eikä sen itäpuolista pientaloaluetta, jotka asemakaavoitettiin myöhemmin (Immonen, Olli 1992).

Sammonlahden keskustan suunnittelun pohjana on käytetty Professori Olli Kivisen laatimaa vuonna 1979 vahvistettua asemakaavaa. Tavoitteena on ollut saada aikaan mielenkiintoinen kaupunkitilojen sarja. Lopullinen suunnitelma valmistui vuonna 1981. Sammonlahden julkiset rakennukset suunnitteli Suunnittelurengas Oy, pääsuunnittelijana arkkitehti Sulo Savolainen. Sammontorin suunnittelu alkoi vuonna 1985 ja raken-

nus valmistui syksyllä 1988. Keskeiseltä osaltaan pyöreä Sammontorin rakennus muodostui kaupunginosan keskipisteeksi niin toiminnallisesti kuin kaupunkikuvallisestikin (Takala, Laura 2008).

Sammonlahden muut julkiset rakennukset valmistuivat 1980- ja 1990-luvuilla suhteellisen lyhyen ajan sisällä: päiväkotia 1984, terveysasema 1986, yläasteen koulu 1989 ja kirkko 1992 (Takala, Laura 2008).



Länsialuetta 1940- ja -50-lukujen vaihteessa (Peruskartat, painettu 1950 ja 1951, lähde Maanmittauslaitos).

Teknillisen yliopiston rakentamisvaiheet

Päätös korkeakoulun sijoittamisesta Skinnarilaan tehtiin vuonna 1966. Samana vuonna Lappeenrannan kaupunki luovutti Skinnarilan niemen alueen valtiolle teknillisen korkeakoulun rakentamista varten.

Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun opetus käynnistyi syyskuussa 1969 Lappeenrannan keskustassa mm. Saimaan kansalaisopiston, satamapaviljongin ja mormonikirkon tiloissa. Laboratoriotiloja varten saatiin tiloja yrityksiltä.

Uuden korkeakoulun ensimmäisen rakennusvaiheen rakennustyöt alkoivat vuoden 1972 lopulla. Valmis rakennus Skinnarilassa vihittiin käyttöön huhtikuussa 1975. Tilaa ensimmäisessä rakennuksessa oli 18 850 kerrosneliometriä. Toinen rakennusvaihe alkoi vuonna 1977 ja se valmistui pari vuotta myöhemmin. Lisää tilaa tarvittiin seuraavan kerran 1980-luvun lopussa. Kolmas rakennusvaihe saatiin valmiiksi 1989 ja neljäs rakennusvaihe 1993. Vuosituhannen vaihteessa valmistuivat viides ja kuudes rakennusvaihe. Seitsemäs rakennusvaihe valmistui vuonna 2004, ja tiloihin muutti kauppatieteellinen tiedekunta.

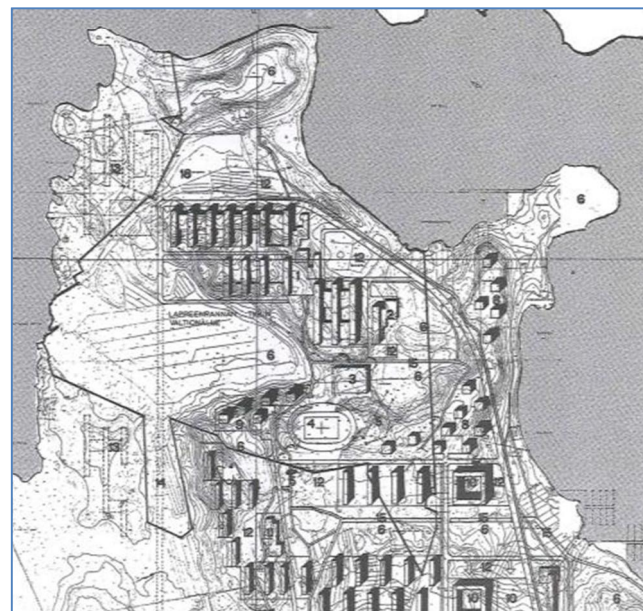
Vuonna 1991 alkanut kauppatieteen tutkimus ja koulutus juontaa juurensa vuoteen 1919, jolloin Viipurin Taloudellinen Korkeakouluseura perustettiin. Sen tarkoituksena oli saada Viipuriin kaupparakennus, mutta tavoite vaihtui Viipurin menetyksen jälkeen Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun ja sen talousaineiden aloittamisen edistämiseksi (Nikkilä 2011)

Vuonna 2003 korkeakoulun nimeksi tuli Lappeenrannan teknillinen yliopisto (LTY).

Skinnarilan pohjoisosaan laadittiin 1990-luvun lopulla oikeusvaikutuksen Skinnarilanniemen osayleiskaava, joka hyväksyttiin 25.10.1999. Yleiskaavan tarkoituksena oli vastata riittävällä tonttarjonnalla Skinnarilanniemen teknologiaskeittymän tuleviin tarpeisiin. Yleiskaava-alueeseen sisältyi myös Märkälänlahden rannalla sijaitseva Kinnarinmäen alue.



Sammonlahden keskusta. (LK)



Kontio & Räikkeen laatima yliopistoalueen ensimmäinen käyttösuunnitelma vuodelta 1970 (Nikkilä 2011).

Kaupunki, Senaatti-kiinteistöt, Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja Lappeenrannan Seudun Opiskelija-asuntosäätiö järjestivät Skinnarilan kampusalueesta yleisen suunnittelukilpailun, joka ratkaistiin vuonna 2003. Tavoitteena oli löytää korkeatasoinen ja visionäärinen aluesuunnitelma ja hakea uusia ratkaisuja yliopiston, teknologiayhteisön ja opiskelijamaailman vuorovaikutukseen. Tavoitteena oli myös niveltää osayleiskaavassa asumiselle varattu alue yliopiston, teknologiapuiston ja Saimaan ranta-alueen kanssa ja löytää uusia opiskelija-asumisen talotyyppejä. Kilpailun voittaneen ehdotuksen pohjalta laadittiin kampusalueen asemakaava, joka hyväksyttiin

vuoden 2006 alussa. Asemakaavaa ei ole toteutettu.

Skinnarilanniemen osayleiskaavan pohjalta laadittu Kinnarinmäen asemakaava hyväksyttiin vuonna 2001 ja alue on pääosin rakentunut 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä.

Rutolan ja Ruoholammen kaupunginosien rakentaminen

Lappeenrannan kaupunki osti 1980-luvun puolivälissä Enso-Gutzeitilta noin 150 hehtaarin alueen, joka ulottui Lapatonniemen kärjestä Torppakylään. Ruoholammen länsipuolelle muodostui näin yhtenäinen kaupungin omistama alue. Lisäksi kaupunki sai hankittua 1990-luvun alkuun mennessä suhteellisen yhtenäiset alueet myös Ruoholammen pohjois- ja itäpuolelta.

Ruoholammen alueelle laadittiin vuonna 1992 osayleiskaava, joka vahvistettiin Kymen lääninhallituksessa 20.4.1993. Kaavaselostuksen mukaan tavoitteena oli luoda korkeatasoinen, vehmas ja vaihtelevia osakokonaisuuksia sisältävä asuinalue, joka tarjoaa monipuoliset ulkoilu- ja virkistysmahdollisuudet sekä työpaikkoja. Osayleiskaava sisälsi aluevaraukset yhteensä 6600 asukkaalle.

Rutolan ja Ruoholammen alueen ensimmäinen asemakaava oli vuonna 1994 hyväksytty Karjaportin teollisuusalueen asemakaava. Alueelle rakennettiin Osuuskunta Karjaportin teurastamo (myöhemmin Järvi-Suomen portti), joka oli Selkäharjun yritysalueen ensimmäinen rakennus. Teurastamo toimi vuosina 1996-2008. Karjaportin ympärille ei muodostunut muuta teollisuutta, mutta Selkäharjun itäosaan vuonna 2009 valmistunut The Switchin tehdas käynnisti Salpausselänkadun varren rakentamisen teollisuusalueena.

Rutolan ensimmäinen asuinalueasemakaava oli vuonna 1997 hyväksytty Torppakylän kaava, joka käynnisti Ruoholammen länsipuolisten alueiden rakentamisen. Kaava käsitti sekä vanhaa asutusta että silloisen valtatie 13:n koillispuolisia uusia asuinkortteleita. Laajemmalle alueelle Rutolaan

laadittiin 1990-luvun lopulla Rutolan osayleiskaava, joka vahvistettiin 14.4.1999. Kaavassa varattiin pientaloalueeksi valtatie 13:n ja Ruoholammen välinen alue, mukaan lukien Lapatonniemi.

Ruoholammen kaupunginosan asemakaavoitus käynnistyi vuonna 2003 kymmenen vuotta aiemmin vahvistetun osayleiskaavan pohjalta. Yleiskaavasta poiketen Ruoholampi asemakaavoitettiin lähes kokonaan pientaloalueeksi ja keskeiselle alueelle kaavaillusta laajasta kerrostaloalueesta luovuttiin. Yleiskaavaan verrattuna alue toteutui muutenkin väljempänä, mikä johtui muun muassa luonto- ja maisemakohteiden sekä salpalinjan huomioon ottamisesta.

Ruoholammen ensimmäinen asemakaava hyväksyttiin niin sanottuihin aloituskortteleihin 10.1.2005. Tämän jälkeen hyväksyttiin Ruoholampi II-, III-, IV- ja V-alueille asemakaavat suhteellisen nopeassa tahdissa vuosina 2006 – 2009. Ruoholammen rakentuminen jatkuu 2010-luvulla mm. Vahvainmäen ja Märkälän alueilla.



Ruoholammen uusia pientalokortteleita. Taustalla Lappeen koulu ja päiväkotiki (LK)

3.5 Rakennetun kulttuuriympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet

Rakennusten ja rakennettujen ympäristöjen arvo- luokittelun pohjalla ovat arvot, joita voidaan löytää ja jaotella eri tavoilla. Rakennus tai ympäristö voi olla arvokas 1) rakennushistorian, 2) rakennustekniikan, 3) rakennustekniikan, 4) erityisten ympäristöarvojen tai 5) rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta (Laki rakennusperinnön suojelusta 2010). Jaottelu voi olla myös kolmiosainen: 1) historiallinen, 2) rakennushistoriallinen ja 3) ympäristöllinen eli kaupunkikuvallinen arvo. Tätä kolmijakoa on käytetty Läntisen alueen osayleiskaavan rakennuskulttuurikohteiden arvottamisessa.

Toisinaan rakennushistorialliset arvot jaetaan arkkitehtonisiin, rakennusteknisiin ja rakennusperinteeseen liittyviin arvoihin. Maisemalliset arvot muodostuvat rakennuksen asemasta osana arvokasta ympäristökokonaisuutta, näkyvyydestä ympäristössään ja maisemallisesta kokonaisuudesta. Historialliset arvot voivat liittyä aate-, sosiaali-, tapahtuma- tai henkilöhistoriaan.

Kulttuurihistoriallisen arvottamisen tarkoituksena on määrittää kohteen kulttuurihistoriallinen arvo ja merkitys, mutta ei ottaa kantaa kohteen säilyttämiseen tai suojeluun. Kulttuurihistoriallisen arvon suhde muihin tarpeisiin ja arvoihin punnitaan vasta varsinaisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Arvojen määrittelemiseksi on edellä mainitussa lakiesityksessä mainittu seuraavat kriteerit:

- Kohteen harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus)
- Kohteen historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus)
- Kohteena aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus)
- Kohteen alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys)
- Kohteen merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus)
- Alueen tai kohteen näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyyli- piirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (histo-

riallinen kerroksisuus). (Laki rakennusperinnön suojelusta 2010).

Tässä raportissa on esitelty arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteet seuraavissa luvuissa. Viime mainittu on jaettu valtakunnallisesti arvokkaisiin, maakunnallisesti arvokkaisiin, paikallisesti arvokkaisiin ja muihin kohteisiin. Kohteet on arvotettu käyttämällä edellä mainittua jaottelua:

- 1) Historiallinen arvo (lyhenne H)
- 2) Rakennushistoriallinen arvo (R)
- 3) Ympäristöllinen eli kaupunkikuvallinen arvo (K)

Kohteiden arvottaminen on suoritettu yhteistyössä Etelä-Karjalan museon kanssa.

3.5.1 Esihistorialliset muinaisjäännökset

Lappeenranta 1 Saksanniemi Kärjenlampi

- Muinaisjäännöstunnus: 405010001
- Rauhoitusluokka 1. Ehdotetaan 3. luokkaan kivikautisena asuinpaikkana koska ilmeisesti täysin tuhoutunut.
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Muinaisjäännösrekisterin mukaan asuinpaikka sijaitsee Kärenlammen pohjoispuolella niemessä, jossa on myös 2. maailmansodan aikaisia linnoituslaitteita, mm. suuri betonikorsu, sekä sotaveteraanien Salpamaja. Asuinpaikka on näiden vuoksi melkoisesti tuhoutunut. Kampakeramiikkaa I:2, II:2, asbestikeramiikkaa (mahdollisesti Pöljän keramiikkaa), lisäksi mahdollisesti muutamia paloja nuorakeramiikkaa. Asuinpaikan sijainti Saimaan muinaisen Kärenlammen lasku-uoman varrella on tutkimuksellisesti mielenkiintoinen.



Kuva: Mikroliitti Oy

Mikroliitti Oy:n vuoden 2012 inventoinnin mukaan majan ja varustusten eteläpuolella Kärjenlammen rannassa ei näytä olevan sellaista ehjää maastoa jossa voisi olla asuinpaikkaa jäljellä. Mikroliitin mukaan paikan muinaisjäännösrauhotusluokka olisi syytä laskea 3:een - tuhoutunut muinaisjäännös.

Kartalla on nyt muinaisjäännösrekisterin mukainen raja-alue joka on kokonaisuudessaan varustusta.

Lappeenranta 2 Etu- ja Taka-Muntero

- Muinaisjäännöstunnus 405010002
- Rauhoitusluokka 2
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Muinaisjäännösrekisterin (2012) mukaan asuinpaikka sijaitsee Ruoholammen pohjoispuolella, hiekkaisen harjun länsipäässä ja etelälaidalla. Neljä löytöpaikoista (Etu-Muntero) sijaitsee talojen pihapiirissä ja yksi on metsärinteessä (Taka-Muntero). Asuinpaikka lienee kuitenkin yhtenäistä aluetta. Munterontie kulkee asuinpaikan halki. Paikalta on löytynyt mm. kampakeramiikkaa (Ka II) ja varhaista asbestikeramiikkaa (ns. Kaunis- saaren keramiikkaa). Asuinpaikalla on todettu ja tutkittu useita tulisijoja.

Timo Jussilan inventoinnissa 2006 havaittiin, että asuinpaikka jatkuu Järviiniitynsuon rannalle ja käsittää ilmeisesti koko hiekkakankaan alueen 79-82 m mpy korkeustaso-alueen välillä. Asuinpaikka on sijoittunut kankaalle pesäkkeisesti. Asuinpaikan itäosasta on löydetty runsaasti keramiikkaa mm. Sarenin tontilta (2009) rakennuksen ympäristö-

töiden yhteydessä. Asuinpaikan itäosa on kuitenkin melko vähäloinen.

Alueella sijaitsee lisäksi toisen maailmansodan aikaisia linnoitteita, jotka kuuluvat Salpalinjan puolustusketjuun. Munterontien poikki on rakennettu panssarivaunun kaivantoeste, joka on suora V-profiilin muotoinen 2,5 m syvä kaivanto, jonka yläosan leveys on n. 5 m. Kenttälinoitteet jatkuvat alueelta pohjoiseen, Munteronsuon itälaitaa, Tenhamonlahteen asti. Kenttälinoitteita ei ole tutkittu maastossa kauttaaltaan.

Syksyllä 2012 asuinpaikan länsiosa kartoitettiin Munterontien eteläpuolisella pellolla ja pohjoispuolella heti pellon tasan asutuksen itäpuolella. Pellolla havaittiin asuinpaikkaa vain pellon itäreunamalla, aivan tien varressa. Pellon itäpuolella ei tien eteläpuolella havaittu asuinpaikanmerkkejä mutta kylläkin tien pohjoispuolisella loivalla metsärinteellä. Tutkimuksen perusteella asuinpaikan rajausta muutettiin sen länsipäässä niin, että suurin osa Munterontien eteläpuolisesta pellosta rajattiin asuinpaikan ulkopuolelle.



Kuva: Mikroliitti Oy

Lappeenranta Muntero Järviiniitysuo - Etu- ja Taka-Munteron itäpää

- Muinaisjäännöstunnus: 405010002 sisältyy kohteeseen nro 2, raportoitu alun perin omana kohteenaan.
- Rauhoitusluokka 2
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Munteron asuinpaikka-alue jatkuu Järviiniitynsuon rannalle ja käsittää ilmeisesti koko hiekkakankaan alueen n. 79-82 metrin korkeustaso-alueen

välillä. Kivikautiset asuinkohdat alueella ovat pesäkkeisiä ja niiden välillä voi olla tyhjiä aloja. Kuinka laajalla alueella asuinpaikkaa on jäljellä kankaan itäosassa, suon rannalla on epäselvää. Asuinpaikan tarkka rajaaminen alueen rakentamattomassa itäosassa edellyttää systemaattisen koekuopituksen. Paikka sisältyy kohteeseen nro 2 ja on sen äärimmäisin itä-koillispuolella. Paikalla on ollut kaivaus vuonna 2008.

Lappeenranta 17 Hietaranta

- Muinaisjäännöstunnus: 405010017
- Rauhoitusluokka: 1
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Rannansiirtymiskronologian mukaan asuinpaikka ajoittuu Vuoksen puhkeamisesta 6000 BP n. 4000 BP kivikauden lopulle. Asuinpaikka, yhdessä pohjoisempana olevan asuinpaikan nro 24 kanssa on Lappeenrannan laajin muinaisjäännös, joka on myös hyvin säilynyt. Ympäristö on rakentamaton. Inventoija ehdottaa paikkaa 1. luokan kohteeksi. Paikkaa ei tarkastettu inventoinnissa 2012.



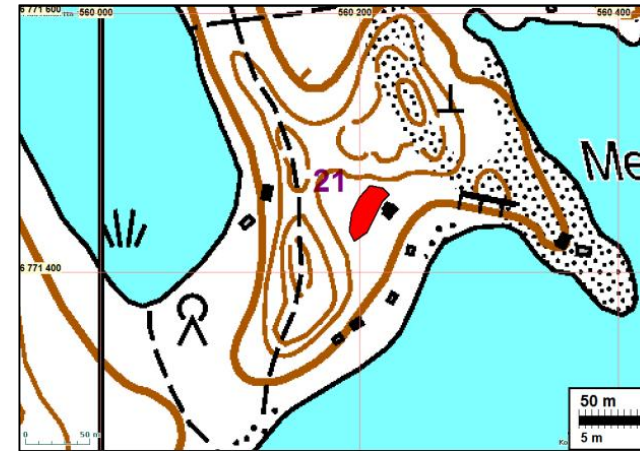
Kuva: Mikroliitti Oy

Lappeenranta 21 Ruohosaari

- Muinaisjäännöstunnus: 40501002
- Rauhoitusluokka: 2
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Asuinpaikkaa ympäröivät Salpalinjan varustukset. Itäpuoleisessa kalliossa on bunkkeri, josta louhitut kivet on levitetty tasaiseksi kerrokseksi kallion edustalle. On mahdollista, että asuinpaikkaa on jäänyt kivikerroksen alle. Harjanteella

asuinpaikan länsipuolella on juoksuhautoja. Asuinpaikka vaikuttaa suurimmalta osin koskemattomalta, mutta on todennäköistä, että Salpalinjan rakennustyöt ovat sitä vaurioittaneet. Asuinpaikka sijaitsee Suur-Saimaan korkeimman rannan tason tuntumassa ja on siten tyyppillisen kampakeramiikan aikainen (n. 6000-5600 eKr.), mikäli löydöt ovat alkuperäisellä paikalla.

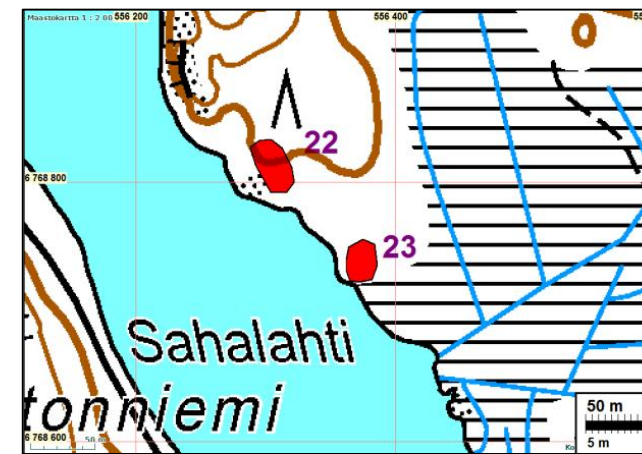


Kuva: Mikroliitti Oy

Lappeenranta 22 Rutola-Sahalahti 1

- Muinaisjäännöstunnus: 405010022
- Rauhoitusluokka: 2
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Paikka on koskematon ja ehjä. Se sijaitsee muinaisen Saimaan Kärenlammen lasku-uoman suulla, joka on tästä puolen kilometriä lounaaseen. Asuinpaikka on muinaisessa niemekkeessä rantakallion takana olevalla hiekkaisella tasanteella. Keramiikan perusteella paikka on tyyppillisen kampakeramiikan aikainen, korkeussijainnin perusteella arvioituna tyyppillisen kampakeramiikan loppuvaiheesta ehkä n. 5800-5500 eKr. Kulunut asbestikeramiikan pala vaikuttaa varhaiselta asbestikeramiikalta.



Kuva: Mikroliitti Oy

Lappeenranta 23 Rutola-Sahalahti 2

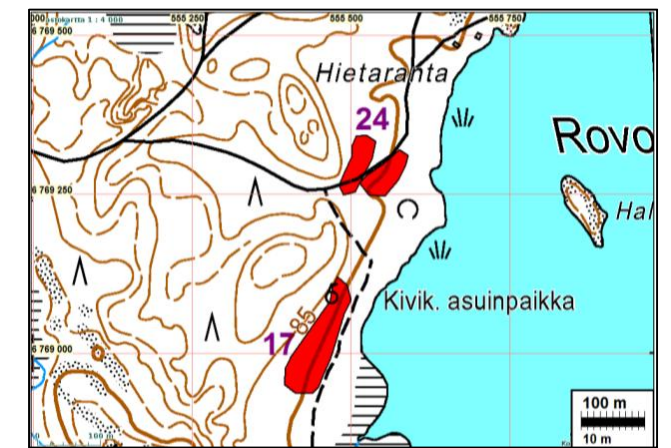
- Muinaisjäännöstunnus: 405010023
- Rauhoitusluokka: 2
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Munteronsuon ja Sahalahden välillä on pieni tasalakinen mäki. Sitä ympäröi joka puolella suo tai soistuva korpimetsä ja lännessä Sahalahti. Mäki on muinainen pieni saari. Mäennyppylän laki on pari-kolme metriä Saimaan yläpuolella. Korkeuden perusteella paikka on varhaismetallikautinen. Parissa koekuopassa on havaittu pieniä palaneen luun muruja.

Lappeenranta 24 Rutola-Hietaranta 2

- Muinaisjäännöstunnus: 405010024
- Rauhoitusluokka: 2
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Paikka on koskematon ja ehjä. Asuinpaikka on ollut muinaisessa niemekkeessä. Maaperä paikalla on lajittunut hiekka ja kasvillisuus mäntyvaltainen sekametsä. Korkeuden perusteella asuinpaikka on myöhäskivikautinen (n. 5000-4500 eKr). Keramiikkalöytö tukee rantakronologia-ajoitusta. Pari metriä ylempänä on asuinpaikka 24 / 2.



Kuva: Mikroliitti Oy

Lappeenranta 24 /2 Rutola-Hietaranta 3

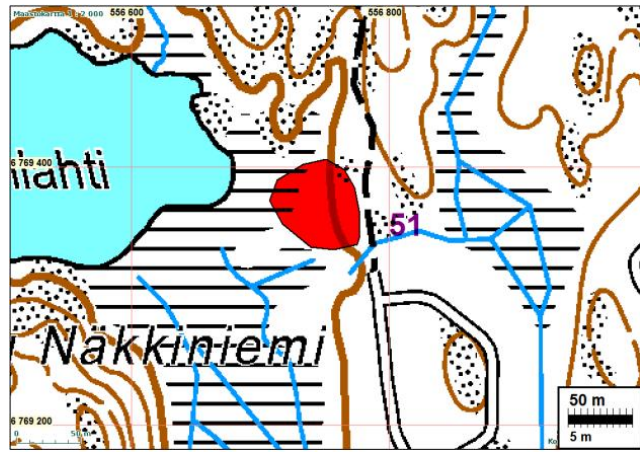
- Muinaisjäännöstunnus: 405010024
- Rauhoitusluokka: 2
- Ajoitus: kivikautinen
- Laji: asuinpaikka

Paikka on suureksi osaksi ehjä ja koskematon. Asuinpaikkaa on tien molemmin puolin, suurin osa tien pohjoispuolella. Eteläpuolella on tien ja raviinilaakson välissä muutaman metrin levyinen tasanne, jossa siis asuinpaikkaa voi vielä olla. Asuinpaikka on Suur-Saimaan korkeimman rantatason yläpuolella, joten se ajoittuu n. 4000 eKr. tienoille. Paikalta löydetty keramiikka: KaI:2 ja II:1 tukevat ranta-ajoitusta. Asuinpaikan pohjoisraja jäi epäselväksi, mutta paikka ei ulottune 100 m kauemmaksi pohjoiseen, koska siellä maasto laskee ja muuttuu kiviseksi. Tiämän asuinpaikan ja alempana olevan asuinpaikan välillä lienee löydötön vyöhyke.

Lappeenranta 51 Tenhamoinlahti

- Muinaisjäännöstunnus: 1000006553
- Rauhoitusluokka Rauh.lk: 2
- Ajoitus: varhaismetallikautinen
- Laji: asuinpaikka

Jussila 2006: Paikalla on pieni muinainen niemke, jonka laella ja mahdollisesti vielä ylärinteellä on esihistoriallinen asuinpaikka. Löydöt tulivat yhdestä polun varteen tehdystä koekuopasta. Keramiikka vaikuttaa tekstiilikeramiikalta tms. varhaiselta varhaismetallikautiselta keramiikalta. Paikka on täysin kajoamaton ja ehjä. Heti sen eteläpuolella on maasto rakennettu.



Kuva: Mikroliitti Oy

Lähteet

- Mikroliitti Oy: Lappeenranta; Keskustaajaman osayleiskaava-alueen muinaisjäännösten täydennysinventointi 2012
- Muinaisjäännösrekisteri <http://kulttuuriymparisto.nba.fi>

3.5.2 Vanhan asutukset kyläalueet ja historiallisen ajan muinaisjäännökset

- Läntisen alueen asutus historiallisella ajalla

Seuraava teksti on lyhennelmä Mikroliitti Oy:n Lappeenrannan keskustaajaman OYK-alueen historiallisen ajan muinaisjäännösten inventoinnista.

Alueen läntisimmät kylät ovat Ylikkälä ja Oikkola. Isojaon aikaan niiden talot ovat sijainneet lähekkäin samalla peltoaukealla, lännestä alkaen Värtö, Puhakka ja Koppo. Niistä itään tien kaakkoispuolella on ollut Oikkola. Isojaon jälkeen Oikkolassa on ollut toinenkin talo, Hovimäki, joka ilmeisesti on muodostettu isojaossa. Verrattaessa vuoden 1767 karttaa isojakokarttaan nähdään, että isojako ei näytä aiheuttaneen muutoksia vanhan asutuksen sijaintiin kylissä.

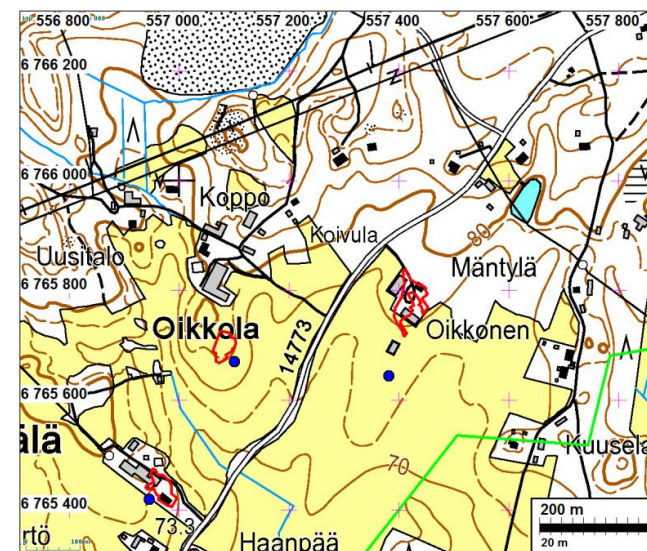
Puhakka on sijainnut isojaosta lähtien samalla paikalla. Vanha tonttialue on nykyisinkin kokonaan talon pihapiiriä. Isojaon jälkeen Värtö on siirtynyt tasaiselta pellolta noin 50 m lounaaseen, tämä lienee tapahtunut jo melko pian isojaon jälkeen. Isojaon aikaisella talonpaikalla oleva tasainen pelto oli inventoinnin aikana viljelyksessä, eikä siitä voitu tehdä havaintoja. Koppo on isojaon aikaan sijainnut nykyiseltä paikaltaan noin 100

m etelään. Paikalla on nykyisin peltoa. Pellolla ei havaittu mitään maan pinnan yläpuolelle näkyviä jälkiä vanhasta asutuksesta.



Ylikkälän kylän isojaon aikaiset tonttialueet on merkitty punaisella viivalla. Tontit ovat alhaalta vasemmalta ylös oikealle Värtö, Puhakka ja Koppo (karttanimen Oikkola kohdalla, Oikkola ei näy kartalla) (Mikroliitti Oy).

Oikkolan talo on sijainnut koko ajan isojaon jälkeen samalla paikalla. Tontilla on runsaasti rakennuksia. Tonttia ei tutkittu maastossa. Oikkosen talo on saattanut vuonna 1767 sijaita isojaon aikaista tonttia 50–100 m etelämpänä.

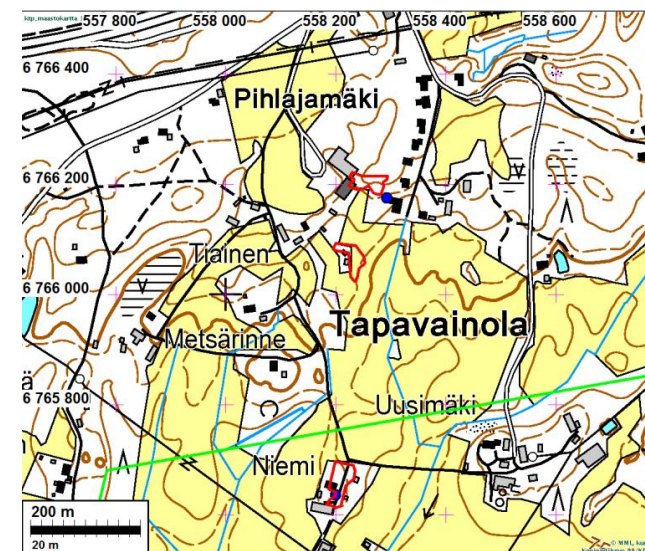


Isojaon aikaiset tonttialueet on merkitty punaisella viivalla. Itäisin tontti on Oikkolan kylän Oikkosen talon tontti. Vuoden 1767 kartasta digitoidujen taloja kuvaavien karttamerkkien sijainti

on merkitty sinisellä pallolla. Vuoden 1767 kartan asemointi on epätarkka. Inventointialueen likimääräinen raja on merkitty vihreällä viivalla (Mikroliitti Oy).

Tapavainolaan on merkitty vuoden 1767 kartassa kaksi taloa. Vuoden 1767 kartalla talojen keskinäinen asema ja niiden etäisyys viittaavat siihen, että talot ovat sijainneet likimain samoilla paikoilla kuin isojaon aikaan, Lohko etelässä ja Tiainen tonttien A ja B (Tiainen ja Juko?) tienoilla.

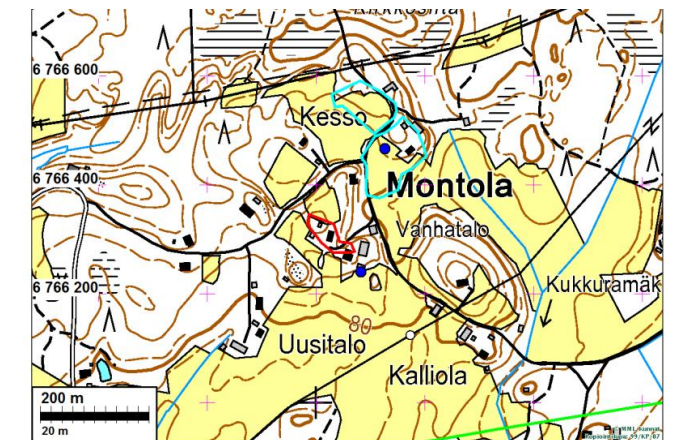
Nykyinen Tiainen talo sijaitsee isojaon aikaisista tonteista jonkin verran länteen. Tiaisen maalla isojaon aikaan olleista kahdesta tontista eteläisempi sijaitsee peltoharjanteella. Paikalla ei ole tonttia enää 1893, mutta pellon ulkopuolelle on merkitty rakennuksia, jotka ovat saattaneet olla kalliokumpareella. Kumpareelta ja muiltakaan lähialueilta ei havaittu jälkiä vanhemmasta asutuksesta. Pohjoisempi Tiaisen isojaon aikaisista tonteista sijaitsee pohjoisempana samalla harjanteella ja jonkin verran eteläistä tonttia ylempänä. Vanhan tontin länsiosa on jäänyt Tapavainolan koulun alle.



Tapavainolan kylän isojaon aikaiset tonttialueet merkitty punaisella viivalla. Tontit ovat ylhäältä alas Tiaisen maalla olleet kaksi tonttia (A ja B) sekä Lohkon tontti (C). Vuoden 1767 kartasta digitoidut taloja kuvaavien karttamerkkien sijainti on merkitty sinisellä pallolla. Vuoden 1767 kartan asemointi on epätarkka. Inventointialueen

likimääräinen raja merkitty vihreällä viivalla. (Mikroliitti Oy).

Seuraavana idässä on Montolan kylä, jota ei mainita vuonna 1558 kymmenysluettelossa eikä maakirjassa. On hyvin todennäköistä, että Montolan asutus on ollut jo silloin olemassa, mutta laskettu veroluettelossa johonkin naapurikylään. Vuoden 1767 kartassa Montolaan on merkitty kaksi taloa, Montola ja Kesso. Myös isojaon jälkeen tiloja oli kaksi, Montonen ja Kesso. Molemmat näyttävät aina sijainneen nykyisillä paikoillaan. Mahdolliset vanhemmat asutusjäännökset eivät todennäköisesti ole säilyneet. Tontteja ei tutkittu maastossa tarkemmin.



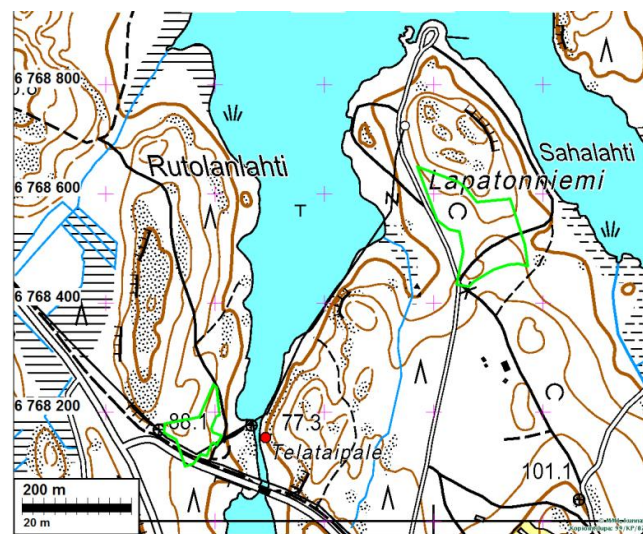
Montolan kylän Montosen talon isojaon aikainen tontti merkitty punaisella viivalla ja Kesson Pie-nipelto -nimiset peltolohkot vaaleansinisellä viivalla. Vuoden 1767 kartasta digitoidut taloja kuvaavat karttamerkit on merkitty sinisillä pallolla. Vuoden 1767 kartan asemointi on epätarkka. (Mikroliitti Oy).

Rutolan kylän seutu esiintyy vanhemmissa historiallisissa lähteissä yleensä nimillä Ruttoinen ja Ropola. Vuoden 1767 kartassa alueelle on merkitty kuusi taloa, lännestä alkaen Ropoinen Ruoholammen luoteispuolelle, Tilsala lammen eteläpuolelle sekä Keisala, Kallioinen, Leino ja Märkälä jonoon siitä koilliseen. Luoteisimpana asutuksena kylän maalla on lisäksi merkitty myllytorppa. Vuoden 1767 karttaan merkityt talot näyttävät olevan samoilla paikoilla suhteessa toisiinsa ja vesistöihin, kun niiden sijainteja verrataan isojakokarttoihin ja vanhempaan, kylän lounaisosasta

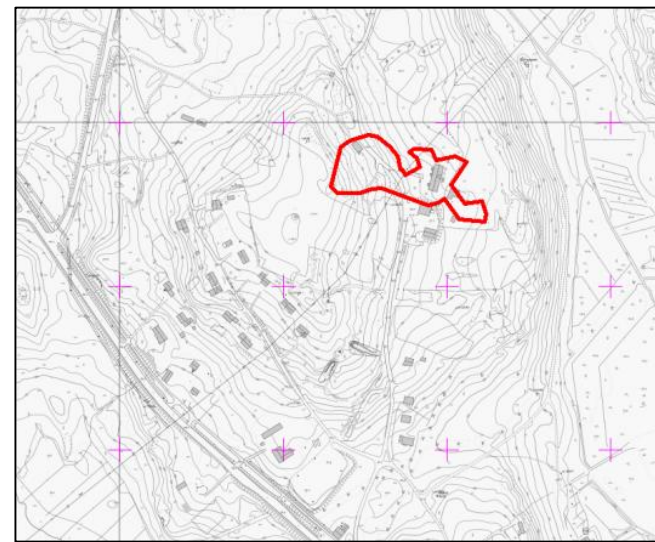
jo vuonna 1695 piirrettyyn karttaan. Isojaossa Rutolan kylässä oli neljä taloa.

Gutzeitin teollisuuslaitosten ympärille 1800-luvun lopulla ja 1900-luvulla muodostunut maankäyttö on huomattavasti vaikuttanut vanhempien asutusjäännösten säilymismahdollisuuksiin. Vuoden 1767 kartassa olleen myllyn jäännökset ovat todennäköisesti tuhoutuneet Telataipaleen kanavan kaivamisen yhteydessä.

Vaikka vanha Ropaisen talon paikka oli viimeistään isojaossa tullut liitetyksi Tilsalaan, on paikalla laaja tonttialue sekä isojakokartassa että vuonna 1893. Paikka on siis ollut todennäköisesti asuttuna koko ajan. Entisellä Ropaisen talon tontilla ei havaittu vanhempaan asutukseen liittyviä jäänteitä, eikä niiden säilyminen ole kovin todennäköistä 1900-luvun alun runsaan rakennustoiminnan vuoksi.



Rutolan luoteisosan kohteita. Punaisella pallolla on merkitty Telataipaleessa ainakin 1600- ja 1700-luvuilla ollut mylly. Mylly on tuhoutunut, kun puron paikalle on kaivettu uittokanava 1800-luvun lopulla. Punaisen pallon kohdalla havaittiin vain uudempia rakennusjäännöksiä. Kanavan länsipuolelle on oranssilla merkitty isojakokartan "Telataipallpeldo". Koillisessa Lapatonniemessä on oranssilla merkitty isojakokartan "Lapattupeldo" (Mikroliitti Oy).



Ropaisen isojaon aikainen tontti (Mikroliitti Oy).

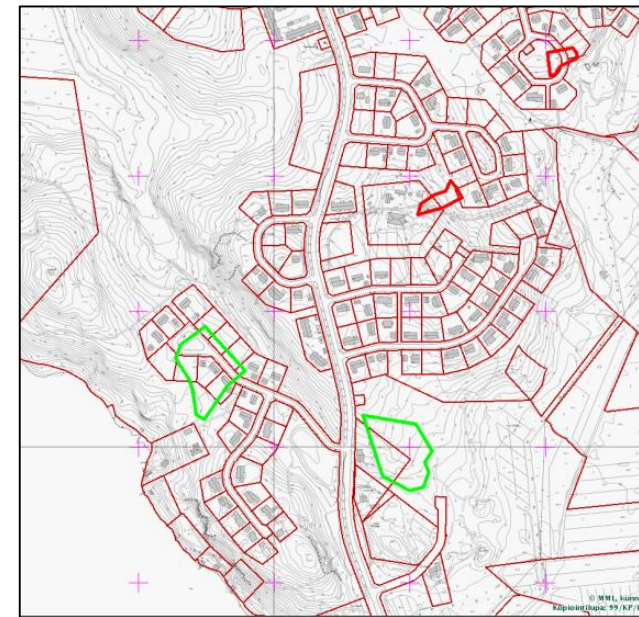
Tilsala on sijainnut samalla paikalla ainakin vuodesta 1695 lähtien. Isojakokartassa talon tontti on kaksiosainen. Peruskartoissa läntisemmällä vanhalla tontinosalla olevan talon nimenä on Tilsala, itäisemmällä talolla ensin Rantala ja myöhemmin Toivola. On todettavissa, että vuoden 1695 karttaan merkitty Tilsalan talon sijainti on myöhemmän läntisen tontinosan kohdalla. Koska Tilsalan tontti on ollut asuttuna koko ajan isojaosta lähtien ja tontilla on runsaasti rakennuksia, mahdollisuudet vanhempien asutusjäännösten säilymiselle ovat huonot.



Tilsalan isojaon aikainen tontti punaisella viivalla (Mikroliitti Oy).

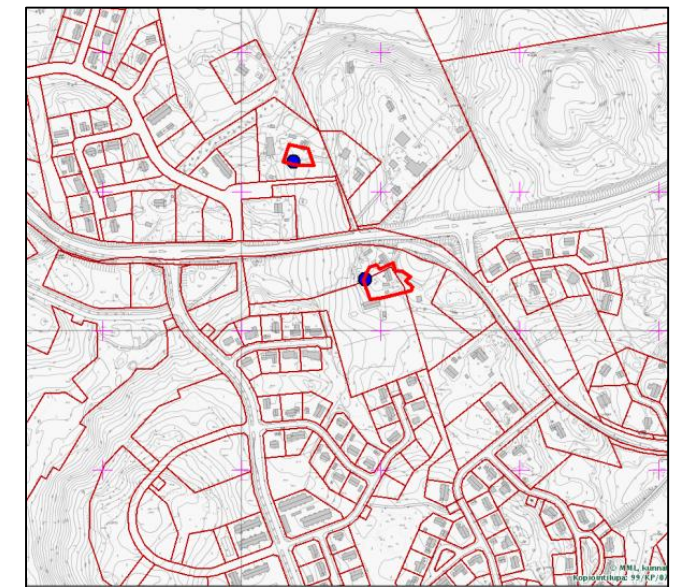
Seuraava vanha talo Tilsalasta koilliseen on Kallioinen. Se on viimeistään isojaon yhteydessä

liitetty Tilsalaan. Isojaon aikaisen tontin länsiosa on nykyisen Kallioisen pihapiiriä. Maastossa tarkastettiin myös isojakokarttaan merkityt Keisalanpelto ja Vanhapelto. Edellisen länsiosa on nykyisin omakotitalon tonttia. Vanhapelto sijaitsee Ruoholammen itärannalla olevalla harjanteella. Pellolle on äskettäin rakennettu katu ja omakotitaloja. Mitään vanhempaan asutukseen viittaavaa ei löytynyt.



Isojaon aikaiset tontit rajattu punaisella viivalla. Lounainen tontti on Kallioinen ja koillinen Uusi-Märkälä. Isojaon aikaiset erilliset pellot, jotka saattavat liittyä hävinneeseen asutukseen, on rajattu vihreällä. Läntinen pelto on (Kallioisen) Vanhapelto ja itäinen Keisalanpelto. (Mikroliitti Oy).

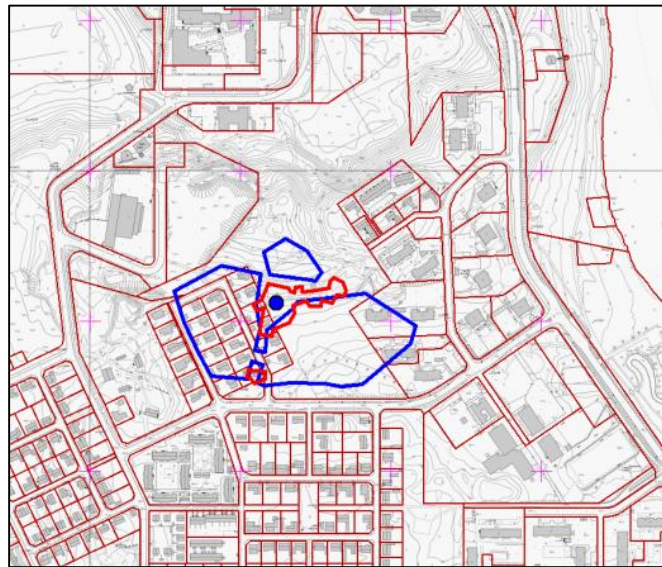
Rutolan kylän viimeiset vanhat talot koillisessa ovat Leino ja Märkälä. Talot ovat sijainneet isojaon jälkeen samoilla tonteilla kaikissa kartoissa. Myös vuoden 1767 karttaan merkityt talojen paikat näyttävät osuvan varsin tarkasti samoille kohdille. Koska talot ovat aina sijainneet samoilla paikoilla, ja tonteilla on nykyisin runsaasti rakennuksia, ei ole todennäköistä, että niillä olisi säilynyt jäännöksiä vanhemmasta asutuksesta.



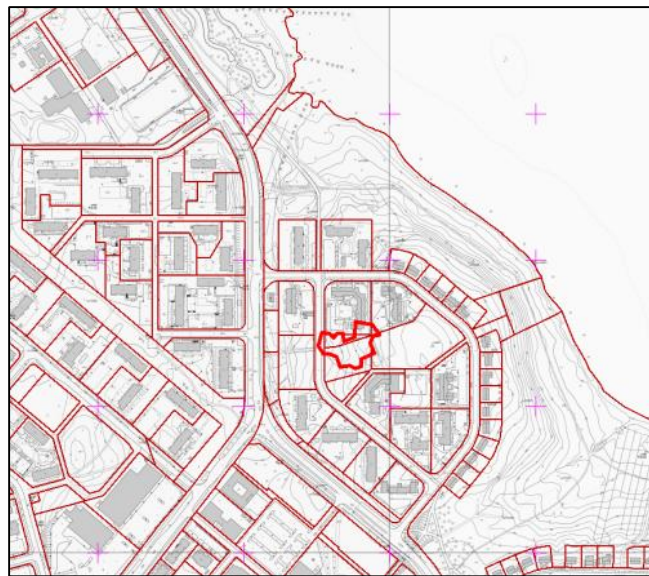
Isojaon aikaiset tontit rajattu punaisella viivalla. Luoteinen tontti on Märkälä ja kaakkoinen Leino. Vuoden 1767 kartasta digitoidut taloa kuvaavat karttamerkit on merkitty sinisillä palloilla. Vuoden 1767 kartan asemointi on epätarkka (Mikroliitti Oy).

Skinnarilassa on yksi talo vuoden 1767 kartassa. Isojaossa taloja oli edelleen yksi, Kinnari. Vuoden 1893 Senaatin kartastossa Kinnarin talo on siirtynyt nykyiselle paikalleen noin 150 m länteen vanhalla paikalta. Läntisin osa isojaon aikaisesta tontista on jäänyt 1980-luvulla omakotitalojen alle, mutta suuri osa on rakentamattomana. Rakentamattomalla osalla on etelässä edelleen peltoa ja ylempänä viljelemättömäksi jätettyä entistä peltoa. Skinnarilan isojaon aikainen tontti tarkastettiin maastossa. Koska paikalla ei havaittu rakenteita, eikä myöskään vanhempaan asutukseen viittaavia löytöjä, ei paikkaa tähänastisten havaintojen perusteella voi pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Skinnarilassa tarkastettiin lisäksi vuoden 1787 karttaan merkityn tervahaudan paikka. Se osuu Skinnarilankadun ja Tervahaudankadun risteyksen itäpuolella olevalle kerrostalotontille.



Skinnarilan isojaon aikainen tonttialue merkitty punaisella viivalla. Vuoden 1787 verollepanokartan pellot on rajattu sinisellä viivalla. Niiden keskelle on merkitty verollepanokartan mukainen talon sijainti sinisellä pallolla. Toinen sinisellä pallolla merkitty kohde kartan koilliskulmassa on verollepanokarttaan merkitty tervahauta (Mikroliitti Oy)



Kourulan kylän Sunisen talon isojaon aikainen tontti merkittynä leveällä punaisella viivalla (Mikroliitti Oy).

Kourulan kylän ainoa talo on ollut isojaon jälkeen Suninen. Vuoden 1767 kartassa Skinnarilan kaakkoispuolelle on merkitty talo, jonka nimenä on Sunila. Sinä aikana, kun asutusta voidaan seurata kartoilta, ainoa Kourulan kylän talo on ollut

Suninen, ja se on sijainnut aina ainakin likimain samalla paikalla. Sunisen vanhan tontin pohjoisin osa on jäänyt kerrostalon pihan alle. Suurin osa tontista on rakennettujen tonttien väliin jääneellä nyttemmin metsittyneellä alueella. Paikalla on runsaasti 1900-luvun rakennusten perustuksien osia. On epätodennäköistä, että alueella olisi säilynyt vanhempia asutusjäännöksiä.

- Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset

Lappeenrannan keskustaajaman osayleiskaava-alueilla suoritettiin vuonna 2014 täydentävä muinaisjäännösinventointi historiallisen ajan muinaisjäännösten osalta. Inventoinnissa ei havaittu Läntisen osayleiskaavan alueella uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Tarkastuksissa havaittiin yksi kiinteänä muinaisjäännöksenä pidettävä asuinpaikka Itäisen osayleiskaavan alueelta. Muita historiallisen ajan muinaisjäännöksiä etsittiin pääasiassa kartta- ja asiakirjalähteiden avulla, mutta niitä ei löytynyt.

Alueen topografia ja maaperän vaihtelu ovat selvästi vaikuttaneet vanhan asutuksen sijoittumiseen. Todennäköisesti jo historiallisen ajan alussa talot ovat sijainneet joko Salpausselän pohjois- tai eteläpuolella, mutta itse karu ja kuiva harjanne on ollut asumaton. Pienehköissä ja maastoaltaan yleensä kallioisissa saarissa ei näytä olleen vanhaa maanviljelysasutusta. Läntisen OYK:n alueella Salpausselän pohjoispuolella on kuitenkin enemmän tilaa, ja asutuksen sijoittuminen maastoon näyttää olleen vaihtelevampaa tällä suunnalla. Salpausselän eteläpuolella lähinnä harjannetta sijaitseva vanha asutus on säännönmukaisesti sijainnut harjanteen etelärinteen loivalla, hiekkaisella rinteellä. Asutuksen sijoittumiseen näyttävät vaikuttaneen maastotyyppille ominaiset puronotkelmat. Ne alkavat usein ylempänä rinteessä olevista lähteistä.

Huomattava osa suunnittelualueen maapinta-alasta on nykyisin tiheään rakennettua taajama-alueita. Muusta alueesta suuri osa on taas saaria ja Salpausselän lakialuetta, joilla ei historiallisten lähteiden perusteella ole ollut vanhaa asutusta.

Vanhan asutuksen jäänteiden säilyminen on todennäköisintä inventointialueen niissä osissa, joissa rakentaminen on ollut vähäistä, ja ympäristö on vielä säilynyt maaseutumaisena. Näitä alueita on Läntisen OYK:n alueella suhteellisen runsaasti.

- Elinkeinohistorialliset jäännökset

Vanhoista kartoista löytyi suunnittelualueella yksi vesimylly ja yksi tervahauta. Lisäksi alueella on runsaasti Salpalinjaan liittyviä kenttälinnoitteita, joita ei ole dokumentoitu Salpalinjan inventoinnissa. Kohteiden suuren määrän vuoksi niitä ei voitu tarkastaa tämän inventoinnin puitteissa.

Vuoden 1767 kartassa Rutolan kylän luoteisimpänä asutuksena ollut myllytorppa ja jo ainakin 1695 paikalla ollut mylly ovat sijainneet Myllylammesta Rovonlahteen laskevan lyhyen puron varrella. Puro on kadonnut 1800-luvun lopussa, kun sen paikalle on kaivettu kanava. Myllyn jäännökset ovat todennäköisesti tuhoutuneet kanavan kaivamisen yhteydessä. Lisäksi puron ja myöhemmin kanavan yli kulkeneen vanhan maantielinjauksen kohdalle on rakennettu kanavoinnin jälkeen korkeat tiepenkereet. Myös myllyn pato on todennäköisesti jäänyt tiepenkereen alle. Kanavan länsipuolella ei havaittu jälkiä asutuksesta. Vuoden 1767 kartassa mainitun torpan paikallistaminen on vaikeaa, koska sen tonttia ei ole merkitty isojakokarttaan eikä uudempiin suurimittakaavaisiin karttoihin. Kosken länsipuolella ollut pelto, joka on saattanut alun perin liittyä torppaan, on ollut metsänä ja kasvoi inventoinnin aikaan pensaikkaa, jossa havaintomahdollisuudet olivat huonot. Mitään asutusjäännöksiä ei havaittu.

Skinnarilassa maastossa tarkastettiin lisäksi vuoden 1787 karttaan merkityn tervahaudan paikka. Se osuu Skinnarilankadun ja Tervahaudankadun risteyksen itäpuolella olevalle kerrostalotontille. Paikka on nyt tontilla olevien kerrostalojen asfaltitua pysäköintialuetta.

Lähteet

- Mikroliitti Oy: Lappeenranta; Keskustaajaman osayleiskaava-alueen muinaisjäännösten täydennysinventointi 2012
- Laakso, Ville & Bilund, Antti 2001: Lappeenrannan rautakauden ja keskiajan kohteiden arkeologinen inventointi 2001. Painamaton tutkimusraportti Museoviraston arkistossa.
- Laakso, Ville & Aartolahti, Akuliina 2007–08: Lappeen kihlakunnan rautakauden ja historiallisen ajan arkeologinen inventointi 2007–2008 (Lappeenranta, Lemi, Joutseno). Painamaton tutkimusraportti Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa.
- Laakso, Ville 2011: Ensimmäiset lappeelaiset – pitäjän alue esihistoriasta keskiajalle. Kauskilasta keisarin aikaan. Lappeen historia I:10–118, 330–335, 342–353.
- Partanen, Jukka 2011: Lappee uuden ajan alussa. Kauskilasta keisarin aikaan. Lappeen historia I:119–177.

3.5.3 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

1. Salpalinja

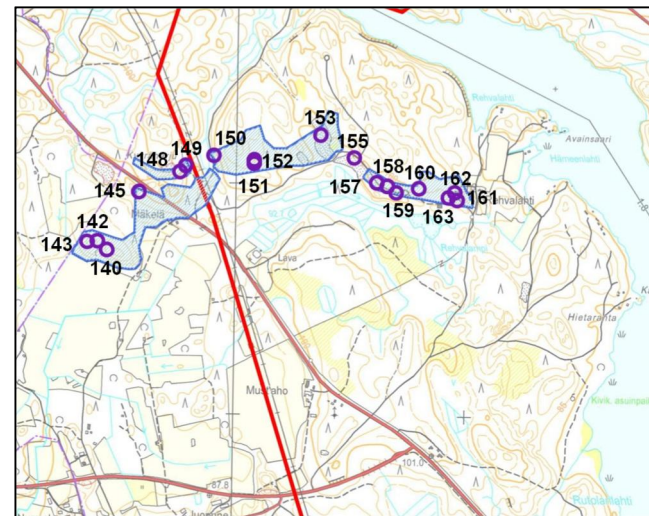
Salpalinja on yksi merkittävimmistä II maailmansodan aikana rakennetuista linnoitusketjuista. Se on verrattavissa ranskalaiseen Maginot-linjaan, saksalaiseen Atlantin valliin ja Länsivalliin, kreikkalaiseen Metaxas-linjaan tai Pohjois-Afrikan Marethin linjaan. Suomenlahdelta Lappiin ulottuva Salpalinja jakautuu valtakunnallisesti kolmeen puolustukselliseen painopistealueeseen: eteläisimpänä on yhtenäinen puolustusasema Suomenlahden rannalta Luumäen Kivijärven asti, linjan keskiosassa ovat vesistöihin nojautuvat asemat Kivijärven, Saimaan ja Pielisen välillä sekä pohjoisimpana tärkeimpien tiesuuntien linnoitteet Pielisestä pohjoiseen aina Petsamoon asti. Suomenlahden ja Saimaan väliselle kannakselle rakennettiin 90% puolustusaseman rungon muodostavista teräsbetonikorsuista. Kaikkiaan Salpalinjalla on 728 teräsbetonikorsua, yli 3000 puista kenttälinoitetta, noin 350 km taistelu- ja yhdyshautaa, 225 km panssarikiviestettä ja 130 km kaivantoestettä (Oinonen, Armi et. al 2005).

Lappeenrannan länsialueella korsuja on Rutolasassa, Skinnarilassa ja Ruohosaassa, jonka kenttätykkiasema on harvinaislaatuinen. Skinnarilasta alkaa Salpalinjan lähes yhtenäinen kantalinnoitettu osa. Skinnarilan Kotaniemen ja Ruoholammen väliselle kannakselle rakennettiin ennen jatkosotaa 17 teräsbetonikorsua. Maaliskuussa 1941 oli kannakselle rakennettu nelirivistä kiviästä noin viisi kilometriä ja kaksirivistä 300 metriä. Taisteluhautaa oli tehty yhteensä 1,45 kilometriä sekä tehty joukko kenttälinoitteita. Salpalinjan toisen rakennusvaiheen aikana loppukesällä 1944 tälle kannakselle rakennettiin 15 pallokorsua täydentämään majoitustarvetta. (www.rky.fi)

Erityisesti Rutolan alueella on runsaasti Salpalinjan linnoitteita. Betoniluola valtatie koillispuolella on tarkoitettu majoitusluolaksi sadalle hengelle. Se on Salpalinjan 25 luolasta ainut täysin valmis luola. Ylivientilaitoksen luona oleva luola jäi sen sijaan keskeneräiseksi. Se yhdistettiin käy-

tävällä viereiseen konekivääri- ja majoituskorsuun. Luolan ympärillä on paljon kiviästä ja taisteluhautaa. Näiden länsipuolella on konekivääri- ja majoituskorsu Salpamaja-rakennuksen vieressä (www.rky.fi).

Salpalinjan kohteiden sijainti on esitetty liitekartalla 3b sekä tällä ja kahdella seuraavalla sivulla olevilla osakartoilla. Kohteet on esitelty maantieteellisesti lännestä itään. Kohteet 140-149 on esitelty osana laajempaa kokonaisuutta, vaikka ne sijoittuvat yleiskaava-alueen ulkopuolelle. Luettelo perustuu Museoviraston laatimaan Salpalinjan inventointiraporttiin.



Mäkelän linnoitteet: (1000017461) Kohde sijaitsee vt 13:n lounaispuolella, Mäkelä -nimisen tilan lounais- ja luoteispuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdyshautoja tuliasemineen sekä kaivantoesteitä. Taisteluhautojen päätorjuntasuunta on etelään.

- 143 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Mäkelä-nimisestä tilasta 350 m länsilounaaseen, hakkuuaukealla.
- 142 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Mäkelä-nimisestä tilasta 400 m länsilounaaseen, hakkuuaukealla.
- 140 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Mä-

kelä-nimisestä tilasta 320 m lounaaseen, hakkuuaukean reunassa.

- 145 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Mäkelä-nimisestä tilasta 200 m luoteeseen, vt 13:n länsipuolella, kuusimetsässä.

Kyyräharju: (1000017484) Kohde sijaitsee vt 13:n itäpuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdyshautoja tuliasemineen sekä kaivantoesteitä. Taisteluhautojen päätorjuntasuunnat ovat kaakkoon ja etelään.

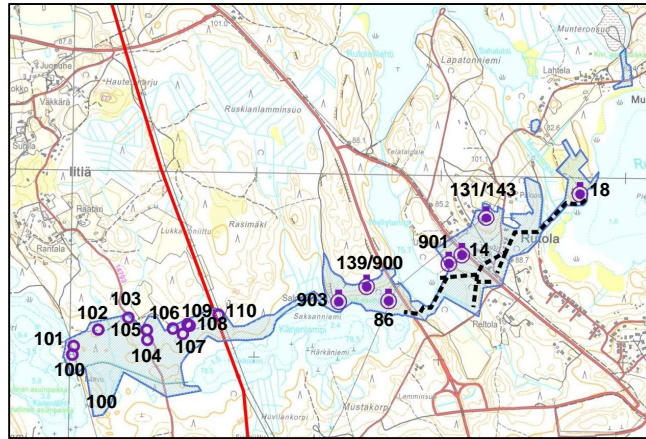
- 148 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kyyräharjun hiekkakuopan itäpuolella, kuusikossa.
- 149 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee korkeajännitelinjan itäpuolella, jyrkän kallion juurella mäntymetsässä.
- 150 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee korkeajännitelinjan länsipuolella, sekametsässä.
- 151 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvanlahden ja Kyyräharjun keskelle sijoituvalla mäellä, hakkuuaukean laidalla.
- 152 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvanlahden ja Kyyräharjun keskelle sijoituvalla mäellä, hakkuuaukean laidalla.
- 153 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvanlahden ja Kyyräharjun puolivälissä olevalla puuttomalla hiekanlajitusalueella.

Rehvalahti: (1000017486) Kohde sijaitsee vt 13:n ja Saimaan Rovonlahden välisellä alueella. Kohteessa on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdyshautoja tuliasemineen. Taistelu-

hautojen päätorjuntasuunnat ovat kaakkoon ja etelään.

- 155 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvanlahden ja Kyyräharjun keskelle sijoituvalla mäellä, hakkuuaukean laidalla.
- 156 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvalammen luoteispuolella, suurikokoisella hiekanottoalueella.
- 157 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvalammen luoteispuolella, hiekkakuopalta itään johtavan tien eteläpuolella, sekametsässä.
- 158 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvalammen luoteispuolella, hiekkakuopalta itään johtavan tien eteläpuolella, sekametsässä.
- 159 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvalammen luoteispuolella, hiekkakuopalta itään johtavan tien eteläpuolella, sekametsässä.
- 160 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvalammen pohjoispuolella, sekametsässä.
- 163 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvalammen pohjoispuolella, yksityisalueen pihapiirissä.
- 162 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvalammen pohjoispuolella, yksityisalueen pihapiirissä.
- 161 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Rehvalammen luoteispuolella, hiekkakuopalta

itään johtavan tien eteläpuolella, sekametsässä.



Iitiä: (1000017491) Kohde sijaitsee Kärjenlahden ja Kärjenlammen välisellä kankaalla ja Kärjenlahden pohjoispuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdysautoja tuliasemineen. Taisteluhautojen päätorjuntasuunta on etelään. Kohteen eteläpuolella on kaksi panssarivaunun kiviestelinjaa, joista pohjoisempi jatkuu itään Saksanniemeen. Taisteluhautojen taustalla on pallokorsut 100-110.

- 100 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärjenlahden ja Kärjenlammen välisen kankaan länsipäässä, kuusikossa.
- 101 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärjenlahden ja Kärjenlammen välisen kankaan länsipäässä, sähkölinjan alla.
- 102 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärrentiestä Kärjenlahdelle johtavan polun pohjoispuolella, vesakossa.
- 103 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärjenlahden ja Kärjenlammen välisen kankaan keskiosassa, Kärrentien länsilaidalla, sekametsässä.
- 104 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kär-

jenlahden ja Kärjenlammen välisen kankaan keskiosassa, Kärrentien länsilaidalla, kuusikossa.

- 105 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärjenlahden ja Kärjenlammen välisen kankaan keskiosassa, Kärrentien itälaidalla.
- 106 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärrentiestä Kärjenlammen pohjoispuolelle johtavan polun varrella, kuusikossa.
- 107 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärrentiestä Kärjenlammen pohjoispuolelle johtavan polun eteläpuolella, kuusikossa.
- 108 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärrentiestä Kärjenlammen pohjoispuolelle johtavan polun pohjoispuolella, kuusikossa.
- 109 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärrentiestä Kärjenlammen pohjoispuolelle johtavan polun pohjoispuolella, kuusikossa.
- 110 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kärjenlammen pohjoispuolella, kahden sähkölinjan välissä, vesakossa.

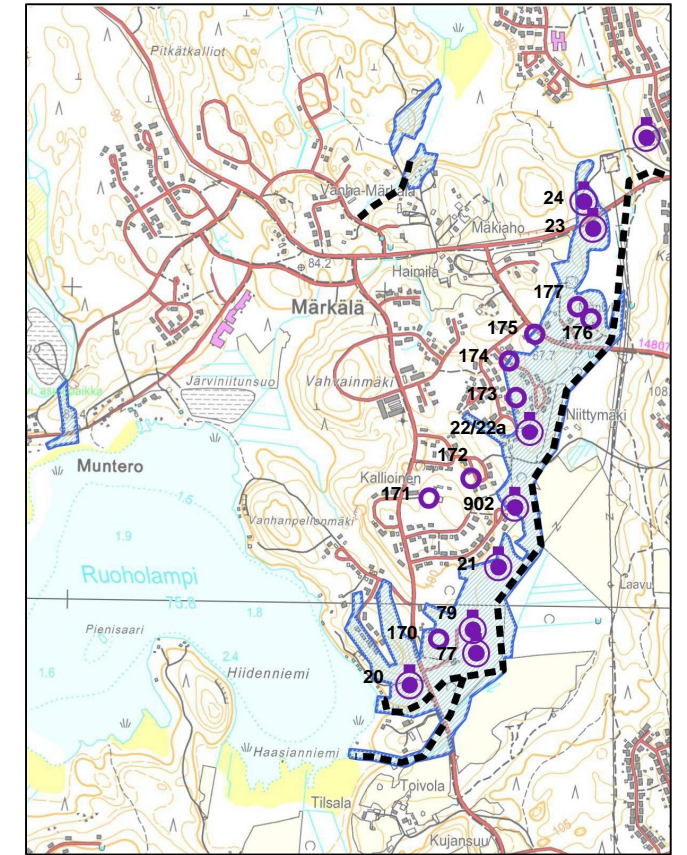
Saksanniemi: (1000017492) Kohde sijaitsee Kärjenlammen pohjoispuolella sekä Myllylammen ja Kärjenlammen välisellä kannaksella. Korsujen välisellä alueella ja niiden taustalla on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdysautoja tuliasemineen. Taisteluhautojen päätorjuntasuunnat ovat itään, etelään ja länteen. Kohteen eteläpuolella on panssarivaunun kivieste. kohteen keskiosan yli on rakennettu Mikkelin tien uusi linjaus, tällöin ovat korsun 139-900 yläpuolella sijainneet kenttälinoitteet tuhoutuneet. Tien kohdalta on kivieste purettu.

- 903 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen kahden konekiväärin korsu, joka sijaitsee Saksanniemessä Salpamajan pihapiirissä.
- 139/900 Konekiväärrikorsu. Teräsbetonisen konekiväärrikorsun ja kallioon louhitun majoitustunnelin yhdistelmä, joka sijaitsee Myllylammen ja Kärjenlammen välisellä kannaksella uuden Mikkelin tien linjauksen alapuolella.
- 86 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Myllylammen ja kärjenlammen välisellä kannaksella Mikkelin tien uuden linjauksen länsilaidalla.

Rutola: (1000017493) Kohde sijaitsee kahdessa osassa Rutolan kylän ympäristössä, Mikkelin tien molemmin puolin. Korsujen välisellä alueella ja niiden taustoilla sekä kohteen itäosassa on maahan kaivettuja, kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdysautoja tuliasemineen ja kaivantoesteitä. Taisteluhautojen päätorjuntasuunnat ovat pohjoiseen, itään ja etelään. kohteen eteläpuolella on panssarivaunun nelirivinen kivieste.

- 901 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Myllylammen kaakkoispuolella, yksityisalueen pihapiirissä.
- 14 Majoituskorsu. Teräsbetoninen majoituskorsu, joka sijaitsee Myllylammen kaakkoispuolella yksityisalueen pihapiirissä.
- 131/143 Majoitustunneli. Kallioon louhittu majoitustunneli, joka sijaitsee Rutolan kylän keskellä olevalla mäellä. Alueen ympärillä on piikkilanka-aitoja sekä kolme porttia.
- 18 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Ruoholammen länsirannalla, Munteronjoen itäpuolella, mäen kumpareella.
- **Toivola (Ruoholampi):** (1000017495) Kohde sijaitsee Ruoholammen itärannalla, Tilsalankadun molemmin puolin. Korsujen ympäristössä on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdysautoja tuliasemineen. Tais-

teluhautojen torjuntasuunnat on kaikkiin ilmansuuntiin. Kohteen etelä- ja länsipuolilla on panssarivaunun kivieste.



- 20 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Ruoholammen itärannalla, Tilsalankadun ja Kiviesteenkadun risteyksen lounaispuolella.
- 170 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majoituskorsu, joka sijaitsee Kiviesteenkadun pohjoispään länsipuolella, tonttialueen reunassa, sekametsässä.
- 77 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen 45 mm:n panssaritorjuntatykin ja konekiväärin korsu, joka sijaitsee kiviesteenkadun pohjoispään itäpuolella, lehtimetsässä.
- 79 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Kiviesteenkadun pohjoispään itäpuolella, lehtimetsässä.

Kallioinen: (1000017497) Kohde sijaitsee kolmessa osassa, Ruoholammen ja Tilsalankadun itäpuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja kent-

tälinoitettuja taistelu- ja yhdyshautoja tuliasemineen. Taisteluhautojen päätorjuntasuunta on itään. Kohteen itäpuolella on panssarivaunun kiviaste.

- 21 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Ruoholammen itäpuolella, Salpauistonkadun kaakkoispuolella, harvennetussa sekametsässä.
- 902 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Ruoholammen itäpuolella, Salpauistonkadun pohjoispään länsipuolella, puistomaisessa sekametsässä.
- 171 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Kallioisenkadun pohjoispuolella, yksityisalueen pihamaalla.
- 172 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Töpinäkadun eteläpuolella, yksityisalueen pihamaalla.

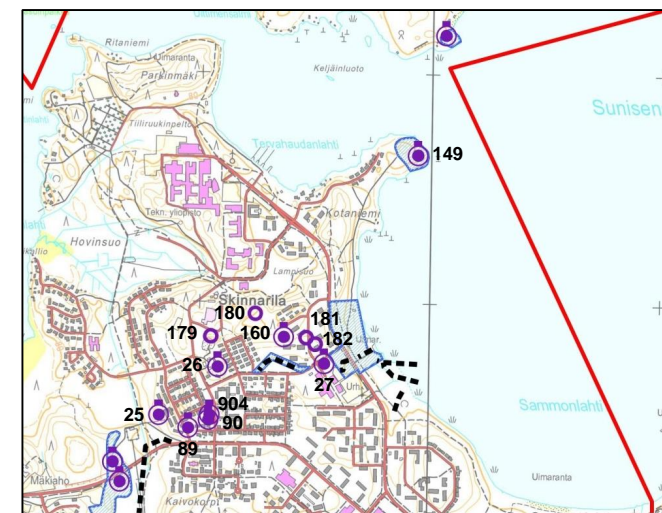
Märkälä: (1000017744) Kohde sijaitsee kahdessa osassa Märkälässä, Salpakadun ympäristössä. Kohteessa on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdyshautoja tuliasemineen. Taisteluhautojen torjuntasuunta on etelään. Kohteen itäpuolella on panssarivaunun kiviaste.

- 22/22a Konekiväärrikorsut. Kaksi teräsbetonista korsua, jotka on sijoitettu vierekkäin, kiinni toisiinsa. Korsut sijaitsevat Salpakadun eteläpään itäpuolella, omakotialueen puistomaisessa metsässä.
- 173 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Salpakadun muodostaman lenkin keskellä, yksityisalueen pihamaalla.
- 174 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Salpakadun pohjoislaidalla, yksityisalueen pihamaalla.

- 175 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Merenlahdentien ja Palonotkonkadun risteuksen kaakkoispuolella, kuusikossa.

Mäntylä: (1000017719) Kohde sijaitsee Märkälän ja Skinnarilan välisen notkelman länsipuolella. Kohteessa on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdyshautoja tuliasemineen. Taisteluhautojen torjuntasuunnat ovat koilliseen, itään ja kaakkoon. Kohteen itäpuolella on panssarivaunun kiviaste.

- 176 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Leppäkadun itäpuolella, yksityisalueen pihamaalla.
- 177 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Leppäkadun itäpuolella, yksityisalueen pihamaalla.
- 23 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Merenlahdentien ja Orioninkadun risteuksen kaakkoispuolella sekametsässä.
- 24 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Merenlahdentien ja Orioninkadun risteuksen koillispuolella sekametsässä.



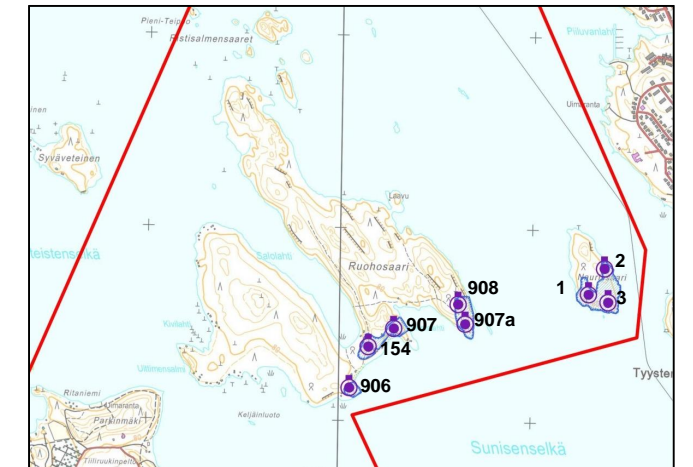
Skinnarila: (1000017720) Kohde sijaitsee Skinnarilan kaupunginosassa, omakoti- ja kerrostaloal-

eella. korsujen ympäristössä on maahan kaivettuja kenttälinoitettuja taistelu- ja yhdyshautoja tuliasemineen. Taisteluhautojen torjuntasuunnat ovat olleet idän ja etelän suuntiin. Kohteen eteläpuolella on panssarivaunun kiviaste, joka päättyy Saimaan rantaan.

- 25 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen 45 mm:n panssaritorjuntatykin ja konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Orioninkadun ja jousimiehenkadun risteuksen luoteispuolella, pihamaan laidalla, sekametsässä.
- 89 Majotuskorsu. Teräsbetoninen majotuskorsu, joka sijaitsee Jousimiehenkadun itälaidalla mäntymetsikössä.
- 90 Majotuskorsu. Teräsbetoninen majotuskorsu, joka sijaitsee Jupiterinkadun ja Tähtiraitin risteuksen lounaispuolella, kuusikossa.
- 904 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Jupiterinkadun ja Tähtiraitin risteuksen lounaispuolella sekametsässä.
- 26 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Jupiterinkadun ja Linnunrata nimisen kadun risteuksen koillispuolella maatalan piha-alueella.
- 179 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Teknologiakadun eteläpuolella, hiekkakuopan pohjalla.
- 180 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Kaksostenkadun ja Teknologiapuistonkadun välisessä sekametsää kasvavassa metsikössä.
- 160 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Lampisuonkadun länsipuolella kerrostaloalueen viereisessä metsikössä.
- 181 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee Punkkerikadun länsilaidalla, pysäköintialueella.
- 182 Pallokorsu. Imubetonimenetelmällä valettu 9 hengen majotuskorsu, joka sijaitsee

Punkkerikadun itäpuolella, kerrostalon pihalla.

- 27 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Linnunrata nimisen kadun ja Punkkeritien risteuksen kaakkoispuolella, puistossa.
- 149 Tulenjohtokorsu. Teräsbetoninen tulenjohtokorsu, joka sijaitsee Kotaniemen kärjessä, sekametsässä.



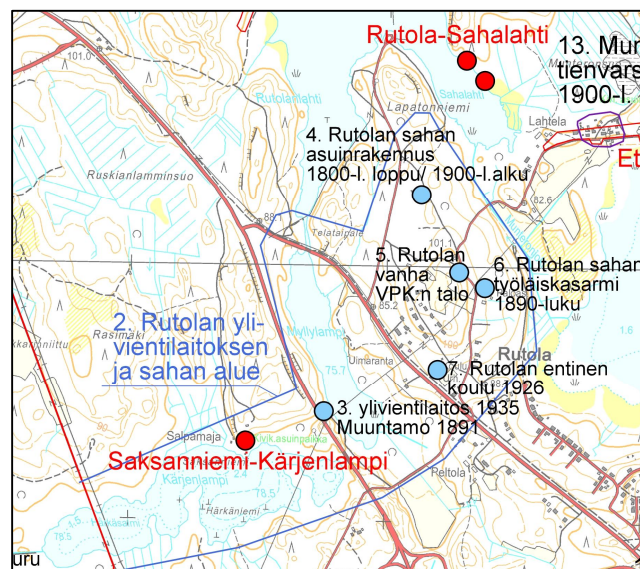
Ruohosaaren linnoitteet: (1000019661) Kohde sijaitsee kolmessa osassa Sunisenselän pohjoisosassa, Ruohosaaren itärannoilla. korsujen ympäristössä on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja taistelu- ja yhdyshautoja. Taisteluhautojen päätorjuntasuunta on etelään.

- 906 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Ruohosaaren kaakkoisosassa, rannan tuntumassa, mäntymetsikössä.
- 154 Tulenjohtokorsu. Teräsbetoninen tulenjohtokorsu, joka sijaitsee Ruohosaaren keski-osassa, Salolahden ja Sunisenselän välisen korkean kannaksen huipulla.
- 907 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärrikorsu, joka sijaitsee Ruohosaaren Mervalahden länsipuolella, yksityisalueen pihapiirissä.
- 907a Tykkikorsu. Teräsbetoninen tykkikorsu, joka sijaitsee Ruohosaaren itäkärjessä, mäntymetsikössä.

- 908 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen konekiväärille ja tykille suunniteltu korsu, joka sijaitsee Ruohosaaren itäosassa, mäntymetsikössä. Korsu on jäänyt osittain keskeneräiseksi.

Naurissaari: (1000019663) Kohde sijaitsee Sunisenselän pohjoisosassa, Naurissaaren eteläosassa. Korsujen ympäristössä on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yhdys- ja taisteluhautoja.

- 1 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen 45 mm:n panssaritorjuntatykin ja konekiväärin korsu, joka sijaitsee Naurissaaren lounaisosassa, avokallion reunalla.
- 3 Tulenjohtokorsu. Teräsbetoninen tulenjohtokorsu, joka sijaitsee Naurissaaren eteläkärjessä, mäntymetsässä.
- 2 Konekiväärrikorsu. Teräsbetoninen 45 mm:n panssaritorjuntatykin ja konekiväärin korsu, joka sijaitsee Naurissaaren lounaisosassa, avokallion reunalla.



2. Rutolan ylivientilaitoksen ja sahan alue

Rutolan ylivientilaitos on muistomerkki aikanaan teknisesti uraauurtavasta tukkien uittojärjestelmästä. Uittoreitti Saimaalta Kymijoelle, jota kutsutaan Valkealan uittoreitiksi tai väliväyläksi, on noin 110 km:n pituinen. 1890-luvulla muodostettu Väliväylä mahdollisti Kymijoen vesistöalueella

toimineen W. Gutzeit & Co:n puunhankinnan laajenemisen Saimaalle. Myllylammen ja Kärjenlammen välisessä 260 metrin maakannaksessa on vuosina 1890-1892 valmistunut tukkien siirron mahdollistava Rutolan ylivientilaitos eli rullarata. Rullaradan korvannut puinen uittokouru vuosilta 1908-1909 on yhä vanhan laitteen länsipuolella, joskin lahonneena. Kokonaisuuteen kuuluu lisäksi Saimaan ja Myllylammen välinen Telataipaleen kanava sekä Kärjenlammen ja Jängönjärven väliset kanavarakenteet, jotka ovat yhä nähtävissä.

Rutolan siirtolaitos toimi siten, että tukkien tultua Rovonlahden rantaan ne uitettiin edelleen Myllylampeen. Täältä ne nostettiin höyrykoneella toimivan ylivientilaitoksen avulla Kärenlampeen. Kärenlammesta Jängönjärveen rakennettiin noin 800 m pitkä uittoränni. Jängönjärvestä alkoi puiden lauttaus kohti Kymijokea Väliväylää pitkin.

Saimaan ja Myllylammen välinen Telataipaleen kaivanto valmistui 1890, jolloin Myllylammen vedenpinta laski Saimaan tasoon. Rutolan siirtolaitos valmistui vuonna 1892. Telataipaleen kohtaa levennettiin 1900-luvun alussa niin, että laivat pääsivät Myllylammelle saakka.

Laptonniemessä sijaitsi 1899–1932 toiminut Rutolan saha, josta on jäljellä niin sanottu kasöörin asuinrakennus, yksi työläiskasarmi ja sahan luonnonkivinen sokkeliosa.

Rutolan ylivientilaitos ja saha on suojeltu maakuntakaavassa merkinnällä *valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö/kohde*. Rutolan ylivientilaitoksen ja sahan valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön kuuluvat seuraavassa esitellyt osakohteet 3-7.

3. Muuntamo ja ylivientilaitos

Myllylammen rannalle rakennettiin vuonna 1891 tiilinen muuntamo (joidenkin lähteiden mukaan pumppuhuone), jonka yläosassa on keltainen tähtikuvio. Tornimainen rakennus säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan, mutta on nykyisin vailla kattoa ja huonokuntoinen. Rakennus sijaitsee

pienellä mäellä Mylly- ja Kärenlammen välisellä kannaksella. Rakennuksen sijainti on maisemallisesti näkyvä, mutta kokonaisuuden pirstoo rakennuksen vierestä linjattu uusi valtatie. Arvot: H, R, K; *osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä/ RKY 2009 - rajaus*.



Muuntamo

Ylivientilaitos on Myllylammen rannalla sijaitseva laitos, josta lähtevät uittorännit/ kourut Kärenlammen suuntaan. Vanhan puisen rakennuksen tilalle rakennettiin vuonna 1935 tiilinen ylivientilaitos, josta on nykyään vain runko jäljellä. Huonokuntoisuudestaan huolimatta rakennus on merkittävä teollisuushistoriallisena muistomerkkinä. Arvot: H, R; *osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä/ RKY 2009 - rajaus*.



Ylivientilaitos.

4. Entinen Rutolan sahan asuinrakennus.

Kasöörin talona tunnettu rakennus on 1900-luvun alusta. Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäiset piirteensä. Kasöörin talo on Munterontien työläiskasarmin lisäksi ainoa Rutolan sahasta säilynyt asuinrakennus. Rakennuksen ympäristö on muuttunut voimakkaasti, kun sen ympärillä ollut sahayhdyskunta on purettu. Asuin- ja muiden rakennusten purkaminen alkoi haastattelutietojen mukaan 1950-luvulla ja sahan konttori tuhoutui tulipalossa 1980-luvulla. Kasöörin talo on suojeltu asemakaavalla vuonna 2007 (sr-4). Arvot: H, R, K; *osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä/ RKY 2009 - rajaus*.



Entinen Rutolan sahan asuinrakennus

5. Rutolan vanha VPK:n talo.

Vanha Munterontien varressa sijaitseva palokunnan tallirakennus on ilmeisesti 1940-luvulta. Rakennuksen päädystä on torni. Ilmeeltään vaatimaton hyötyrakennus on osa Rutolan vanhaa sahamiljöötä. Arvot: H; *osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä/ RKY 2009 - rajaus*.



Rutolan vanha VPK:n talo.

6. Entinen Rutolan sahan työläiskasarmi

Enso-Gutzeitin työväen asuinrakennus on rakennettu noin 1890-luvun alussa ja näkyy jo vuoden 1893 kartassa. Alunperin rakennuksessa oli viisi huoneistoa. Etusivun kolme kuistia on lisätty mahdollisesti vasta 1930-luvulla. Muuten rakennus lienee lähellä alkuperäistä asuaan. Pihapiirissä on myös navetta-pesutuparakennus, jonka päädyssä on kiveen kaiverrettu vuosiluku 1883. Pihapiiriin kuuluneet aitat on purettu 1980-luvun lopulla uuden VPK:n talon tieltä. Sauna sijaitsi aittarivin vieressä, mutta viimeistään 1940-luvulla se siirrettiin nykyiselle paikalleen navetan lähis-
tölle. Kasarmin pihapiiri on kasöörin talon ohella ainoa Rutolan sahasta säilynyt asuinkohde. Arvot: H, R, K; *osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä/ RKY 2009 - rajaus.*



Entinen Rutolan sahan työläiskasarmi

7. Rutolan entinen koulu.

Koulun toiminta alkoi Oy W. Gutzeitin & Co:n rakennuttamassa koulutalossa vuonna 1908. Tämän koulurakennuksen käydessä ahtaaksi aloitettiin uuden koulun rakentaminen vuonna 1925. Koulu vihittiin 26.9.1926. Piirustuksina on ilmeisesti käytetty kouluhallituksen mallipiirustuksia (kansakoulujen piirustustoimisto). Kaksikerroksinen mansardikattoinen rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäiset 1920-luvun klassismin piirteensä. Koulun toiminta päättyi keväällä 2012 ja koulu on yksityisessä omistuksessa. Koulurakennus on suojeltu yleiskaavalla (sr-2). Arvot: H, R, K; *osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä/ RKY 2009 - rajaus.*



Rutolan entinen koulurakennus

3.5.4 Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

8. Skinnarilan hovi ja Parkinmäki

Hovioikeudenneuvos Georg Palmroth osti 1872 Skinnarilanniemestä yli 100 hehtaarin alueen kesänviettopaikakseen. Pietarinsuomalainen hopeaseppä Pekka Silventoinen osti paikan 1894. Silventoinen mm. raivautti tilalle noin 20 hehtaaria peltoa, aloitti myöhemmin karjanhoidon sekä rakennutti tarpeelliset talousrakennukset. Vanha päärakennus ulkorakennuksineen paloi kesällä 1901. Silventoisen rakennuttama uusrenessanssityylinen huvila valmistui vuonna 1903 palaneen tilalle. Ennen uuden päärakennuksen valmistamista ostettiin Lemiltä kestiekievarirakennus joka purettiin ja rakennettiin uudelleen Skinnarilaan (ns. Keskihuvila eli Kilpisen huvila). Samalla

siirrettiin myös navetta, aitat, talousrakennus sekä tilanhoitajan asuntona toiminut tupa, joka edelleen sijaitsee Hovin etupihassa.

Huvilamiljööseen kuuluu myös Parkinmäen harju, jossa oli pieniä kävelyteitä ja johon tehtiin kävelyretkiä. Skinnarilan hovin ympärillä sijaitsi myös muita huvilarakennuksia, jotka purettiin 1960- ja -70-luvuilla.

Säveltäjä Toivo Kuula vihittiin 1913 Silventoisten tyttären Alman kanssa Skinnarilassa. Huvila oli Silventoisilla lähinnä kesäpaikkana, mutta siellä oleskeltiin myös talvella. Pekka Silventoisen kuoltua 1916 leski asui taloa ympäri vuoden vuoteen 1927. Karjanhoidosta luovuttiin vähitellen ja pellot vuokrattiin. Vuonna 1963 Silventoisen perikunta myi tilan Lappeen kunnalle, joka lahjoitti sen kolme vuotta myöhemmin perustettavalle korkeakoululle. Lappeenrannan Teknillisen Yliopiston alue on rakentunut huvilan eteläpuolelle 1970-luvulta lähtien.

Vaikka Skinnarilan Hovi olikin pääosin huvilakäytössä, muodostui päärakennuksen ympärille 1900-luvun alussa täydellinen maalaistalon pihapiiri talousrakennuksineen. Nykypäiviin saakka vanhoista rakennuksista on Hovin lisäksi säilynyt vain vastapäätä päärakennusta sijaitseva tilanhoitajan rakennus. Nykyisellään Hovin rakennukset ja ympäröivä Parkinmäki ovat edustava esimerkki 1900-luvun alun maisemallisesti arvokkaaseen paikkaan sijoittuvasta huvilakokonaisuudesta. Päärakennus on säilyttänyt hyvin uusrenessanssi-
piirteensä. Rakennus on suojeltu asemakaavalla (sr). Arvot: H, R, K; *maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.*



Skinnarilan hovin päärakennus

3.5.5 Paikallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

9. Teknillinen yliopisto ja ylioppilastalo

Seitsemässä vaiheessa rakennetun kokonaisuuden vanhimmat osat ovat valmistuneet 1974-75. Alueen suunnittelijoina ovat toimineet Arkkitehtitoimisto Jaakko Kontio ja Kalle Räike (I ja II rv.), Arkkitehtitoimisto Jaakko Kontio ja Seppo Kilpiä (III rv.), Arkkitehtitoimisto Kari Järvinen ja Timo Airas (IV rv.), Arkkitehtitoimisto Arto, Kaijansinkko, Palo, Rossi, Tikka (V rv.), Arkkitehtitoimisto Matti Kaijansinkko (VI rv.) ja Arkkitehtitoimisto Heikkinen – Komonen Oy (VII rv.). Rakennusten arkkitehtuurin yhteisenä tekijänä on punatiilen käyttö. Vanhimmat rakennusvaiheet edustavat suhteellisen neutraalia 1970- ja -80-lukujen virastoarkkitehtuuria. IV rakennusvaiheesta lähtien rakennuksille on pyritty antamaan yksilöllisempää ilmettä ja osin hajanaista kokonaisuutta on pyritty yhtenäistämään. Erityisesti V rakennusvaiheeseen kuuluvasta, kutsukilpailun pohjalta toteutetusta päärakennuksesta on muodostunut yliopistolle identiteettiä luova rakennus. VII rakennusvaihe liittyy kampamaiset osat yhteen ja muodostaa rakennukselle yhtenäisen eteläjulkisivun. Yliopiston pohjoispuolelle on vuonna 2011 valmistunut Saimaan ammattikorkeakoulun rakennus, arkkitehtinä Aarne von Boehm.

LUT:n rakennusryhmään yhdyskäytävällä liitetyn ylioppilastalon on suunnitellut arkkitehti Sami Vuorinen ja rakennus on valmistunut vuonna

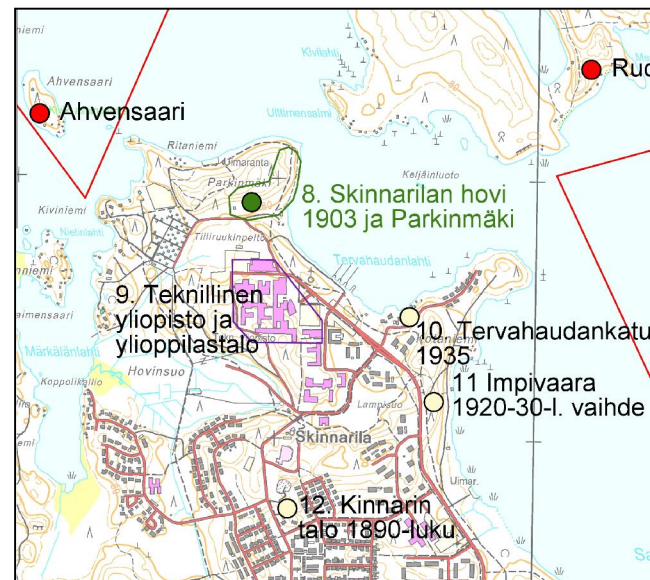
1994. Rakennus poikkeaa vaaleine julkisivuineen yliopistosta. Arvot: R, K.



Teknillinen yliopisto (LK)

10. Tervahaudankatu 10

Vuonna 1935 rakennetun hirsihuvilan rakennutti valokuvaaja Hugo Wallenius. Hänen aikanaan huvilan yhteyteen istutettiin puutarha marjapui- neen. Pihapiiriin kuuluu myös rantasauna 1930- luvulta ja kaksi muuta piharakennusta. Päära- kennus ja sauna ovat säilyttäneet hyvin 1930- luvun piirteensä. Huvilaan tehdyt muutokset so- peutuvat alkuperäiseen tyyliin hyvin. Tervahau- dankatu 10 on parhaiten säilynyt 1930-luvun hu- vila Lappeenrannan länsialueella. Rakennuksen ympäristö on muuttunut voimakkaasti kaavoituk- sen ja lisärakentamisen myötä. Arvot: H, R



11. Impivaara

Tilan ostivat 1920-luvulla kauppiat Juho Leino ja A.J. Pärnänen. Heidän omistuksessaan oli

myös viereinen Kotaniemen alue. Suunnilleen 1920-30-lukujen vaihteessa tilalle siirrettiin Ko- taniemestä vanhan asuinrakennuksen hirsirunko, joka laajennettiin huvilaksi. Vanhan osan ympärille tehty laajennus lienee ollut huomattavasti suurempi kuin vanha osa itse. Viime sotien jäl- keen Impivaara tuli kokonaan Leinon omistuk- seen. Ennen käynnissä olevaa korjaustyötä hui- lan ulkoasu on muuttunut melko vähän. Päära- kennus on muutettu talviasuttavaksi 1980-luvulla. Huvila sijaitsee maisemallisesti kauniilla paikalla männikköisellä kumpareella yliopistolle johtavan kadun varressa. Talousrakennuksista on säilynyt rantasauna, jolle johtaa päärakennukselta rinnettä alas portaikko. Huvilan suhde ympäristöönsä on muuttumassa, kun sen ympärille on asemakaavoit- tettu tiivis pientalokortteli. Impivaara on edustava ja hyvin säilynyt esimerkki Skinnarilan alueen keskisuurista 1920- ja -30-luvun huviloista ja on kuulunut paikkakunnalla tunnetulle kauppiassu- vulle. Päärakennus on suojeltu asemakaavalla (sr- 2). Arvot: H, R, K.



Impivaara.

12. Kinnarin talo

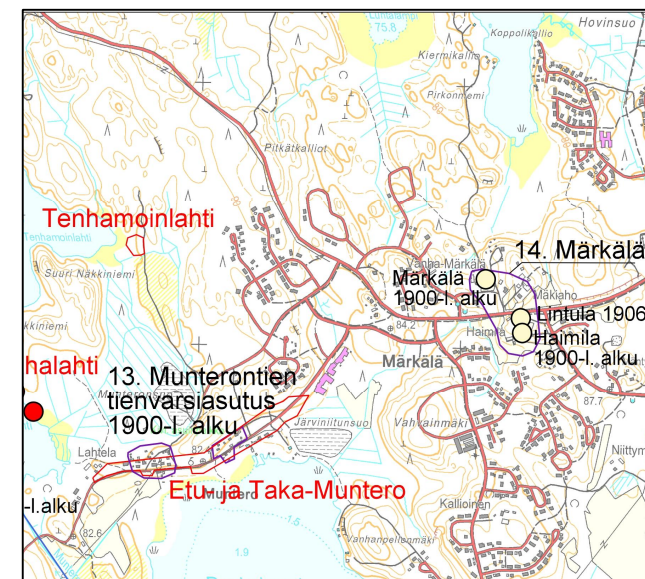
Skinnarin eli Kinnarin kantatalo on muodostettu jo 1709 ja tila on ollut saman suvun omistuksessa 1740-luvulta. Tila käsitti alun perin nykyisen Skinnarilan hovin ja Teknillisen yliopiston, pien- taloasutusalueen ja Märkälänlahden alueet. Isos- sajaossa 1849 tila jaettiin siten, että toinen tila käsitti Skinnarniemen alueen (n. 110 ha) ja toinen nykyisen Kinnarin talon alueen (n. 116 ha). Alun perin Kinnarin päärakennus on sijainnut hieman idempänä, nykyisen Punkkerimäen paikkeilla, josta se siirrettiin tilan jakamisen vuoksi nykyi- selle paikalleen. Kinnarin tilalla on poltettu tiiliä

1890-luvulla. Vuoden 1945 jälkeen maita pakko- lunastettiin siirtoväelle. Lappeenrannan kaupunki kuitenkin osti myöhemmin tämän maatilan ja lisää maa-alueita asuntotarpeisiin.



Kinnarin talo

Pihapiirissä pienellä kumpareella on 1890-luvulla rakennetun päärakennuksen lisäksi aittarivi, ki- vinavetta, vilja-aitta ja uudempi, n. 1960-luvulla valmistunut ajokaluvaja. Vanhan maatilan lisäksi, hieman siitä erillään, on vuonna 1975 valmistunut kahden asunnon yksikerroksinen pientalo. Koko ympäröivä pientaloalue rakentunut 1970-80- luvun taitteessa Kinnarin tilan maille. Nykyisin omakotiasutuksen keskelle jäävä tila muodostaa rakennuskannaltaan ja yleisilmeeltään hyvin säi- lyneen kokonaisuuden, jolla on rakennushistorial- listen arvojen lisäksi maisemallista ja paikallishis- toriallista arvoa. Päärakennuksen vieressä on bunkkeri. Arvot: H, R, K.



13. Munterontien tienvarsi

1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa Munte- rontien varteen muodostui Rutolan sahan vaiku- tuksesta pientaloasutusta. Asutus on keskittynyt Munteron harjun länsirinteelle ja harjun jatkeena olevalle tasanteelle sekä harjun kaakkoisrinteelle. Vaikka alueen rakennuskanta on viime vuosi- kymmeninä uudistunut, on alueella edelleen run- saasti 1800- luvun lopun ja 1900-luvun alun ra- kennuksia. Asuin- ja talousrakennukset sijoittuvat paikoin lähelle Munterontietä ja muodostavat mielenkiintoisia tienvarsinäkymiä. Arvot R, K.



Munterontien tienvarsi.

14. Märkälä

Märkälän taloryhmään kuuluu useita Rutolan kylän vanhoja tilakeskuksia, joista isossajaossa vuonna 1843 muodostettuja ovat Märkälän (nro 2) ja Leinon perintötila (nro 3). Taloryhmän ydinosaa käsittää neljä ennen viime sotia rakennet- tua taloa pihapiireineen, lisäksi alueen pohjois- osassa on muutamia viime vuosikymmeninä ra- kennettuja omakotitaloja. Merenlahdentien vanha linjaus mutkitteli vielä 1950-luvulla Leinon ja Märkälän talojen pihapiirien läpi. Vaikka nykyi- nen mäen poikki suoraan kulkeva tielinjaus pirs- tookin aluetta, muodostaa taloryhmä edelleen hyvin säilyneen ja miljööltään miellyttävän koko- naisuuden. Arvot R, K.



Näkymä Märkälään länsisuunnasta.

- (Vanha-)Märkälä. Vanha pihapiiri aitta- ja talousrakennuksineen. Noin vuodelta 1900 oleva asuinrakennus, jota on remontoitu useaan otteeseen, mm. ikkunat on uusittu.
- Mäkiaho. Merenlahdentien pohjoispuolella keskellä kylää mäen nyyppylällä sijaitseva tilakokonaisuus. Asuinrakennus vuodelta 1938. Lohottu vuonna 1938 Vanha-Märkälästä.
- Lintula (Leino). Merenlahdentien eteläpuolella sijaitseva Haimilan talon viereinen pihapiiri. Vuonna 1906 valmistunut päärakennus on muutettu 1980-luvulla.
- Haimila. Märkälän kylämaisemaan kuuluva pihapiiri Merenlahdentien eteläpuolella. Hyvin säilynyt päärakennus 1900-luvun alusta.

15. Lavolan koulu.

Sileäksi rapattu kolmikerroksinen koulu valmistui 1949 Jalmari Lankisen suunnittelemana. Rakennus edustaa perinteisine kattomuotoineen ja materiaaleineen sotien jälkeiselle ajalle tyypillistä pehmeämpää ilmaisua. Rakennus on esimerkki Jalmari Lankisen selkeyteen ja tarkoituksenmukaisuuteen pyrkivästä arkkitehtuurista. Arvot: R, K.



Lavolan koulu

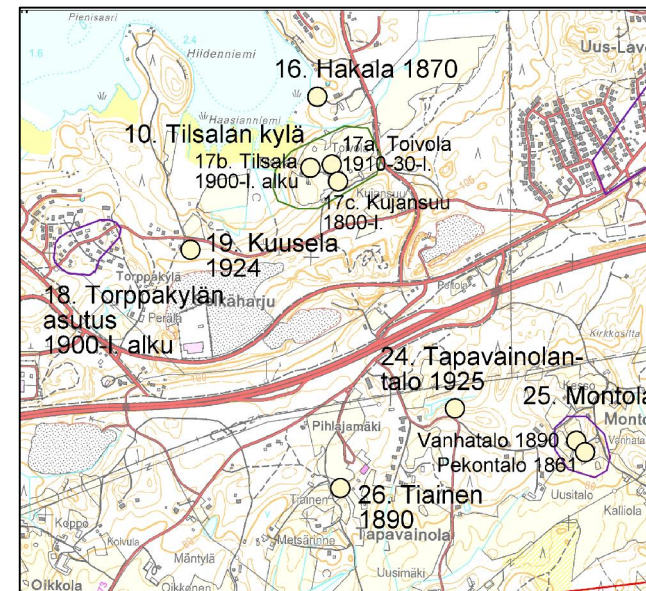
16. Hakala.

Hakala on Ruoholammen rannalla sijaitseva vanha huvila, jonka on perimätiedon mukaan rakennuttanut joku Lappeenrannan varuskunnan venäläisistä upseereista. Todennäköisempää kuitenkin on, että kyseessä on alun perin vuokrahuvila. Hakala muutettiin asunnoksi vuonna 1956.



Hakala

Uusrenessanssityylinen päärakennus on haastatutiedon mukaan vuodelta 1872. Rannassa on 1930-luvun alussa rakennettu sauna. Päärakennuksen ulkoasu on kokenut useita muutoksia, mutta nykyasussaan se on hyvin säilynyt esimerkki ns. varhaiskauden huvilasta. Tila käsitti sodanjälkeiseen aikaan saakka 34 ha, maatila erotettiin omaksi tilakseen 1946-47. Sota-aikana huvilassa toimi sotasairaala ja siinä asui salpalinjan linnoitustöiden johtoa. Arvot: H, R, K.



17. Tilsalan kyläkokonaisuus.

Tilsalan kyläkokonaisuus sijaitsee pienellä peltoaukealla Salpausselän pohjoisrinteellä, josta avautuu näkymiä myös Ruoholammelle. Alueella on kolme vanhaa pihapiiriä, joiden rakennuskanta on pääosin 1900-luvun alusta. Kokonaisuutena alue on säilyttänyt hyvin perinteisen ilmeensä. Arvot: H, R, K. Osakohteet:

- Toivola. Ruoholammen eteläpuolella sijaitseva tilakokonaisuus. Asuinrakennus 1910-30-luvulta, peruskorjattu 1980-luvulla.



Toivola

- Tilsalan talo. Tilakokonaisuus Ruoholammen eteläpuolella. Päärakennus 1920-luvulta, laajennettu ja remontoitu 1970-luvun lopussa.



Tilsala

- Kujansuu. Viimeistään 1800-luvun lopulta periytyvä tilakokonaisuus vanhan Tilsalantien varrella. Päärakennus 1960-luvulta.



Kujansuu

18. Torppakylän asutus.

Pääosin 1900-luvun alussa muodostunut pieni-piirteinen tienvarsi-asutus sijoittuu mutkittelevan kylätien varteen. Yksittäisistä rakennuksista merkittävä on Torppakyläntien pohjoispuolella lähes tiessä kiinni oleva entinen kaupparakennus. Aluetta on täydennysrakennettu viime vuosikymmenten aikana, mutta alue muodostaa edelleen vapaamuotoisen rakenteensa ja pieni-piirteisen mitakaavansa ansiosta merkittävän kokonaisuuden. Arvot: H, R, K



Torppakyläntien entinen kaupparakennus.

19. Kuusela.

Kuusela on Torppakyläntien varressa sijaitseva pieni jugend-tyylinen mansardikattoinen asuinrakennus 1920-luvulta. Päärakennus on säilyttänyt alkuperäisen hahmonsensa hyvin uudistuksista ja laajennuksista huolimatta. Pihapiirissä on useita piharakennuksia eri ajoilta, mm. kaksirivinen aitta ja maakellari. Arvot: R, K.

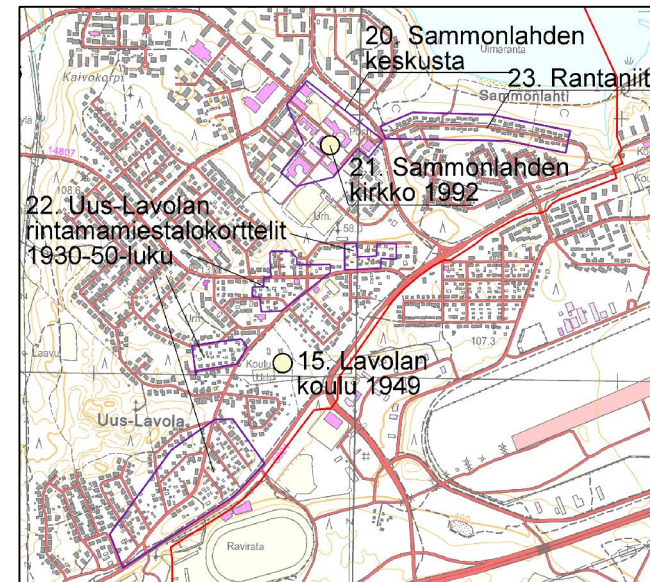


Kuusela

20. Sammonlahden keskusta.

Alue toimii Lappeenrannan länsialueiden alakeskuksena. Keskeiset rakennukset ovat valmistuneet suhteellisen lyhyen ajan sisällä ja alue on arkkitehtuuriltaan yhtenäinen. Rakennukset edustavat 1980-luvun postmodernismista vaikutteita saanutta tyyliä, johon kuului punatiilien käyttö ja viittaukset historiallisiin aiheisiin. Pyöreä liikekeskus erottuu selvästi muista rakennuksista ja muodostaa alueen kaupunkikuvallisen keskipisteen. Kirkkoa lukuun ottamatta Sammonlahden julkiset

rakennukset suunnitteli Suunnittelurengas Oy, pääsuunnittelijana arkkitehti Sulo Savolainen. Sammontorin rakennus valmistui vuonna 1988, päiväkotia 1984, terveysasema 1986, yläasteen koulu 1989 ja kirkko 1992.



21. Sammonlahden kirkko.

Vuonna 1992 valmistunut Riitta ja Kari Ojalan suunnittelema kirkko toistaa viereisen liikekeskuksen punatiilimateriaalia ja pyöreitä muotoja. Tiilipintaisessa kirkossa on umpinaiset, pieni-ikkunaiset seinät ja korkea kapea torni. Kirkkosali on pyöreä, alttari sijaitsee seurakunnan keskellä. Alttarin takana on Brita Flanderin lasiteos. Kirkkosaliin liittyvät matalampana siipinä seurakuntatalo ja kirkkoherranvirasto. Arvot R, K.



Sammonlahden keskustaa (LK)

22. Uus-Lavolan rintamamiestalo korttelit

Alue käsittää kolme osa-aluetta, jotka muodostavat taajamakuullisesti yhtenäiset kokonaisuudet. Rakennuskanta koostuu 1940- ja -50-luvuilla rakennetuista 1½-kerroksisista ns. rintamamiestaloista. Alueet ovat rakentuneet Lappeen kunnan aikana pääosin ennen (rakennus)kaavojen vahvistumista. Rakennukset on sijoitettu yhtenäiseen riviin lähelle katulinjaa sisäänkäyntien sijoittuessa pihan puolelle. Uus-Lavolan vanhimmat, 1930-luvulla rakennetut pientalot sijoittuvat Merenlahdentien ja Lavolankadun varteen. Rakennusten julkisivumateriaaleihin ja ikkunoihin on tehty muutoksia erityisesti energiakriisin jälkeen 1970- ja -80-luvuilla, mutta kortteleiden yleisilme on säilynyt kuitenkin suhteellisen yhtenäisenä. Katunäkymiä leimaavat runsas puusto ja katutilaa rajaavat monin paikoin leikatut pensasaidat. Arvot; R, K.



Uus-Lavolan vanhaa pientaloasutusta.

23. Rantaniitynkatu.

Sammonlahden pientaloalueen pohjoisosaan muodostui yhtenäinen punatiilisten erillispientalojen alue 1980-luvulla. Alueen asemakaavat ovat vahvistuneet vuosina 1980 ja 1981. Rakennukset sijoittuvat lähelle katulinjaa, minkä lisäksi pihoja on rajattu katutilasta matalilla tiilimuureilla. Talot on sijoitettu rinneratkaisuina jyrkkään rinteeseen siten, että ylärinteen puoleiset talot ovat pääosin kaksikerroksisia. Alue muodostaa kaupunkikuvallisesti yhtenäisen ja tasapainoisen kokonaisuuden. Arvot: K.



Rantaniitynkatua

24. Tapavainolan seurojentalo.

Nuorisurantaloon rakentaminen aloitettiin vuonna 1922 ja rakennus valmistui 1925. Talo on säilyttänyt hyvin alkuperäisen ilmeensä ja on kyläyhdistönsä historian kannalta keskeinen rakennus. Pihassa on muistomerkki nuorisoseuran perustamisesta vuonna 1897. Arvot: H, R



Tapavainolantalo.

25. Montolan taloryhmä.

Montolan kylässä suoritettiin isojako vuonna 1842, jolloin maarekisteriin merkittiin Montosen ja Kesson perintötalot. Montonen puolittui vuonna 1862 Vanhataloksi ja Pekontaloksi. Vanhatalo, Pekontalo ja Kesso näkyvät vuoden 1893 kartassa nykyisillä paikoillaan. Myös Montolantie ja Kalliomäentie kulkivat tuolloin samoilla urilla kuin nykyisin. Pienipiirteiseen ja vaihtelevaan maastoon sijoittuva kyläkeskus on säilyttänyt hyvin ominaispiirteensä sekä vanhan rakennuskannan että tiestön osalta. Arvot: H, R, K.

a) Vanhatalo. Vanha neliömuotoinen pihapiiri, jossa on peruskorjattu 1800-luvun lopun asuinrakennus (inventoinnin mukaan n. vuodelta 1890), aittoja, navetta ja ulkorakennuksia.



Vanhatalo

b) Pekontalo. Asuinrakennus on vuodelta 1861 ja kokenut useita muutoksia. Pihapiiriin kuuluu useita ulkorakennuksia.



Pekontalo.

26. Tiainen.

Vanha maatalon pihapiiri entisen Tapavainolan koulun välittömässä läheisyydessä. Päärakennus on 1800- ja 1900-luvun vaihteesta ja talousrakennukset pääosin 1950-luvulta. Rakennukset muodostavat hyvin säilyneen alueelle tyypillisen vanhan maatalon pihapiirin. Arvot: R



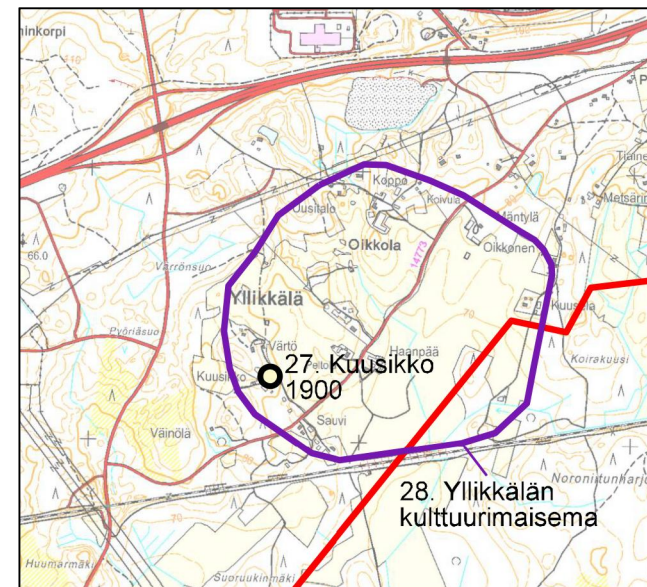
Tiainen.

27. Kuusikko.

Hyvin säilynyt maatalon pihapiirin kokonaisuus vinttikaivoineen ja vanhoine rakennuksineen sijaitsee pienellä kumpareella kyläaukean laidalla. Pihapiiriin kuuluvat lähes alkuperäisessä asussaan oleva asuinrakennus noin vuodelta 1900, aitta 1800- ja 1900-luvun vaihteesta, navetta 1940-50-luvulta sekä sauna, kanala ja varastorakennus. Arvot: R

28. Yllykkälän kulttuurimaisema.

Yllykkälän kylän keskeinen peltoaukea tilakeskuksineen muodostaa ehyen ja hyvin säilyneen maaseudun kulttuurimaiseman. Pääosa vanhoista tilakeskuksista sijoittuu selännealueiden alarinteisiin peltoaukean reunoille sopeutuen hyvin ympäröivään maisemaan.



Kuusikko.



Yllykkälän kulttuurimaisema.

- Historialliset tielinjaukset

Ylinen Viipurintie

Hämeenlinnasta Viipurin johtava Ylinen Viipurintie rakennettiin ensisijaisesti hallinnon ja puolustuksen tarpeisiin. Tie kulki Hämeestä molempia Salpausselkiä pitkin Etelä-Karjalaan. Näistä Toisella Salpausselällä ollut pohjoisempi tie kääntyi Savitaipaleelta Lappeenrantaan ja yhtyi Ensimmäistä Salpausselkää pitkin kulkeneeseen tiehen suunnittelualueella Lappeenrannan Selkäharjussa.

Molempien teiden linjaus noudattelee lähes Lappeenrantaan asti pääpiirteissään nykyisten valta-aiden linjausta. Tämä on luonnollista, koska Salpausselkien päällä ja etelärinteillä on helposti kuljettavia hiekka- ja soratasanteita eikä vaikeasti ylitettäviä vesistöjä ja jokia ole Kymijoen ja Lappeenrannan välillä. Eteläisempi tie on linjauksista merkittävämpi.

Selkäharjusta tie on jatkunut ainakin 1500-luvulta lähtien nykyistä Helsingintietä myötäillen Lappeenrannan keskustan alueelle. Sillä, että tie kulki

Lappeenrannan läheltä, oli keskeinen merkitys myöhemmälle tervankuljetusreitille valinnalle Saimaalta Viipuriin.

Karttatarkastelujen perusteella Savitaipaleen ja Selkäharjun välistä tieosuutta on säilynyt laajim-pana kokonaisuutena kaava-alueen länsiosassa Lapatonniemestä luoteeseen. Myös nykyinen Torppakyläntie on ilmeisesti ollut samaa, Mikkelin suuntaan johtanutta tieosuutta.

4. Lähteet

Arkistot:

- Arkistolaitoksen digitaaliarkisto (<http://digi.narc.fi/digi/>): Senaatin kartta 1893

Painetut lähteet ja kirjallisuus:

- Ahvenainen, Jorma: Enso-Gutzeit Oy 1872-1992. Jyväskylä 1992.
- Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys osa 1. Etelä-Karjalan liitto 2006.
- Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys osa 2. Etelä-Karjalan liitto 2008.
- Etelä-Saimaa 9.10.2006.
- Immonen, Olli: Lappeenrannan varuskunta-historia. Lappeenranta 1992.
- Kauskilasta keisarin aikaan. Lappeen historia I. Porvoo 2011
- Kunta kaupungin kupeessa. Lappeen historia II. Porvoo 2011
- Kiiveri-Hakkarainen, Kaija: Rakennettu Lappeenranta. Etelä-Karjalan museon julkaisusarja nro 28.
- Kolari, Tiina: Skinnarilan niemen kasvillisuus ja kulttuuriympäristö. Etelä-Karjala-instituutti Raportti 17, Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Lappeenrannan kaupungin historia 1917-66 II nide. Jyväskylä 1989.
- Lappeenrannan yleiskaava 1956. Helsinki 1959
- Maanmittauslaitos. Peruskartta. Karttalehdet 3133 06, 3133 09, 3134 04 ja 3134 07.
- Nikkilä, Jaakko: Muistelmia tulevaisuudesta. Lappeenrannan teknillisen yliopiston suunnittelu ja rakentaminen. Tampere 2011.
- Oinonen, Armi & Tolmunen Arvo 2005: Matka Salpalinjalle. Salpalinjan perinneyhdistys ry. Helsinki 2005.
- Salpalinja, inventointiraportti, Sotahistoriallisten kohteiden arkeologinen inventointi, inventointiraportti, inventointi 2009-2012. Museovirasto.
- Skinnarilan hovin esite

- Takala, Laura: Sammonlahden koulun yleissuunnitelma. Opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu, ympäristötekniikan koulutusohjelma. 30.5.2008.
- Talka, Anu, Puntanen, Pia 2005: Linnoitus ja kaupunki Lappeenrannan historia 1812-1917
- Ympäristöministeriö 1992. Arvokkaat maisema-alueet, Maisema-alueetöryhmän mietintö II, mietintö 66/1992.

Painamattomat lähteet:

- Etelä-Karjalan museon inventointitietokanta (<https://www.kulttuuriymparisto.fi/>)
- Lappeenrannan kaupunki, tekninen toimi. Kaavoitustiedot.
- Lappeenranta; Keskustaaajaman osayleiskaava-alueen muinaisjäännösten täydennysinventointi. Mikroliitti Oy 2012.
- Lappeenranta: Keskustaaajaman osayleiskaava-alueen historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi. Mikroliitti Oy 2014.
- Ruoholammen OYK:n kaavaselostus. Lappeenrannan kaupunki 2.12.1991.

Internet-sivustot:

- Lappeenrannan kaupungin www-sivut (www.lappeenranta.fi).
- Lappeenrannan museoiden www-sivut (<http://www3.lappeenranta.fi/museot>)
- Lappeenrannan teknillisen yliopiston ylioppilaskunnan www-sivut (www.ltky.fi)
- Maanmittauslaitos 2014: Vanhat painetut kartat. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (www.rky.fi)
- Vuorinen, Juha 2011: Muutoksen kampuksien suunnittelu ja rakentaminen korkeakoulujen kehittämislaista (1965-) uuteen yliopistolakiin (-2009). <http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennusperin->

- [to/rakennettu_hyvinvointi/muutoksen_kampukset](http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennusperin-to/rakennettu_hyvinvointi/muutoksen_kampukset)
- Wikipedia. (<http://fi.wikipedia.org/>).

Kuvalähteet:

Ilmakuvat:

- Liisa Seppälän valokuvakokoelma
- Lappeenrannan kaupunki/ Kiinteistö- ja mitaustoimi, Raimo Suomela (LK)